Nr 2.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till övergångsstat för budgetåret 1937/38; given Stockholms slott den 4 januari 1938.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att, med godkännande av de i protokollet berörda förslag, å övergångsstat för budgetåret 1937/38 upptaga de inkomster och utgifter, som framgå av härvid fogade förslag till dylik övergångsstat.

GUSTAF.

Ernst Wigforss.

Övergångsstat för

	Kronor
Inkomster:	
D. *I anspråk tagna kapitaltillgångar:*	
4. Statsverkets kassafond	123,620,400
E. *Lånemedel:*	
3. Övriga lånemedel	50,000,000
Summa	**173,620,400**

budgetåret 1937/38.

					Kronor
	Utgifter:				
	A. *Verkliga utgifter:*				
XII.	Oförutsedda utgifter				1,717,000
	B. *Utgifter för kapitalökning:*				
		Att täckas av		Summa	
		lånemedel	andra statsinkomster		
VI.	Avbetalning å statsskulden		121,903,400	121,903,400	
VII.	Riksbanksfonden	50,000,000		50,000,000	
	Säger	50,000,000	121,903,400	171,903,400	171,903,400
				Summa	**173,620,400**

Verkliga utgifter

XII. Oförutsedda utgifter.

		Kronor
2	Reglering av vissa å statsregleringsfonden bokförda tillgångar	1,717,000

Utgifter för kapitalökning.

VI. Avbetalning å statsskulden.

		Att täckas av		Summa
		lånemedel Kronor	andra statsinkomster Kronor	Kronor
	B. Avskrivning av lånekapital m. m.			
1	Avskrivning av till vissa engångskostnader för försvarsväsendets byggnader m. m. anvisat lånekapital		12,697,000	
2	Nedskrivning av statens järnvägars lånekapital		48,000,000	
5	Nedskrivning av lånekapital i luftfartsfonden		*1,300,000	
6	Nedskrivning av lånekapital i statens allmänna fastighetsfond		*20,000,000	
7	Nedskrivning av lånekapital i fonden för statens aktier		*5,000,000	
8	Täckande av lånemedelsförluster, bokförda å riksgäldskontorets avskrivningskonto		34,906,400	
	Säger för avskrivning av lånekapital m. m.		121,903,400	121,903,400
	Summa		**121,903,400**	**121,903,400**

* Beräknat belopp.

Utgifter för kapitalökning.

VII. Riksbanksfonden.

		Att täckas av		Summa
		lånemedel Kronor	andra statsinkomster Kronor	Kronor
1	Riksbanksfonden	50,000,000		50,000,000

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 januari 1938.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, ENGBERG, SKÖLD, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anmäler förslag till övergångsstat för budgetåret 1937/38 samt anför därvid:

Reglering av statens förmögenhetsställning.

Allmänna spörsmål.

1. Behandlingen av avskrivningsfrågor vid övergången till den nya riksstatsuppställningen. I finansplanen till årets statsverksproposition förordar jag, att erforderlig medelsanvisning för täckning av de avskrivningar av lånemedelstillgångar m. m., varom förslag framlägges till 1938 års riksdag, skall i sin helhet ske genom uppförande av anslag för ändamålet å tilläggsstat (övergångsstat) för budgetåret 1937/38. Till närmare motivering av denna anordning, vilken sammanhänger med övergången till den nya budgetordningen, torde jag här få anföra följande.

Budgetsakkunniga hade vid utarbetandet av sitt förslag till ändrad uppställning av riksstaten funnit sig icke böra till behandling upptaga frågan om sättet för en övergång till det nya budgetsystemet. I samband med förberedelserna till den proposition, som i anledning av budgetsakkunnigas förslag avläts till 1937 års riksdag, verkställdes därför inom finansdepartementet en utredning i syfte att närmare klarlägga de budgettekniska spörsmål, som krävde sin lösning vid övergången från nuvarande system till det av budgetsakkunniga förordade. Resultatet av denna utredning, vilken närmast tog sikte på möjligheterna att inpassa det för budgetåret 1937/38 framlagda riksstatsförslaget i det nya systemet, sammanfattades i en vid propositionen fogad promemoria.

Med hänsyn till de svårigheter att ge de i riksstatsförslaget för budgetåret 1937/38 för extraordinära avskrivningar upptagna anslagen och de häremot svarande täckningsmedlen en adekvat redovisning inom det nya systemets ram, som gjorde sig gällande på grund av den föreslagna ändringen av for-

merna för disposition av kassafonden (budgetutjämningsfonden), framlades i nämnda promemoria alternativa lösningar för en omläggning av uppställningen av riksstatsförslaget för budgetåret 1937/38 i anslutning till de av budgetsakkunniga förordade grunderna.

Det första av dessa alternativ (alternativ I), som strängt följde principerna för den av de sakkunniga förordade riksstatsutformningen, karakteriserades därav, att det i riksstatsförslaget för extraordinära avskrivningar i anspråk tagna beloppet av kassafonden förutsattes skola upptagas å driftbudgeten såsom underskott att avföras å budgetutjämningsfonden; de mot angivna belopp svarande avskrivningsmedlen skulle då redovisas å driftbudgeten. Vid de övriga alternativen hade det underskott å driftbudgeten, som sålunda framträdde vid övergången från nuvarande system till det föreslagna, redovisats i annan ordning än över driftbudgeten genom att det för avskrivningsändamål disponerade beloppet kassafondsmedel, respektive hela det inkomstbelopp som disponerats för vad som kunde betraktas såsom extraordinär avskrivning förutsatts skola antingen över kapitalbudgeten tillföras riksgäldsfonden (alternativ II a och III a) eller också vid sidan av riksstaten överföras till riksgäldsfonden eller direkt till fonden för oreglerade kapitalmedelsförluster (alternativ II b och III b). Enligt alternativen III a och III b skulle budgeten, såsom i verkligheten också var fallet, hava kommit att framstå såsom överbalanserad.

I avgivet yttrande fann riksräkenskapsverket det förslag äga företräde, enligt vilket det för extraordinära avskrivningar i anspråk tagna beloppet av kassafonden skulle upptagas å driftbudgeten såsom underskott att avföras å budgetutjämningsfonden. Ämbetsverket tillstyrkte dock en anordning, enligt vilken viss del av avskrivningsmedlen skulle överflyttas från riksstaten för övergångsåret till en för ändamålet upprättad tilläggsstat för det närmast föregående budgetåret. Ämbetsverket anförde till utveckling av sin ståndpunkt följande.

Vid bedömandet av de olika förslagen till riksstatsuppställningar för övergångsåret må till förmån för alternativ I särskilt framhållas, att genom tillämpning av detta alternativ vinnes, att samtliga de i det till grund för departementspromemorians riksstatsuppställningar liggande riksstatsförslaget för budgetåret 1937/38 upptagna anslagsmedel, vilka avse avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster, bliva redovisade över driftbudgeten. Enligt alternativen II a och III a skulle visserligen samtliga för avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster avsedda medel redovisas över riksstaten, men i den mån dessa medel överflyttades till kapitalbudgeten skulle, såsom tidigare angivits, själva avskrivningen genomföras vid sidan av riksstaten, vilket måste anses mindre tillfredsställande. Härtill kommer, att den föreslagna redovisningen av för avskrivningsändamål avsedda medel över kapitalbudgeten icke lärer vara förenlig med grunderna för kapitalbudgetens anordning enligt det föreslagna nya budgetsystemet, jämlikt vilka grunder kapitalbudgeten närmast skall utgöra en plan för ny kapitalinvestering i statens kapitalfonder. Beträffande de såsom alternativ II b och III b betecknade riksstatsuppställningarna slutligen synes någon annan erinran icke kunna framställas än att dessa uppställningar i ännu högre grad än alternativen II a och III a eftersätta kravet på riksstatens fullständighet.

Även om det kan anses försvarligt att i ett undantagsläge vid övergången till en ny budgetordning genomföra vissa till riksstaten normalt hänförliga fi-

nansoperationer vid sidan av riksstaten, finner riksräkenskapsverket sig likväl icke kunna förorda, att vid utarbetandet av riksstaten för övergångsåret något annat av de i departementspromemorian framlagda förslagen till riksstatsuppställningar lägges till grund än det som alternativ I betecknade.

Av den i departementspromemorian för alternativ I utarbetade siffermässiga riksstatsuppställningen framgår, att budgeten för övergångsåret enligt detta alternativ skulle framstå såsom i avsevärd mån underbalanserad. Med hänsyn till att till grund för riksstatsuppställningen lagts riksstatsförslaget för budgetåret 1937/38, under vilket budgetår en utpräglad högkonjunktur förutsatts skola råda, kan det förefalla anmärkningsvärt, att riksstaten för övergångsåret skulle utvisa ett icke obetydligt budgetunderskott. Anledningen härtill är emellertid närmast att söka i det förhållandet, att enligt riksstatsförslaget för budgetåret 1937/38 mycket stora belopp disponerats ur statsverkets kassafond för avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster.

En bättre anslutning av riksstaten för övergångsåret till under samma budgetår rådande konjunkturläge skulle enligt riksräkenskapsverkets mening ernås, om i uppställningen enligt alternativ I viss del av anslagen till avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster överflyttades från riksstaten för övergångsåret till en för ändamålet upprättad tilläggsstat för det närmast föregående budgetåret.

Vid en dylik anordning, som riksräkenskapsverket för sin del förordar, föreligger intet hinder mot att riksstaten för övergångsåret enligt det i departementspromemorian valda exemplet siffermässigt erhåller den utformning, som framgår av alternativ III b.

I anslutning till den sålunda förebragta utredningen i frågan anförde jag för egen del i huvudsak följande.

Medel av kassafonden kunde enligt nuvarande system tagas i anspråk för avskrivningsändamål genom direkt disposition av fonden under inkomsttiteln för i anspråk tagna kapitaltillgångar. Enligt det föreslagna systemet åter kunde en belastning av budgetutjämningsfonden visserligen ske i likartad form, när medlen disponerades för förmögenhetsbildning, men den kunde ske för täckande av driftbudgetens utgifter, och alltså även för avskrivningar, blott i form av underskott å driftbudgeten. En följd härav vore att om, såsom exempelvis enligt riksstatsförslaget för budgetåret 1937/38 skulle bli fallet, kassafondsmedel i betydande utsträckning disponerades för extraordinär avskrivning, så komme detta vid sträng tillämpning av det nya systemet att framträda såsom en underbalans. Denna egendomlighet i redovisningssättet, som givetvis icke vore förenad med några praktiska olägenheter, kunde, om man så ville, undvikas genom en särskild övergångsordning vilken, såsom av promemorian framginge, kunde tänkas utformad på olika sätt. Ställning behövde icke för det dåvarande tagas till det spörsmål som här antytts. Det i promemorian framlagda materialet och därtill anknutna diskussioner ägde betydelse blott såsom en orientering rörande de möjliga vägarna att förmedla övergången mellan den nuvarande och den föreslagna riksstatsuppställningen. Om frågan under hösten skulle aktualiseras, syntes riksräkenskapsverkets förslag, att viss del av anslagen till avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster skulle vid övergången upptagas å tilläggsstat för löpande budgetår, i första hand böra bli föremål för övervägande så-

som den lösning, vilken utan avvikelse från det nya systemets principer gåve det riktigaste uttrycket åt övergångsanordningarnas innebörd.

Efter ytterligare prövning av förevarande spörsmål i samband med förberedelserna för årets statsverksproposition vill jag nu ansluta mig till den av riksräkenskapsverket förordade anordningen med tilläggsstat. Härvid hava ifrågavarande, väsentligen för avskrivningsändamål avsedda medel befunnits lämpligen icke böra uppföras å samma tilläggsstat som de medel, vilka i anledning av inträffade prisstegringar avses skola anvisas till förstärkning av vissa å riksstaterna för budgetåret 1936/37 och nu löpande budgetår uppförda anslag till byggnadsföretag och för materialinköp eller vilka avse nya anslagsändamål utan samband med budgetomläggningen. De ha i stället hänförts till en särskild tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1937/38. I syfte att förebygga oklarhet och sammanblandning har det ansetts lämpligt att — utan att därav får anses följa någon skillnad i de båda tilläggsstaternas innebörd i budgeträttsligt avseende — ge dem olika beteckningar. Den av övergången till den nya riksstatsuppställningen betingade tilläggsstaten, vartill jag i det följande torde få framlägga förslag, har sålunda ansetts böra betecknas såsom *övergångsstat för budgetåret 1937/38,* medan den andra tilläggsstaten, vartill förslag framlägges i annat sammanhang (jfr propositionen nr 8), avses skola bibehålla beteckningen *tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1937/38.*

För underlättande av överblicken av statsregleringens genomförande torde utfallet av tilläggsstaten böra redovisas tillsammans med utfallet av riksstaten, medan för utfallet av övergångsstaten en helt fristående redovisning torde böra lämnas. Formellt böra emellertid såväl tilläggsstat som övergångsstat givas karaktär av direkta kompletteringar av riksstaten. I stället för självständig litterering böra sålunda tilläggsstatens och övergångsstatens inkomst- och utgiftstitlar erhålla samma litterering som motsvarande titlar i riksstaten, där dylik motsvarighet förefinnes. Helt nya utgiftstitlar åter böra erhålla litterering i följd med riksstatens utgifter av närmast motsvarande slag.

2. Översikt över föreliggande regleringsbehov och för avskrivningsändamål disponibla tillgångar. Innan jag anmäler till övergångsstaten hänförliga beräkningar och anslagsäskanden, torde jag få i korthet redogöra för de regleringsåtgärder, som böra genomföras vid övergången till den nya riksstatsuppställningen och som ifrågakomma för redovisning å övergångsstaten.

Efter budgetomläggningen kommer allenast räntabelt kapital att tillföras kapitalfonderna. I konsekvens härmed böra de i rikshuvudboken redovisade fondbehållningarna ej endast som vanligt såvitt möjligt korrigeras för konstaterade direkta förluster utan därjämte vid utgången av innevarande budgetår justeras ned till de värden som äro att anse som fullt förräntade. Delvis får detta karaktären av en rent bokföringsteknisk åtgärd. Så blir exempelvis fallet, i den mån nedskrivningen ej uppgår till större belopp än

i fonderna ingående skattemedelskapital eller hänför sig till ursprungligt kapital. Delvis kräves tillskott av täckningsmedel, vilka normalt böra anvisas över riksstaten men under vissa förutsättningar kunna omföras vid sidan av denna.

Ett omedelbart behov av täckningsmedel föreligger i de fall, där investerat lånemedelskapital konstateras vara direkt förlorat. Med nu tillämpad bokföring å riksgäldsverkets fond sammanföras ifrågavarande förluster i regel på ett särskilt avskrivningskonto, vars redovisade behållning representerar en balanserad förlustsumma att täckas av verkliga inkomster. Som i det följande (punkt 15) visas, bör i detta sammanhang räknas med ett täckningsbehov å avskrivningskontot, som uppgår till i runt tal 34.9 miljoner kronor. Några direkta förluster som därutöver påkalla anvisande av täckningsmedel äro, efter genomförandet av de senaste årens konsolideringspolitik, icke konstaterade. Beträffande vissa av de förluster, till vilkas reglering erforderliga medel redan anvisats å riksstaten, exempelvis förlusterna å lån till sparnmålsföreningen och kreditkassan, har bokföringsmässig avskrivning emellertid av olika skäl ännu ej kunnat genomföras.

Ur vissa synpunkter kan med direkta förluster jämställas, att lånemedel genom särskilda budgettekniska anordningar tagits i bruk för finansiering av utgifter, som regelmässigt ansetts böra täckas av skattemedel. Finansieringstekniken har i dessa fall givit upphov till nominella fondtillgångar, ehuru den blott åsyftat ett uppskov med en finansiering av skattemedel. Två fall av denna art äro nu aktuella och föreslås i det följande skola bli föremål för reglering. Jag avser dels de lånemedelsfinansierade byggnadsarbeten, som enligt 1936 års försvarsbeslut skola utföras för försvarsväsendets räkning (punkt 10), dels de praktiskt taget helt lånemedelsfinansierade byggnadsarbetena å statens allmänna fastighetsfond, med avseende å vilka ett eftersatt avskrivningsbehov kan anses föreligga, om av mig i annat sammanhang förordade finansieringsregler vinna riksdagens godkännande (punkt 13). Här ifrågavarande nedskrivningar taga i anspråk täckningsmedel till i runt tal 12.7 och 20 miljoner kronor.

Med senast berörda fall kunna likställas lånemedelsförlusterna å förlagsfonden i samband med finansieringen av vissa krisarbeten budgetåren 1933/34 och 1934/35. Såsom i det följande visas, äro emellertid dessa förluster redan fullt täckta av anvisade avskrivningsmedel. En slutlig, bokföringsmässig reglering torde kunna genomföras vid utgången av innevarande budgetår (punkt 3).

Å de olika kapitalfonderna redovisas vidare tillgångar, som visserligen icke som i föregående fall kunna anses balansera en direkt förlust av investerade medel men likväl böra nedskrivas, emedan de äro oräntabla och anledning saknas att räkna med möjligheten av produktiv omplacering. Avskrivningen kan i dessa fall i regel till en större eller mindre del ske utan särskild medelsanvisning, exempelvis till följd av att avskrivningsmedel redan anvisats eller att investeringen till viss del finansierats av skattemedel. Till här ifrågavarande kategori få hänföras två i det följande behandlade fall,

nämligen statens järnvägars oräntabla kapital (punkt 11) samt det oräntabla kapitalet å utlåningsfonderna (punkt 4). Med den avskrivningsteknik som förordas skulle nedskrivningen inom ifrågavarande område påkalla tillskott av täckningsmedel blott ifråga om statens järnvägar. Detta tillskott beräknas böra uppgå till 48 miljoner kronor.

Slutligen föreligga vissa smärre regleringsbehov, närmast betingade av omläggningar i kapitalredovisningen. Sålunda bör reglering ske av vissa å statsregleringsfonden bokförda illikvida tillgångar till ett sammanlagt värde av omkring 1.7 miljon kronor (punkt 9). Vidare bör vid omföring av vissa kapitaltillgångar från affärsverksfonderna till den luftfartsfond, om vars upprättande jag i det följande framställer förslag, dessa tillgångar såsom helt oräntabla avskrivas. Härför erfordras täckningsmedel å 1.3 miljon kronor (punkt 12). Nedskrivning bör jämväl ske av det i svenska spannmålsaktiebolaget investerade kapitalet, om, såsom jag senare förordar (punkt 14), den nuvarande statsgarantien för viss utdelning å aktiekapitalet borttages. Ifrågavarande invstering är bokförd till, avrundat, 5 miljoner kronor.

Föregående översikt över föreliggande nedskrivningsbehov, vilken torde få anses uttömmande, ger vid handen, att täckningsmedel till ett sammanlagt belopp av i runt tal (34.9 + 12.7 + 20 + 48 + 1.7 + 1.3 + 5 =) *123.6* miljoner kronor behöva anvisas över riksstaten för en fullständig reglering av statens förmögenhetsställning.

Den totala nedskrivning som bör verkställas är av väsentligt större omfattning än behovet av täckningsmedel anvisade över riksstaten. Jag har redan antytt den viktigaste grunden till differensen, nämligen att i vissa fonder, där ett avskrivningsbehov föreligger, ingå större eller mindre belopp skattemedelskapital, vilka kunna — och om de äro oräntabla även böra — avskrivas utan att ett ersättningsbehov inträder; ur här ifrågavarande synpunkter är i fonderna ingående ursprungligt kapital — alltså naturtillgångar som av ålder disponerats av staten — att jämställa med skattekapital; täckningsbehov föreligger tydligen aldrig annat än för investerat lånemedelskapital. I andra fall åter betingas skillnaden av att erforderliga avskrivningsmedel redan finnas anvisade.

En differens mellan behovet av täckningsmedel anvisade över riksstaten och det belopp varmed nedskrivning bör verkställas erhålles också i de fall, där täckning kan ske genom omföring av räntabelt skattekapital från en fond till en annan vid sidan av riksstaten. Denna täckningsform kan ej vinna tillämpning annat än när den överskottsfond och den underskottsfond, mellan vilka omföringen sker, kunna sammanföras till en ekonomisk enhet. Detta har, som i det följande närmare utvecklas, ansetts möjligt vid behandlingen av föreliggande avskrivningsbehov å de statliga utlåningsfonderna. I viss mån likartat är förhållandet för affärsverksfondernas del; någon omföring för täckning av lånemedelsförlusten inom statens järnvägar har likväl ej ansetts böra ske. I stället har föreslagits, att förlusten till viss del nedskrives utan att täckning beredes härför.

Förräntningsunderskott å lån som äro avsedda att utestå blott viss, begränsad tid behöva icke föranleda nedskrivning. Såsom närmare utvecklas i det följande föreslås med hänsyn därtill, att fonden för låneunderstöd — jämte vissa fonder som skulle överföras till denna — utbrytes från gruppen utlåningsfonder och behandlas i annan ordning (punkt 4).

För täckande av det beräknade behovet av avskrivningsmedel anvisade över budgeten disponeras i första hand det inkomstöverskott som kan beräknas uppstå vid realiserandet av riksstaten för nu löpande budgetår i oförändrad form. Detta kan uppskattas till i ogynnsamt fall netto 26 och vid fortsatt gynnsam utveckling netto 46 miljoner kronor (jfr punkt 8). Härifrån avgå de skattemedel som krävas för täckning av anslagen å tilläggsstaten, eller 9.7 miljoner kronor.

Vidare disponeras vissa engångsinkomster, vilka vid bifall till vad jag senare förordar skulle inflyta under innevarande budgetår. Jag avser dels 11.9 miljoner kronor royaltymedel från Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund, vilka föreslås till förtidsinbetalning (punkt 5), dels 44 miljoner kronor utgörande inleverans av riksbankens till avbetalningslånefonden överförda reserverade vinstmedel (punkt 6). I båda fallen är det ur ekonomisk om än ej ur statsfinansiell synpunkt fråga om kapitaldisposition. När medlen ifråga användas för avskrivningsändamål inträder blott en skenbar förbättring i statens förmögenhetsställning. Till namnet är transaktionen att jämställa med den täckning som sker genom anlitande av årets inkomstöverskott, till gagnet är den i huvudsak att likställa med det ianspråktagande av rusdrycksmedelsfonden för förmögenhetsregleringen, varom jag senare kommer att framställa förslag (punkt 7) och varigenom ytterligare täckningsmedel å i runt tal 12.2 miljoner kronor ställas till förfogande.

Jag förutsätter, att förenämnda tre inkomstposter i redovisningen för utfallet av övergångsstaten få hänföras till denna och sålunda över denna såsom överskott tillföras kassafonden.

Enligt de uppgifter jag här lämnat disponeras sammanlagt i runt tal (26 — 9.7 + 11.9 + 44 + 12.2 =) *84.4* miljoner kronor för avskrivningsändamål. Behovet av ytterligare avskrivningsmedel skulle enligt denna beräkning uppgå till (123.6 — 84.4 =) 39.2 miljoner kronor. Genomföres förmögenhetsregleringen på så sätt, att de ej i annan ordning täckta lånemedelsförlusterna belastas kassafonden — vilken efter budgetårsskiftet under benämningen budgetutjämningsfonden erhåller bland annat uppgiften att vara en mätare på förändringarna i statens förmögenhetsställning — skulle behållningen å denna fond komma att nedbringas till något över 50 miljoner kronor. Detta belopp erhålles under förutsättning av försämrade konjunkturer. Vid fortsatt gynnsam utveckling kan man räkna med en cirka 20 miljoner kronor större behållning eller ungefär 70 miljoner kronor.

Sedan 1937 års riksdag lämnat utan erinran de förslag rörande ändrad uppställning av riksstaten m. m., som med propositionen nr 225 förelades riksdagen för yttrande, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att utan sär-

skilt riksdagens bemyndigande vidtaga de åtgärder för reglering av statens bokförda förmögenhet, som erfordras vid övergången till den av budgetsakkunniga förordade kapitalredovisningen, i den mån denna reglering låter sig genomföra utan disposition av täckningsmedel anvisade över riksstaten.

Jag torde nu få redogöra för vissa regleringsåtgärder, vilka, ehuru de ej kräva särskild medelsanvisning, torde böra bringas till riksdagens kännedom.

Sedan jag därefter anmält vissa förslag avseende reglering av ställningen å statsverkets kassafond m. m., vilka äro förutsättningar för ett genomförande av den av mig förordade förmögenhetsregleringen, torde jag få övergå till beräkningen av inkomster och utgifter å övergångsstaten.

Reglering utan medelsanvisning å övergångsstaten.

3. Slutlig redovisning av till allmänna arbeten m. m. under fonden för förlag till statsverket anvisade anslag. Under fonden för förlag till statsverket anvisades för budgetåren 1933/34 och 1934/35 anslag till allmänna arbeten m. m., att utgå av lånemedel, till ett sammanlagt belopp av 297,499,650 kronor. Samtliga anslag gåvos reservationsanslags karaktär. Vid anslagens anvisande förutsattes, att lånemedlen skulle, i den mån icke vid anslagens disponerande uppkomme kapitaltillgångar, som i statsverkets hand vore räntabla, i särskild ordning avskrivas på kort tid. För denna avskrivning hava särskilda amorteringsanslag under avbetalning å statsskulden anvisats för budgetåren 1933/34—1936/37.

Till följd av Kungl. Maj:ts genom beslut den 28 juni 1935 givna uppdrag avgav statskontoret i skrivelse den 15 oktober 1935 yttrande och förslag rörande frågan, i vilken omfattning medel, som anvisats att utgå från nyssberörda anslag under fonden för förlag till statsverket, borde överföras från förlagsfonden till produktiv fond eller ock avskrivas.

Över statskontorets utredning och förslag avgåvos utlåtanden av järnvägsstyrelsen, fullmäktige i riksgäldskontoret och riksräkenskapsverket.

I 1936 års statsverksproposition (Utgifter för kapitalökning, bilaga 5, sid. 17) föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med av chefen för finansdepartementet till statsrådsprotokollet den 3 januari 1936 angivna riktlinjer meddela föreskrifter angående avskrivning m. m. av ifrågavarande lånekapital ävensom angående överflyttning av vissa under förlagsfonden anvisade medelstillgångar till statens produktiva fonder.

Enligt riksdagens skrivelse den 27 juni 1936, nr 386, lämnade riksdagen Kungl. Maj:t det begärda bemydigandet.

Samtliga de under fonden för förlag till statsverket anvisade anslag till allmänna arbeten m. m., med avseende å vilka frågan om avskrivning eller överföring till annan fond är aktuell, hänföra sig, som nyss erinrats, till budgetåren 1933/34 och 1934/35.

Såsom framgår av kungörelsen den 14 juni 1928 (nr 209) med vissa be-

stämmelser angående äldre reservationsanslag har riksdagen beslutat, att dylikt anslag må disponeras allenast till och med andra budgetåret efter det, å vars riksstat anslaget blivit sist uppfört, dock med rätt för Kungl. Maj:t att, då anslagets bortfallande efter nämnda tid skulle vålla särskild olägenhet, låta anslaget kvarstå till vederbörandes förfogande under ytterligare högst ett år. Med stöd av detta bemyndigande har Kungl. Maj:t medgivit, att vissa av de för budgetåret 1934/35 anvisade anslag, varom här är fråga, må under innevarande budgetår användas för med anslagen avsedda ändamål. På grund av ett av riksdagen givet särskilt bemyndigande står vidare det för budgetåret 1933/34 under förlagsfonden anvisade anslaget till subventioner till främjande av enskild företagsamhet till disposition jämväl under budgetåret 1937/38.

Det är tydligen under angivna omständigheter möjligt att vid utgången av innevarande budgetår utan avsteg från gällande regler för disposition av reservationsanslag slutföra den bokföringstekniska saneringen av förlagsfonden. I syfte att förbereda en sådan slutlig reglering, vilken är önskvärd icke minst i anledning av övergången till den nya riksstatsuppställningen, har Kungl. Maj:t genom beslut den 30 september 1937 anbefallt *statskontoret* att verkställa utredning och framlägga förslag rörande de bokförings- och avskrivningsåtgärder, som erfordras för att fonden för förlag till statsverket skall från och med nästföljande budgetår vara helt frigjord från sådana, fonden ovidkommande tillgångar, som uppkommit eller framdeles skulle kunna uppkomma genom disposition av vissa under fonden för budgetåren 1933/34 och 1934/35 anvisade anslag till allmänna arbeten m. m.

I skrivelse den 30 november 1937 har nu statskontoret framlagt den anbefallda utredningen. Ämbetsverket har vid denna tagit ställning till följande tre huvudfrågor, nämligen (1) förutsättningarna för en slutlig reglering under innevarande budgetår av ifrågavarande lånemedelsanslag, (2) utformningen av de i samband med förlagsfondens sanering erforderliga bokförings- och avskrivningsåtgärderna samt (3) storleken av det vid genomförd sanering föreliggande behovet av avskrivningsmedel.

1. Statskontoret har med avseende å den första frågan inledningsvis lämnat följande upplysningar:

Med utgångspunkt från den 30 september 1937 redovisade reservationer å de av ifrågavarande anslag, som under innevarande budgetår alltjämt stå till förfogande, har statskontoret från riksgäldskontoret införskaffat specificerade uppgifter å de anvisningar, som vid samma tidpunkt åvilade nämnda reservationer. Ämbetsverket har därefter hos de olika myndigheter, genom vilka de anvisade beloppen skola till vederbörande bidrags- eller låntagare utbetalas, efterhört *dels* i vad mån den 30 september 1937 ännu ej i anspråk tagna medel beräknas bliva lyftade under innevarande budgetår, *dels ock,* i den mån så ej blir fallet, huruvida och i vilken utsträckning å anvisningarna återstående medel under nästkommande budgetår anses vara oundgängligen behövliga för tillgodoseende av anspråk på utbetalningar. På grundval av riksgäldskontorets uppgifter och från de olika myndigheterna inkomna meddelanden har vad angår varje särskilt anslag uppgjorts en

tablå, utvisande ställningen å anslaget den 30 september 1937 jämte för innevarande och nästkommande budgetår beräknat behov av ytterligare utbetalningar på grund av meddelade anvisningar.

Beträffande innehållet av ifrågavarande tablåer torde få hänvisas till handlingarna i ärendet. En av statskontoret överlämnad sammanställning av dessa tablåer torde emellertid få fogas till statsrådsprotokollet *(Bilaga A)*.

I anslutning till denna sammanställning har statskontoret därefter anfört följande:

Av sammanställningen framgår, att reservationerna å anslagen den 30 september 1937 uppgingo till sammanlagt i runt tal 12,175,000 kronor. Summan av anvisade, ej utbetalda medel utgjorde cirka 7,922,000 kronor. För dessa anvisningar beräknas under löpande budgetår bliva erforderliga ungefär 5,196,000 kronor och efter den 30 juni 1938 1,910,000 kronor, medan anvisningar å i runt tal 816,000 kronor icke torde komma att tagas i anspråk. Givet är, att man i flera fall måste räkna med större eller mindre förskjutningar beträffande tiden för utbetalning av de anvisade beloppen, likasom ock att på grund av under tiden efter den 1 oktober 1937 av Kungl. Maj:t meddelade anvisningar ytterligare anspråk på medel kunna ifrågakomma.

Om samtliga ifrågavarande reservationsanslag beräknas försvinna vid utgången av nu löpande budgetår genom omföring till vederbörlig inkomsttitel å riksstaten — detta förutsätter att något medgivande till fortsatt disposition av anslagen icke kommer att lämnas av riksdagen och är ett villkor för att saneringen innevarande budgetår skall kunna slutföras — uppstår frågan, huru bör förfaras med sådana anvisningar, som då ännu icke tagits i anspråk. Enligt statskontorets mening vore det riktigast, att för dylika fall nya medel i vanlig ordning anvisades å riksstaten för budgetåret 1938/39 antingen under särskilda anslag eller, därest ett för motsvarande medelsbehov avsett anslag i allt fall komme att uppföras, genom höjning av sådant anslag. Därest med hänsyn till svårigheten att beräkna medelsbehovet eller av annan anledning denna utväg icke ansåges böra anlitas, syntes den anordningen kunna ifrågakomma, att vederbörande myndigheter bemyndigades att vid utgången av nu löpande budgetår hos riksgäldskontoret lyfta de belopp, som på grund av meddelade anvisningar ansåges erforderliga för utbetalning efter den 30 juni 1938. Sålunda lyftade medel syntes i avvaktan på utbetalning böra bokföras å särskild för varje anslag upplagd diversemedelstitel att i mån av behov utbetalas till vederbörande bidrags- eller låntagare. Om det i något fall skulle inträffa, att utbetalning icke ägt rum vid utgången av budgetåret 1938/39, borde det enligt ämbetsverket ankomma å den myndighet, till vars förfogande medlen ställts, att om förhållandet göra anmälan till Kungl. Maj:t.

2. Härefter har statskontoret till behandling upptagit frågan om erforderliga bokförings- och avskrivningsåtgärder i samband med förlagsfondens sanering. Ämbetsverket har då först erinrat, att 1936 års riksdag lämnat Kungl. Maj:t bemyndigande att i huvudsaklig överensstämmelse med av chefen för finansdepartementet i 1936 års statsverksproposition angivna rikt-

linjer meddela föreskrifter angående avskrivning m. m. av ifrågavarande till allmänna arbeten anvisade lånekapital ävensom angående överflyttning av vissa under förlagsfonden anvisade medelstillgångar till statens produktiva fonder. Statskontoret har vidare omförmält, *att* Kungl. Maj:t genom särskilda beslut åren 1934—1937 av de å riksstaterna för budgetåren 1933/34—1936/37 under rubriken avbetalning å statsskulden anvisade anslagen till avskrivning av ifrågavarande i fonden för förlag till statsverket ingående lånekapital ställt till riksgäldskontorets förfogande tillhopa 171,559,667 kronor 88 öre, *att* dessa avskrivningsmedel i riksgäldskontorets räkenskaper bokförts å skuldsidan å fonden för förlag till statsverket, *att* av sålunda bokförda avskrivningsmedel sedermera på grund av Kungl. Maj:ts beslut angående ändrad redovisning i rikshuvudboken av vissa under fonden för förlag till statsverket bokförda lån till gödselvårdsanläggningar ett belopp av 149,039 kronor 63 öre tagits i anspråk för ersättande av lånemedel med skattemedel *samt att* — förutom dessa till riksgäldskontorets disposition ställda anslag — å riksstaten för budgetåret 1936/37 under rubrik avbetalning å statsskulden för ifrågavarande avskrivningsändamål uppförts ett reservationsanslag å 60,500,000 kronor.

I en vid statskontorets utlåtande fogad tablå, som torde få biläggas statsrådsprotokollet (*Bilaga B*), har ämbetsverket verkställt en sammanställning av samtliga de anslag, å vilka anvisningar av den art, att de böra hänföras till *utgifter för kapitalökning,* förekommit.

Med hänvisning till denna sammanställning har statskontoret anfört följande:

Såsom av denna sammanställning framgår har Kungl. Maj:t genom skilda beslut lämnat föreskrifter angående överflyttning till olika statens produktiva fonder av flertalet av dessa medelstillgångar.

Beträffande vissa av ifrågavarande tillgångar har emellertid beslut ännu icke av Kungl. Maj:t meddelats. De anslag, å vilka dessa senare tillgångar förekomma, äro nedan sammanförda under de fondrubriker, där de enligt riksdagens beslut böra redovisas, varvid tillika angivas beloppen av den 30 september 1937 utestående medel, avsedda för fortsatt redovisning.

Fonden för förlag till statsverket:

Utbyggnad av tvättinrättning vid statens tvångsarbetsanstalt i Landskrona	kronor	40,000: —
Ny ladugård m. m. vid statens uppfostringsanstalt för sinnesslöa gossar	»	48,000: —
Utvidgning av tvångsarbetsanstalten i Landskrona m. m.	»	160,000: —
Om- och tillbyggnadsarbeten vid universitetsbiblioteket i Uppsala	»	450,000: —
Om- och tillbyggnadsarbeten vid universitetsbiblioteket i Lund	»	400,000: —
Uppförande och inredning av nybyggnad för kvinnokliniken vid akademiska sjukhuset i Uppsala	»	316,375: —
Reparations- och omändringsarbeten i en bostadsvilla vid statens växtskyddsanstalt	»	14,800: —

Byggnadsarbeten vid Offers försöksgård i Västernorrlands län	kronor	112,000: —
Byggnadsarbeten och vissa andra engångskostnader avseende lantbrukshögskolan	»	610,800: —
Byggnadsarbeten vid Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut	»	598,162: —
Fonden för låneunderstöd:		
Kommunala beredskapsarbeten Bidrag till kommunala beredskapsarbeten Lån till kommunala beredskapsarbeten	»	4,509,097: 55
Vedeldningslånefonden	»	124,478: —
Statens järnvägars fond:		
Statsbana Malung—Vansbro	»	1,130,000: —
Elektrifiering av banorna Laxå—Charlottenberg, Södertälje södra—Eskilstuna med bilinjer och Uppsala—Gävle	»	4,000,000: —
Tillverkning av vagnar m. m. för statens järnvägar	»	1,250,000: —.

I anslutning till denna sammanställning vill statskontoret bringa i erinran, att ämbetsverket i sitt förenämnda utlåtande den 15 oktober 1935 anförde, att bland de under förlagsfonden för budgetåren 1933/34 och 1934/35 anvisade anslagen återfunnes ett flertal avseende byggnader, som hittills icke beslutats skola ingå i statens allmänna fastighetsfond. I dessa fall borde, då utgifterna vore att hänföra till »verkliga utgifter», lånemedlen rätteligen utbytas mot skattemedel och beloppen alltså vid en sanering avskrivas. Med hänsyn till att de fastigheter, varom här vore fråga, vid det successiva utbyggande av fastighetsfonden, som vid fondens inrättande förutsatts skola ske, kunde komma att upptagas till redovisning å fonden, syntes emellertid tanken ligga nära att, i avaktan å det definitiva ordnandet av den bokföringsmässiga redovisningen av statens fastighetsbestånd, bibehålla förevarande anslagsmedel bland statsverkets kapitaltillgångar. Häremot kunde visserligen den invändningen göras, att för en del av de byggnadsföretag, som här avsåges, för budgetåret 1935/36 ytterligare medel anvisats under »verkliga utgifter». Detta förhållande syntes emellertid knappast behöva lägga hinder i vägen för att byggnaderna till den del de redan finansierats av lånemedel tills vidare redovisades såsom kapitaltillgångar. Att fastigheterna icke till hela sitt värde bleve föremål för sådan redovisning syntes i och för sig icke vara oegentligare än att fastighetsfonden icke omfattade samtliga statens fastigheter. Under sådana förhållanden syntes även frågan, huruvida anslagen slutligen skulle finansieras av lånemedel eller skattemedel icke då böra upptagas till prövning. Detta spörsmål syntes ämbetsverket böra tagas under övervägande i samband med att beslut fattades om fastigheternas framtida redovisning. Statskontoret föreslog fördenskull, att någon ändring ifråga om redovisningen eller finansierandet av ifrågavarande anslagsmedel icke för det dåvarande vidtoges, utan att desamma tillsvidare finge kvarstå under fonden för förlag till statsverket. Beträffande anslaget till utbyggnad av tvättinrättning vid statens tvångsarbetsanstalt i Landskrona fäste ämbetsverket uppmärksamheten vid att denna tvättinrättning anordnats medelst lånemedel, vilka för budgetåret 1930/31 anvisats å fonden för förlag.

Ovan anförda synpunkter torde alltjämt äga giltighet. Vid den nu ifrågasatta saneringen av förlagsfonden bör fördenskull här berörda anslagsgrupp

fortfarande tillsvidare redovisas å fonden. Vad angår anslagen avseende Uppsala och Lunds universitets fastigheter vill ämbetsverket emellertid erinra om en av särskilda sakkunniga den 29 juni 1937 avgiven promemoria angående redovisning av universitetens fastigheter.

I detta sammanhang må vidare anmärkas, att statskontoret i sitt förenämnda, den 15 oktober 1935 avgivna utlåtande framhöll, att från anslaget till statliga och statskommunala reservarbeten bland annat disponerats omkring 1,450,000 kronor för iordningställande av s. k. nödlandningsfält för luftfarten. För sistnämnda ändamål hade även ett par smärre belopp anvisats från beredskapsanslaget. Vad anginge redovisningen av dessa medel erinrade statskontoret om väckt spörsmål om inrättande av en särskild fond för luftfarten och att åt riksräkenskapsverket hade uppdragits att verkställa utredning och inkomma med förslag i sådant avseende. Enligt vad ämbetsverket erfarit har denna utredning numera av riksräkenskapsverket avgivits.

Statskontoret vill även fästa uppmärksamheten vid att, såsom i bilaga B angivits, från anslaget till vissa åtgärder på skogshushållningens område genom Kungl. Maj:ts beslut den 21 maj 1937 beviljats ännu ett lån å 10,000 kronor, vilket lån av ämbetsverket utanordnats den 16 september 1937. Kungl. Maj:ts beslut om överförande till fonden för låneunderstöd föreligger endast ifråga om de lån, som den 30 juni 1937 utestodo å anslaget.

Den av statskontoret i nu förevarande frågor verkställda utredningen har föranlett ämbetsverket att föreslå, att — i samband med den sanering av fonden för förlag till statsverket, som vore avsedd att nu genomföras — vad anginge å förenämnda uppräknade anslag utestående medel av karaktär att fortfarande böra redovisas såsom tillgångar, föreskrift borde utfärdas angående *dels* fortsatt redovisning å *fonden för förlag till statsverket* av de den 30 juni 1938 utestående medel, som tillsvidare borde kvarstå å fonden, *dels ock* överföring till *fonden för låneunderstöd* respektive *statens järnvägars fond* senast per den 30 juni 1938 av då utestående anslagsmedel, vilka enligt 1936 års riksdags beslut skulle upptagas till redovisning å dessa fonder. Ifråga om anslaget till vedeldningslånefonden borde samtidigt meddelas bestämmelser om utbyte i full utsträckning av lånemedlen mot skattemedel med anlitande av tillgängliga avskrivningsmedel. Vad anginge å anslagen till statsbanan Malung—Vansbro och till elektrifiering av banan Laxå—Charlottenberg utestående tillgångar syntes dessa, efter vederbörlig överföring till statens järnvägars fond, böra upptagas till redovisning å fondens konto för »lånekapital att finansieras med andra medel än trafikinkomster».

Beträffande de till förlagsfonden hörande anslagsmedel, vilka enligt 1936 års riksdags beslut äro hänförliga till *verkliga utgifter,* har statskontoret föreslagit, att det borde föreskrivas, att de med anlitande av till riksgäldskontorets förfogande ställda avskrivningsanslag skola i räkenskapen för fonden för förlag avskrivas. I den mån ifrågavarande anslag icke täckte förefintligt behov av avskrivningsmedel syntes medel böra disponeras av det å riksstaten för budgteåret 1936/37 bland utgifter för kapitalökning under rubriken avbetalning å statsskulden till avskrivning av visst i fonden för förlag till statsverket anvisat lånekapital uppförda reservationsanslaget å 60,500,000 kronor.

3. Statskontoret har slutligen verkställt en uppskattning av behovet av skattemedel för avskrivning av för allmänna arbeten m. m. i förlagsfonden investerat lånekapital eller utbyte av sådant kapital med skattemedel och i denna fråga anfört följande:

Till följd av Kungl. Maj:ts genom beslut den 28 juni 1935 givna uppdrag avgav statskontoret såsom förut nämnts i skrivelse den 15 oktober 1935 yttrande och förslag rörande frågan, i vilken omfattning medel, som anvisats att utgå från de anslag, varom här är fråga, borde överföras från förlagsfonden till produktiv fond eller avskrivas. De av ämbetsverket därvid framlagda beräkningarna avsågo samtliga ifrågavarande under fonden för förlag till statsverket anvisade medel för tiden till och med den 30 september 1935.

I 1936 års statsverksproposition (Ufk. bil. 5, sid. 49) verkställdes sedermera i överensstämmelse med angivna riktlinjer beräkning av de belopp, som på grund av för tiden till och med den 30 november 1935 meddelade anvisningar borde avskrivas eller överflyttas till statens produktiva fonder. Därjämte företogs uppskattning av det behov av skattemedel, som vid denna tidpunkt förefanns för genomförande av dessa åtgärder.

Enligt dessa beräkningar uppgick beloppet av de anslagsmedel, vilka ansågos böra avskrivas, till 218,387,166: 04 kronor, medan till statens produktiva fonder borde överflyttas sammanlagt 67,771,846: 45 kronor.

Totala behovet av skattemedel för företagande av sagda avskrivningar och överflyttningar beräknades därvid utgöra:

för avskrivning av anvisningar, avseende verkliga utgifter	kronor	218,387,166: 04
för ersättande av lånemedel med skattemedel:		
i gödselvårdslånefonden	»	175,000: —
i vedeldningslånefonden	»	61,480: —
	kronor	218,623,646: 04.

I skrivelse den 17 december 1936 meddelade statskontoret efter verkställd utredning, att med hänsyn till de anvisningar, som lämnats under tiden från den 30 november 1935 till och med den 30 november 1936, borde beräknas ett ytterligare behov av skattemedel med 4,294,859 kronor 39 öre mera än vad som antogs i 1936 års statsverksproposition. Det totala avskrivningsbehovet beräknades alltså uppgå till 222,918,505 kronor 43 öre. Av förstnämnda beloppet hänförde sig 4,209,689 kronor 39 öre till avskrivning av lånemedel, använda för verkliga utgifter, och 85,170 kronor till ersättande i produktiv fond av lånemedel med skattemedel.

Statskontoret har nu fullföljt utredningen för tiden efter den 30 november 1936. De av ämbetsverket därvid på grundval, bland annat, av rapporter från riksgäldskontoret verkställda beräkningarna omfatta tiden från sistnämnda dag till och med den 30 september 1937.

Av nedanstående sammanställning framgå beloppen av de ytterligare anvisningar — *hänförliga till verkliga utgifter* — som meddelats å ifrågavarande anslag under tiden 1 december 1936—30 september 1937, av beskaffenhet att, i enlighet med de i 1936 års statsverksproposition angivna riktlinjerna, böra avskrivas.

Nomenklatur 1933/34	Nomenklatur 1934/35	Anslag	Under tiden 1/12 1936—30/9 1937 anvisade medel
	A 6	Skenfria korsningar	24,909: 54
	A 20	Vissa tillfälliga skogsvårdsåtgärder å enskildas skogar	61,997: —
	A 21	Vissa åtgärder på skogshushållningens område	12,000: —
11		Subventioner till främjande av enskild företagsamhet	123,800: —
		Summa	222,706: 54

Anvisningar, *hänförliga till utgifter för kapitalökning,* hava under samma tid meddelats å följande anslag och med nedanstående belopp. I förekommande fall hava beloppen minskats med summan av de lån, för vilka lyftningsrätten förverkats.

Nomenklatur 1933/34	Nomenklatur 1934/35	Anslag	Under tiden 1/12 1936—30/9 1937 anvisade medel
11		Subventioner till främjande av enskild företagsamhet	531,000: —
	A 21	Vissa åtgärder på skogshushållningens område	10,000: —
	C 4	Vedeldningslånefonden	39,330: —
		Summa	580,330: —

Endast för ersättande av det lånemedelskapital, som disponerats för utlämnande av lån från anslaget till vedeldningslånefonden, torde skattemedel böra beräknas.

Med hänsyn till de anvisningar, som enligt förestående uppgifter under tiden från den 30 november 1936 till och med den 30 september 1937 meddelats å ifrågavarande anslag under fonden för förlag till statsverket, torde sålunda för nedannämnda ändamål, utöver vad i 1937 års statsverksproposition angivits, böra beräknas ytterligare behov av skattemedel med följande belopp:

för avskrivning av anvisningar, avseende verkliga utgifter ..... kronor 222,706: 54
för ersättande av lånemedel med skattemedel i vedeldningslånefonden ..... » 39,330:—
eller sammanlagt kronor 262,036: 54

Såsom förut angivits beräknades i 1937 års statsverksproposition, att för avskrivning av ifrågavarande lånekapital erfordrades ett sammanlagt belopp av 222,918,505 kronor 43 öre. Det på grundval av meddelade anvisningar beräknade avskrivningsbehovet skulle alltså nu komma att uppgå till (222,918,505: 43 + 262,036: 54 =) i runt tal 223,180,540 kronor.

Detta per den 30 september 1937 förefintliga totala avskrivningsbehov torde emellertid i verkligheten bliva något mindre än nu angivits.

Av de verkställda sammanställningarna rörande behovet av efter den 30 juni 1938 på grund av meddelade anvisningar erforderliga medel framgår sålunda, att besparingar å sådana anvisningar, för vilka avskrivningsbehov enligt ovan beräknats, torde komma att uppstå med i runt tal 816,000 kronor.

Vidare har för ersättande jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 25 juni 1937

av lånemedel med skattemedel i gödselvårdslånefonden tagits i anspråk ett belopp av endast 149,039 kronor 63 öre mot beräknade 175,000 kronor, och ha sålunda här besparats (175,000: — — 149,039: 63 =) 25,960 kronor 37 öre.

Slutligen torde hänsyn böra tagas till att, såsom framgår av riksgäldskontorets årsböcker för budgetåren 1934/35, 1935/36 och 1936/37, under nämnda tre budgetår verkställts återbetalning av vissa från ifrågavarande anslag utbetalda belopp. Sålunda återlevererade medel hava omförts till vederbörlig inkomsttitel i riksstaten. I den mån dylika återbetalningar avsett tidigare företagna utbetalningar, hänförliga till verkliga utgifter eller till låneutbetalningar, där utbyte av lånemedel mot skattemedel beräknats skola äga rum, torde motsvarande minskning böra beräknas i det med hänsyn till meddelade anvisningar uppskattade behovet av avskrivningsmedel. Av riksgäldskontorets och statskontorets räkenskaper framgår att dylika återbetalningar verkställts med följande belopp:

återbetalning av medel, som utbetalats på grund av anvisningar, avseende verkliga utgifter	kronor 83,770: —
återbetalningar av vedeldningslån	» 23,316: —
	Summa kronor 107,086: —

På grund av vad sålunda anförts lärer ovan angivna med hänsyn till meddelade anvisningar beräknade totala belopp av erforderliga avskrivningsmedel, 223,180,540 kronor, kunna nedräknas till (223,180,540: — — 816,000: — — 25,960: — — 107,086: — =) i runt tal 222,231,000 kronor.

Departementschefen. Den underbalansering av budgeten som betingades av den senaste ekonomiska depressionen framträdde under budgetåren 1933/34 och 1934/35 i riksstaten på det sätt, att anslag till åtskilliga i finansiell mening icke räntabla utgifter överfördes från de under verkliga utgifter upptagna huvudtitlarna till utgifter för kapitalökning och täcktes av lånemedel under rubriken fonden för förlag till statsverket. I samma ordning anvisades medel till vissa andra s. k. allmänna arbeten m. m., vilka dock kunde vara av beskaffenhet att skapa räntabla kapitaltillgångar i statens hand. Samtliga anslag uppfördes såsom reservationsanslag. Deras totalsumma uppgick till i runt tal 297.5 miljoner kronor, varav 168.1 miljoner kronor anvisats för budgetåret 1933/34 och 129.4 miljoner kronor för budgetåret 1934/35. Nettoutgifterna å anslagen hava utgjort

budgetåret	1933/34	98.1	miljoner kronor
»	1934/35	120.4	» »
»	1935/36	52.1	» »
»	1936/37	11.6	» »

eller sammanlagt 282.2 miljoner kronor. Under samma tid ha omförts till anslag under andra fonder 2.6 miljoner kronor och till inkomsttitel 0.5 miljon kronor. Vid utgången av budgetåret 1936/37 kvarstodo alltså å anslagen reservationer å sammanlagt (297.5—282.2—2.6—0.5 =) 12.2 miljoner kronor.

Genom anvisande av avskrivningsanslag har, såsom framgår av det följande, ifrågavarande underbalansering ur finansiell synpunkt blivit slutligt reglerad redan å riksstaten för budgetåret 1936/37. En bokföringsteknisk sanering av förlagsfonden har dock, sålänge reservationer kvarstått å de till fon-

den anvisade anslagen, ej utan svårighet låtit sig genomföra. Då de sista medelsanvisningarna av här ifrågavarande slag skedde å riksstaten för budgetåret 1934/35, erhållas likväl av tidigare utvecklade skäl ökade möjligheter härtill vid utgången av innevarande budgetår.

En slutlig sanering av förlagsfonden framstår som ett angeläget önskemål ej minst med hänsyn till den nya budgetordning, som enligt riksstatsförslaget skall tillämpas från och med nästkommande budgetår och som åsyftar en klarare redovisning av förekommande underbalansering. Bland förutsättningarna för denna redovisning ingår, att en fast gränsdragning skapas mellan driftutgifter och kapitalinvesteringar, vilket för med sig, att en underbalansering av budgeten icke får ske på det sätt, att driftutgifter överföras till investeringsbudgeten. Underbalanseringen skall i stället framträda öppet såsom ett underskott å driftbudgeten, vilket avföres å statens budgetutjämningsfond. I konsekvens härmed inskränkes användningen av medelsanvisning under rubriken fonden för förlag till statsverket till att avse äkta förlag inom statsverksamheten, alltså förskott vilka komma att täckas av medel, som på rättsliga grunder eller eljest äro naturligt knutna till förskotten.

Den önskvärda saneringen av förlagsfonden i bokföringstekniskt hänseende innefattar flera olika moment.

I första hand gäller det en slutlig reglering av de å ifrågavarande reservationsanslag kvarstående behållningarna. Dessa behållningar uppgingo, såsom nämnts, vid utgången av budgetåret 1936/37 till cirka 12.2 miljoner kronor, och till samma belopp i runt tal kunna de antagas hava uppgått den 30 september 1937, vilken dag de av statskontoret inhämtade, i bilaga A sammanställda uppgifterna avse.

Ifrågavarande reservationer belastas till betydande belopp av anvisningar, vilka ännu icke utbetalats, enligt den av statskontoret verkställda utredningen i runt tal 7.9 miljoner kronor. Av nämnda utredning framgår vidare, att större delen av dessa anvisningar eller cirka 5.2 miljoner kronor beräknas komma att utbetalas under budgetåret 1937/38. Ett belopp av i runt tal 1.9 miljon kronor skulle, såvitt nu kan förutses, komma att innestå å anslagen vid budgetårets utgång och anses erforderligt för de ändamål som avsetts med anvisningarna. I enlighet med dessa beräkningar skulle alltså 0.8 miljon kronor av de av Kungl. Maj:t anvisade, ännu ej utbetalade medlen över huvud icke komma att tagas i anspråk. Ett belopp av 4.3 miljoner kronor utgör odisponerad återstod å anslagen i fråga.

Om slutlig reglering av anslagen skall ske vid utgången av innevarande budgetår — i vilket fall bemyndigande ej kan lämnas till disposition av ifrågavarande reservationer utöver den fastställda tiden jämväl nästa budgetår — uppkommer frågan, huru man i så fall skall förfara med de anvisningar, som vid utgången av budgetåret 1937/38 ännu icke tagits i anspråk. Det skulle visserligen kunna anföras skäl för att i dylika fall nya medel i vanlig ordning anvisades å riksstaten för budgetåret 1938/39 antingen under särskilda anslag eller, därest ett för motsvarande medelsbehov avsett anslag i allt fall

komme att uppföras, genom höjning av sådant anslag. En sådan ståndpunkt skulle emellertid nödvändiggöra en bestämd uppskattning av ifrågavarande anslagsbehov. Statskontorets föreliggande utredning innefattar visserligen uppgifter om den enligt vederbörande myndigheters uppfattning sannolika fördelningen av ifrågakommande utbetalningar på tiden före och efter instundande budgetårsskifte. Dessa uppgifter kunna dock knappast bilda ett tillräckligt underlag för bedömande av de ifrågasatta medelsanvisningarnas belopp. Härtill kommer, att hänsyn i varje fall måste tagas till möjligheten av nya dispositioner under löpande budgetår. Vid sådant förhållande har jag ansett mig böra i stället tillstyrka den av statskontoret alternativt förordade utvägen till frågans lösning, innebärande att vederbörande myndigheter bemyndigas att vid utgången av nu löpande budgetår hos riksgäldskontoret lyfta de belopp, som på grund av meddelade anvisningar anses erforderliga för utbetalning efter den 30 juni 1938. Sålunda lyftade medel synas i avvaktan på utbetalning böra bokföras å särskild för varje anslag upplagd diversemedelstitel att i mån av behov utbetalas till vederbörande bidrags- eller låntagare. Det torde ock böra föreskrivas, att om i något fall utbetalning icke ägt rum vid utgången av budgetåret 1938/39, den myndighet till vars förfogande medlen ställts bör göra anmälan om förhållandet till Kungl. Maj:t. Därest riksdagen icke gör någon erinran häremot, torde Kungl. Maj:t böra förordna i överensstämmelse med vad jag nu förordat.

För att en sanering av förlagsfonden, såvitt angår de kvarstående reservationsanslagen, skall vara verkställd vid ingången av nästa budgetår erfordras vidare, att något medgivande till fortsatt disposition av den behållning å anslagen, som återstår efter det nyssnämnda omföringar till särskilda diversemedelstitlar av anvisade, icke utbetalda medel ägt rum, icke lämnas av 1938 års riksdag. Enligt vad jag inhämtat av vederbörande departementschefer äro förslag i dylikt hänsende icke heller avsedda att framläggas. Under sådana förhållanden kommer den odisponerade behållningen å ifrågavarande reservationsanslag att vid utgången av nu löpande budgetår överföras till inkomsttiteln för i anspråk tagna reservationer av lånemedel.

Då ifrågavarande under fonden för förlag till statsverket för budgetåret 1933/34 och 1934/35 anvisade reservationsanslag till allmänna arbeten m. m. disponerats, har belastningen redovisats såsom tillgångar å förlagsfonden, uppkomna av lånemedel. Dessa tillgångar äro till största delen av icke räntabel natur och alltså av beskaffenhet att böra avskrivas. Men i viss omfattning hava de, såsom antytts, bildat räntabla kapitaltillgångar i statens hand. På därom gjord framställning har 1936 års riksdag bemyndigat Kungl. Maj:t att meddela föreskrifter angående avskrivning m. m. av ifrågavarande till allmänna arbeten m. m. anvisade lånekapital ävensom angående överflyttning av vissa under förlagsfonden anvisade medelstillgångar till statens produktiva fonder. Såsom av bilaga B vid statsrådsprotokollet framgår, har Kungl. Maj:t redan genom särskilda beslut meddelat föreskrifter angående överflyttning till statens produktiva fonder av åtskilliga av de tillgångar, vilka

ansetts motsvara en verklig kapitalinvestering. Utöver de uppgifter som lämnats i berörda bilaga torde få nämnas, att Kungl. Maj:t numera också fattat beslut om överförande till statens järnvägars fond av de tillgångar, som uppkommit av anslagen till statsbana Malung—Vansbro, elektrifiering av banorna Laxå—Charlottenberg, Södertälje södra—Eskilstuna med bilinjer och Uppsala—Gävle samt tillverkning av vagnar m. m. för statens järnvägar. Beträffande vissa av ifrågavarande tillgångar har emellertid beslut ännu icke av Kungl. Maj:t meddelats. I fråga om den bokföringsmässiga behandlingen av dessa tillgångar har statskontoret nu yttrat sig.

I överensstämmelse med vad statskontoret föreslagit torde de från anslagen till kommunala beredskapsarbeten utlämnade lånen böra överföras till fonden för låneunderstöd. På samma sätt torde böra förfaras med lånen från vedeldningslånefonden ävensom med avseende å lån, som under löpande budgetår beviljats eller kan komma att lämnas från anslaget till vissa åtgärder på skogshushållningens område m. m.

Såsom jag i annat sammanhang omförmält förberedes förslag till 1938 års riksdag, innebärande att vissa av Uppsala och Lunds universitet disponerade fastigheter skola upptagas till redovisning å statens allmänna fastighetsfond. Därest detta förslag vinner bifall, torde de under fonden för förlag till statsverket redovisade tillgångar, som avse universitetsbiblioteken i Uppsala och Lund samt nybyggnad för kvinnokliniken vid akademiska sjukhuset i Uppsala, böra överföras till statens allmänna fastighetsfond.

I anledning av en särskild från styrelsen för statens växtskyddsanstalt gjord framställning torde växtskyddsanstaltens byggnader komma att från och med nästa budgetår inordnas i statens allmänna fastighetsfond. I samband därmed böra de under fonden för förlag till statsverket redovisade tillgångar, som härröra av anslaget till reparations- och omändringsarbeten i en bostadsvilla vid anstalten, avskrivas å förlagsfonden.

I likhet med statskontoret förutsätter jag, att övriga under fonden för förlag till statsverket anvisade, av ämbetsverket omnämnda byggnadsanslag fortfarande må redovisas under fonden för förlag till statsverket.

I detta sammanhang må vidare anmärkas, att från anslagen under förlagsfonden till statliga och statskommunala reservarbeten liksom från beredskapsanslaget bland annat disponerats medel för iordningställande av s. k. nödlandningsfält för luftfarten. Årets statsverksproposition innefattar förslag om upprättande av en fondtitel, benämnd luftfartsfonden, å vilken skola redovisas de med den civila regelbundna luftfarten sammanhängande tillgångarna. Å denna fond skola bokföras bland annat ifrågavarande nödlandningsfält, men det förutsättes, att dessa tillgångar ingå i fonden med värden motsvarande endast kostnaderna för fältens inköp. Nu ifrågavarande kostnader för iordningställande av nödlandningsfälten torde böra avskrivas under fonden för förlag till statsverket.

Vid framläggande i 1936 års statsverksproposition av frågan om riktlinjer för sanering av förlagsfonden förutsattes, att beträffande de tillgångar å förlagsfonden, som skulle överföras till annan produktiv fond, i vissa fall

skulle med hänsyn till bristande räntabilitet ske utbyte av lånemedel mot skattemedel antingen vid omföringen eller senare efter ytterligare utredning. I anslutning till vad vid berörda tillfälle förordades har vid förenämnda överföring till statens järnvägars fond föreskrivits, att kostnaderna för statsbanan Malung—Vansbro och förberörda elektrifieringsanläggningar skola redovisas å det på grund av beslut vid 1929 års riksdag upplagda kontot för nedskrivning av viss del av statens järnvägars lånekapital (lånekapital att finansieras med andra medel än trafikinkomster). Vidare har förordnats om utbyte delvis av lånemedel mot skattemedel beträffande tillgångar som överförts till gödselvårdslånefonden. I 1936 års statsverksproposition hade förutsatts, att i den mån de lån, som skulle överföras till fonden för låneunderstöd, icke gåve full förräntning vid överföringen eller senare, utbyte skulle ske av lånemedel mot skattemedel. I sammanhang med anmälan av frågan om avskrivning av statens utlåningsfonders icke räntabla kapital föreslår jag emellertid nu, att någon avskrivning för närvarande icke skall ske beträffande det icke räntabla kapital som är investerat i eller kan komma att tillföras fonden för låneunderstöd. Vid sådant förhållande påkallas icke något utbyte av lånemedel mot skattemedel, då lån överföras från fonden för förlag till statsverket till fonden för låneunderstöd. Det torde böra erinras, att jag i sistberörda sammanhang däremot föreslår täckning genom omföring av räntabla skattemedel av de tillgångar som jämlikt beslut av 1935 års riksdag överförts från förlagsfonden till den bland statens egentliga utlåningsfonder ingående arbetarsmåbrukslånefonden.

Sedan i enlighet med vad nu förordats de å förlagsfonden redovisade tillgångar, som fortfarande böra ingå i statsförmögenheten, överförts till vederbörliga produktiva fonder, varvid investerade lånemedel, i den mån de ej lämna full förräntning, skola utbytas mot skattemedel, torde å förlagsfonden kvarvarande tillgångar, som uppkommit av anslagen till allmänna arbeten m. m., böra i bokslutet för budgetåret 1937/38 ur fondens räkenskaper avföras, dock med den begränsning, att erforderliga åtgärder för avskrivning beträffande de byggnadsanslag, som förordats skola kvarstå å förlagsfonden, torde få övervägas först då fråga kan uppkomma om dessa anslagsmedels redovisning å annan produktiv fond.

I nu förevarande sammanhang torde få behandlas frågan om avskrivning av vissa andra under förlagsfonden redovisade tillgångar. De å fonden bokförda kostnader, som bestritts av det för budgetåret 1928/29 anvisade anslaget till inlösen av anläggningar i gruvföretaget vid Granbergsliden samt kronans deltagande i gruvarbetet vid nämnda företag m. m., å 39,050 kronor motsvara icke någon kapitaltillgång i statens hand. Då kostnaderna täckts av lånemedel, torde medel böra ställas till förfogande för deras avskrivande. Jag förordar, att detta får ske med anlitande av de medel som anvisats till avskrivning av till allmänna arbeten m. m. anvisat lånekapital.

Under fonden för förlag till statsverket har vidare anvisats *dels* för budgetåret 1931/32 ett reservationsanslag till förlag för inköp av smågatsten å 3,500,000 kronor, att täckas av andra statsinkomster än lånemedel, *dels* för

budgetåret 1932/33 ett reservationsanslag till förlag för inköp av gatsten å 4 miljoner kronor, som täckts av lånemedel. Vid utgången av budgetåret 1936/37 redovisades bland tillgångarna å förlagsfonden statens stenförråd till ett värde av 4.19 miljoner kronor samt vissa fordringar och likvida medel, hänförliga till berörda anslag, å 0.67 respektive 2.26 miljoner kronor. Nämnda tillgångar, sammanlagt 7.12 miljoner kronor, torde nu böra nedskrivas till att svara endast mot det i fonden investerade lånemedelskapitalet. Härför erfordras emellertid icke någon medelsanvisning. Behovet av eventuell ytterligare nedskrivning kan icke nu bedömas.

Det totala beloppet av avskrivningar beträffande i förlagsfonden investerade lånemedel för allmänna arbeten m. m., inklusive utbyte av lånemedel mot skattemedel, har av statskontoret uppskattats till i runt tal 222 miljoner kronor. Denna siffra hänför sig till ställningen den 30 september 1937. Vad i det föregående anförts rörande saneringen av förlagsfonden torde icke nämnvärt ändra det resultat vartill statskontoret kommit. Däremot bör hänsyn tagas till att under återstoden av nu löpande budgetår kunna förekomma medelsanvisningar av den beskaffenhet, att uppkomna tillgångar böra helt eller delvis avskrivas.

Vad slutligen angår frågan om storleken av de medel som äro tillgängliga för avskrivning av ifrågavarande under fonden för förlag till statsverket bokförda tillgångar, så har till och med budgetåret 1936/37 från vederbörliga under rubriken avbetalning å statsskulden anvisade anslag till förlagsfonden, att redovisas å skuldsidan, överförts tillhopa 171.56 miljoner kronor, varav ett belopp av 0.15 miljon kronor tagits i anspråk för utbyte av lånemedel mot skattemedel i tillgångar som överförts till gödselvårdslånefonden. Härutöver finnes disponibelt ett å riksstaten för nämnda budgetår uppfört reservationsanslag å 60.50 miljoner kronor. I avbidan på slutlig sanering av förlagsfonden har detta anslag ännu icke av Kungl. Maj:t disponerats; hela anslagsbeloppet redovisas alltså såsom reservation i bokslutet för budgetåret 1936/37. Det totala tillgängliga beloppet av avskrivningsmedel utgör alltså 231.9 miljoner kronor. Även om intill utgången av innevarande budgetår, såsom antytts, ytterligare sådana anvisningar kunna förekomma å ifrågavarande anslag till allmänna arbeten m. m. som påkalla disposition av avskrivningsmedel, torde dock vid budgetårets utgång en behållning å i runt tal 8 miljoner kronor kunna påräknas föreligga å nyssnämnda reservationsanslag. I bokslutet för innevarande budgetår torde denna behållning böra över inkomsttiteln »I anspråk tagna kapitaltillgångar: Reservationer å anslag för kapitalökning» överföras till statsverkets kassafond.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, delvis med ändring av tidigare fattat beslut, bemyndiga Kungl. Maj:t att, i huvudsaklig överensstämmelse med vad jag här föreslagit, meddela erforderliga bestämmelser för

slutlig reglering vid utgången av innevarande budgetår av till allmänna arbeten m. m. under fonden för förlag till statsverket anvisade anslag.

4. Avskrivning av statens utlåningsfonders icke räntabla kapital. Beträffande finansieringen av statens utlåningsfonder, vilkas kapitalökning tidigare i regel hade täckts uteslutande genom upplåning, vidtogs från och med budgetåret 1924/25 den ändringen, att användningen av lånemedel begränsades till att avse allenast så stor del av vederbörande kapitalökningsanslag, att avkastningen av den nya investeringen i dess helhet kunde beräknas motsvara full förräntning av de investerade lånemedlen. Vid fastställandet av relationen mellan den beräknade avkastningen och full förräntning — den s. k. förräntningskvoten vilken angav huru stor del av ett beviljat kapitalökningsanslag som kunde anvisas att utgå av lånemedel — skedde beräkningen av den förväntade avkastningen som regel med utgångspunkt från de för utlåningsfonden i fråga vid tidpunkten för medelsanvisningen gällande utlåningsvillkoren, medan den räntefot, vid vilken full förräntning skulle anses vara för handen, sattes till 5 procent, i runt tal motsvarande den dåvarande effektiva medelräntan å den fonderade statsskulden.

Sedermera har kravet på förräntning av de i utlåningsfonderna investerade lånemedlen nedsatts i anledning av att statens genomsnittliga upplåningsränta sjunkit. Sålunda har vid finansieringen av de för budgetåren 1933/34—1936/37 anvisade kapitalökningsanslagen full förräntning antagits föreligga vid en räntefot av $4^1/_2$ procent, medan motsvarande räntefot för nu löpande budgetår satts till 4 procent.

Övergången till nu angivna finansieringsprinciper, vilka på några få undantag när tillämpats i fråga om samtliga till statens utlåningsfonder från och med budgetåret 1924/25 anvisade kapitalökningsanslag, ansågs motivera en nedskrivning av det i utlåningsfonderna före nämnda budgetår investerade oräntabla lånemedelskapitalet genom utbyte av lånemedel mot skattemedel till motsvarande belopp. Sedan fonden för statsskuldens amortering, i syfte att förbereda en dylik nedskrivning, genom ändring av bestämmelserna rörande rusdrycksmedlens användning tillgodoförts betydande belopp av rusdrycksmedel under budgetåren 1926/27—1928/29, verkställdes också under budgetåret 1929/30 genom disposition av amorteringsfonden utbyte av lånemedel mot skattemedel beträffande de under statskontorets förvaltning stående utlåningsfonderna till ett sammanlagt belopp av 20,980,000 kronor.

Angivna belopp motsvarade den enligt verkställda beräkningar ej förräntade delen av det å berörda utlåningsfonder vid utgången av budgetåret 1928/29 redovisade lånemedelskapitalet. Vid beräkningen av nedskrivningsbehovet för de olika utlåningsfonderna togs alltså ingen hänsyn vare sig till ännu kvarstående reservationer å äldre kapitalökningsanslag eller till de kapitalökningsanslag, som anvisats å riksstaten för budgetåret 1929/30. Då de vid utgången av budgetåret 1928/29 kvarstående reservationerna — vilka i fler-

talet fall sedermera i sin helhet överfördes till respektive utlåningsfonder — som regel hade karaktären av lånemedelsreservationer, kom följaktligen oräntabelt lånemedelskapital fortfarande att i viss utsträckning redovisas å en del utlåningsfonder. Detta uppvägdes dock till någon del därav, att ett utbyte av skattemedel mot lånemedel icke företogs i de fall, där vederbörande utlåningsfonder lämnade full förräntning jämväl av en del av det investerade skattemedelskapitalet. Möjlighet till ett sådant utbyte förelåg huvudsakligen med avseende å statens avdikningslånefond samt den under riksgäldskontorets förvaltning stående allmänna byggnadslånefonden, vilken fond hade finansierats uteslutande med skattemedel.

Beträffande övriga av riksgäldskontoret förvaltade utlåningsfonder, nämligen allmänna järnvägslånefonden och bibanelånefonden, framhölls, hurusom räntefrihet i viss utsträckning medgivits beträffande lån utlämnade från dessa fonder samt att endast en del av de å fonderna uppdebiterade räntorna plägat inflyta. Vidare erinrades om att vissa lån från bibanelånefonden utlämnats mot återbetalningsskyldighet av allenast två tredjedelar av lånebeloppet. På grund av nu omförmälda omständigheter befanns det omöjligt att beträffande allmänna järnvägslånefonden och bibanelånefonden verkställa en räntabilitetsberäkning med anspråk på tillförlitlighet. Vid sådant förhållande och då betydande belopp av fondernas lånemedelskapital beräknades framdeles komma att avskrivas i samband med reglering av vissa järnvägsbolags skuldförhållanden till staten och därvid täckas genom disposition av fonden för statsskuldens amortering, ansågs anledning saknas att i förevarande sammanhang vidtaga någon nedskrivning av det oräntabla lånemedelskapitalet i dessa två fonder. Enahanda förfarande tillämpades beträffande den av statskontoret förvaltade lånefonden för inköp av renar, vars kapital förutsattes komma att inom en nära framtid antingen återbäras eller avskrivas.

Vid den till grund för riksdagens beslut om nedskrivning liggande beräkningen av de olika fondernas räntabla kapital tillämpades i övrigt huvudsakligen samma grunder som vid fördelningen mellan lånemedel och andra statsinkomster av nya kapitalinvesteringar. De för respektive fond vid tidpunkten för nedskrivningen gällande utlåningsvillkoren ansågos således som regel angiva det investerade kapitalets förräntning, och kapitalet antogs allt framgent komma att vara utlånat mot dessa villkor; endast i ett fall, nämligen beträffande egnahemslånefonden, å vilken lån enligt äldre, för staten oförmånligare grunder utestodo till avsevärt belopp, skedde beräkningen av kapitalets förräntning med utgångspunkt från såväl äldre som gällande utlåningsvillkor.

Den förräntningskvot, vilken nu, med tillämpning av samma beräkningsgrunder, erhålles för de olika fonderna, avviker självfallet från den år 1930 beräknade förräntningskvoten på grund av nedsättningen efter denna tidpunkt av den räntefot, vid vilken full förräntning antagits vara för handen. I särskilda fall måste förräntningskvoten därjämte justeras med hänsyn till vidtagna sänkningar av utlåningsräntan, vilka emellertid som regel inneburit

allenast viss anpassning av denna efter nedsättningen av nyssnämnda räntefot och därför icke helt återfört förräntningskvoten till vad den var år 1930.

Genom att nya förräntningskvoter i anslutning till berörda förskjutningar kommit att tillämpas vid fördelningen mellan lånemedel och andra statsinkomster av nya kapitalinvesteringar har den vid nedskrivningen fastställda relationen mellan till fonderna hänförligt lånemedelskapital och skattemedelskapital — vilken relation, såsom förut antytts, redan från början kom att undergå viss förskjutning genom överföring till fonderna av vid utgången av budgetåret 1928/29 kvarstående lånemedelsreservationer — ytterligare förskjutits i riktning mot en ökning, proportionellt sett, av det i fonderna investerade lånemedelskapitalet; i samma riktning har verkat, att inträffade kapitalförluster vid företagna avskrivningar täckts av fondernas skattemedelskapital. Den fortgående relativa ökning av det till fonderna hänförliga lånemedelskapitalet, som sålunda ägt rum, har endast obetydligt motverkats därav, att från nu ifrågavarande fonder verkställda kapitalåterbetalningar i några fall hänfört sig enbart till fondernas lånemedelskapital. Parallellt med nu angivna utveckling har, såsom närmare kommer att belysas i det följande, nedgången av den effektiva medelräntan å den fonderade statsskulden i relation till för fonderna gällande räntevillkor medfört, att en del av det i fonderna tidigare investerade skattemedelskapitalet erhållit karaktären av fullt räntabelt kapital.

Den under budgetåret 1929/30 verkställda nedskrivningen av utlåningsfondernas oräntabla lånemedelskapital innebar, såsom det föregående givit vid handen, endast utbyte av lånemedel mot skattemedel och medförde alltså icke någon förändring i storleken av det å utlåningsfonderna redovisade statskapitalet. Enligt *budgetsakkunnigas förslag* skulle däremot i samband med övergången till den nya budgetordningen vidtagas en verklig avskrivning av utlåningsfondernas icke räntabla kapital. Denna avskrivning skulle, i den mån den komme att avse lånemedelskapital, täckas genom anvisande av anslag för ändamålet antingen under rubriken avbetalning å statsskulden eller — efter övergången till den nya budgetordningen — å driftbudgeten.

I fråga om själva avskrivningsförfarandet hava de sakkunniga, i syfte att vinna en tillfredsställande redovisning av från fonderna utlämnade lån, förordat tillämpning av en indirekt avskrivningsmetod. I enlighet härmed skulle, bortsett från de förändringar, som föranledas av uppkommande direkta kapitalförluster, de mot fondernas kapital svarande tillgångarna i räkenskaperna bibehållas vid sina nuvarande värden, medan avskrivningsbeloppen skulle bokföras å skuldsidan under för ändamålet uppförda avskrivningskonton.

Till stöd för ett bedömande av frågan, till vilket belopp det av budgetsakkunniga angivna avskrivningsbehovet borde uppskattas och i vilken utsträckning anvisning av särskilda medel för avskrivningens genomförande kunde beräknas bliva erforderlig, har inom finansdepartementet verkställts en *undersökning rörande räntabiliteten av det i utlåningsfonderna för närvarande investerade statskapitalet.*

Denna undersökning har utförts på i huvudsak samma sätt som den till grund för 1930 års nedskrivningsbeslut liggande utredningen. Beräkningen av det i de olika fonderna investerade kapitalets faktiska förräntning har sålunda i allmänhet skett med utgångspunkt från de för fonderna för närvarande gällande utlåningsvillkoren. Det härigenom för varje fond erhållna procenttalet har sedan ställts i relation till en räntefot av 4 procent, d. v. s. den räntefot, vid vilken full förräntning numera anses föreligga, varefter endast så stor del av fondens totala kapital, som motsvarat den sålunda framkomna förräntningskvoten, upptagits såsom förräntat kapital. Till det i de olika fonderna investerade kapitalet har härvid — till skillnad från vad som tillämpades vid den utredning som föregick 1930 års nedskrivningsbeslut — hänförts icke blott det å fonderna den 30 juni 1937 redovisade kapitalet utan även vid utgången av budgetåret 1936/37 kvarstående reservationer å äldre kapitalökningsanslag samt de kapitalökningsanslag, som anvisats å riksstaten för nu löpande budgetår. I detta sammanhang må vidare framhållas, att någon åtskillnad icke gjorts mellan utlånat kapital samt å fonderna såsom kontant behållning redovisat kapital. Kapitaliserade räntor hava däremot i sin helhet frånräknats vid beräkningen av det å fonderna redovisade kapitalet.

Vid genomförandet av den sålunda verkställda undersökningen har det, liksom vid tidigare utredning i ämnet och av i huvudsak samma skäl som då, befunnits icke lämpligen låta sig göra att fixera med avseende å allmänna järnvägslånefonden, bibanelånefonden och lånefonden för inköp av renar föreliggande förräntningsunderskott. Detsamma har ansetts gälla även allmänna byggnadslånefonden och fonden för låneunderstöd, vilken senare fond inordnades bland statens utlåningsfonder först från och med budgetåret 1932/33 samt följaktligen icke alls berördes av den utredning, som skedde i samband med den år 1930 beslutade nedskrivningen. Storleken och sammansättningen av det till nu omförmälda fonder hänförliga kapitalet, vilket kommer att närmare beröras i det följande, framgår av sammanställningen överst å sid. 32.

Övriga fonder hava vid undersökningen behandlats gruppvis, därvid uppdelningen av fonderna på olika grupper skett med utgångspunkt från tillämpade utlåningsvillkor och sättet för fondernas finansiering under tiden från och med den år 1930 verkställda regleringen till och med budgetåret 1937/38. Bedömandet av i vad mån finansiering ägt rum med skattemedel har skett med utgångspunkt från det läge, som förelåg efter nedskrivningen år 1930. Den genom denna nedskrivning fastställda relationen mellan lånemedelskapital och skattemedelskapital har, ehuru nedskrivningen skedde först per den 30 juni 1930, antagits föreligga redan den 30 juni 1929.

I anslutning till det nu sagda hava till en särskild grupp hänförts sådana fonder, vilkas kapital alltid varit och alltjämt är att anse såsom oräntabelt och vilka i anledning härav normalt finansierats uteslutande med skattemedel. Endast beträffande tre fonder, nämligen lånefonden för inköp av ädla

	Lånemedel Kronor	Andra statsinkomster Kronor	Summa Kronor
Allmänna järnvägslånefonden	22,722,744	23,295	22,746,039
Bibanelånefonden	8,073,000	—	8,073,000
Allmänna byggnadslånefonden	—	523,732	523,732
Lånefonden för inköp av renar	2,776	—	2,776
Fonden för låneunderstöd:			
Fondens kapitalbehållning[1]	10,956,108	3,810,480	14,766,588
Ej lyftade anslagsmedel	5,465,925	510,000	5,975,925
Säger för fonden för låneunderstöd	16,422,033	4,320,480	20,742,513
Summa	47,220,553	4,867,507	52,088,060

avelsston, lånefonden för inköp av avelshingstar av ardennerras och arrendelånefonden, gäller, att det investerade kapitalet utgöres enbart av skattemedelskapital, å vilket icke erhålles någon som helst förräntning. Även studielånefonden — vilken i likhet med nyssnämnda tre fonder finansierats allenast med skattemedel — har emellertid, ehuru den enligt de allt sedan dess inrättande gällande utlåningsvillkoren lämnar viss mindre förräntning å det investerade kapitalet,[2] ansetts böra inordnas under förevarande grupp. Till samma grupp har slutligen hänförts arbetarsmåbrukslånefonden, vars kapital visserligen i sin helhet är att anse såsom oräntabelt men till ett belopp av 12,480,680 kronor utgöres av lånemedelskapital; nämnda belopp, vilket utgått från de för budgetåren 1933/34 och 1934/35 under fonden för förlag till statsverket anvisade anslagsmedlen till allmänna arbeten m. m., har överförts från förlagsfonden jämlikt beslut av 1935 års riksdag. De å nu angivna fonder belöpande kapitaltillgångarna uppgå till sammanlagt 37,737,946 kronor med nedan angivna fördelning på de olika fonderna.

	Fondernas kapitalbehållningar Kronor	Ej lyftade anslagsmedel Kronor	Summa Kronor
Studielånefonden	3,546,266	120,000	3,666,266
Lånefonden för inköp av ädla avelsston	450,000	50,000	500,000
Lånefonden för inköp av avelshingstar av ardennerras	535,000	81,000	616,000
Arrendelånefonden	675,000	400,000	1,075,000
Arbetarsmåbrukslånefonden	21,880,680	10,000,000	31,880,680
Summa	27,086,946	10,651,000	37,737,946

[1] Jämlikt beslut av 1936 års riksdag skola till fonden för låneunderstöd överföras samtliga lån, som utlämnats eller komma att utlämnas från de under fonden för förlag till statsverket för budgetåren 1933/34 och 1934/35 anvisade anslagen till främjande av enskild företagsamhet, till lån till sammanslutningar av fiskare för främjandet av beredning och avsättning av fisk m. m., till vissa åtgärder på skogshushållningens område m. m., till vedeldningslånefonden och till kommunala beredskapsarbeten. I enlighet härmed har överföring redan skett av de lån, som intill utgången av budgetåret 1936/37 utlämnats för de tre förstnämnda ändamålen.

[2] Från och med tredje året efter det kalenderår, då låntagare varit berättigad att lyfta sista delen av honom senast tilldelat studielån, gäldas ränta efter ett procenttal, som sammanfaller med sparbankernas gällande inlåningsränta.

Nästa grupp avser fonder, vilka under åtminstone någon del av den tid, varom nu är fråga, lämnat full förräntning av allenast en del av det investerade kapitalet samt i anledning härav i viss utsträckning finansierats med skattemedel.

Bland nu åsyftade fonder intar arrendeegnahemsfonden, vilken endast provisoriskt inordnats bland statens utlåningsfonder, i flera avseenden en särställning. I detta sammanhang må särskilt erinras om att kostnaderna för statens jordnämnd, vilken myndighet handhar den närmaste förvaltningen av fonden, hittills bestritts av fondens kapital. Det investerade kapitalet uppgår till sammanlagt 8,291,100 kronor, varav 791,100 kronor belöpa å värdet av från domänfonden överförda fastigheter. Återstoden har anvisats såsom kapitalökning å riksstaten samt till lika delar täckts av lånemedel och andra statsinkomster; av de sålunda anvisade medlen hava 1,650,000 kronor lånemedel och 550,000 kronor skattemedel ännu icke överförts till fonden. Då tillräcklig erfarenhet ännu icke kan anses vunnen rörande den med arrendeegnahemsfonden avsedda verksamheten, har fondens räntabla kapital vid förevarande undersökning ej upptagits till högre belopp än som motsvarar det investerade lånemedelskapitalet.

I fråga om övriga till förevarande grupp hörande fonder innefattas resultatet av undersökningen i den å sid. 34 och 35 införda tabellen.

I syfte att närmare belysa det framkomna resultatet har i tabellen också lämnats uppgifter om dels fondernas kapitaltillgångar den 30 juni 1929, med angivande av den genom nedskrivningen år 1930 fastställda relationen mellan lånemedelskapital och skattemedelskapital, och dels beloppen av sedermera anvisade kapitalökningsanslag jämte till fonderna överförda medel från vid utgången av budgetåret 1928/29 kvarstående reservationer, likaledes med angivande av fördelningen på lånemedel och skattemedel, ävensom uppgifter rörande efter ingången av budgetåret 1929/30 avskrivet skattemedelskapital. Från fonderna verkställda kapitalåterbetalningar eller till inkomsttitel omförda belopp från de från och med budgetåret 1929/30 anvisade kapitalökningsanslagen hava, där fråga ej varit om anslag, som i sin helhet omförts till inkomsttitel, angivits i de till tabellen fogade anmärkningarna, medan anslag av sist angivna slag överhuvud icke medtagits i tabellen.

Vid beräkningen av förräntningskvoten för de olika fonderna hava nu gällande utlåningsvillkor, enligt vad redan framhållits, ansetts angiva det investerade kapitalets förräntning. Detta gäller även egnahemslånefonden, vars faktiska förräntning således beräknats med utgångspunkt från de räntesatser, som genom den år 1937 beslutade temporära räntesänkningen fastställts att gälla under treårsperioden 1937—1939, samt utan hänsynstagande till att före år 1920 utlämnade lån för bostadslägenheter förräntas efter för staten oförmånligare grunder än dylika efter angivna tidpunkt utlämnade lån. På enahanda sätt har förfarits med Västerbottens och Norrbottens nybygges- och bostadsförbättringslånefond, beträffande vilken tillämpas samma räntevillkor, som gälla för lån för bostadslägenheter från egnahemslånefonden. I detta sammanhang må slutligen framhållas, att förräntningskvoten för statens bosättningslånefond beräknats med utgångspunkt från den

Sammanställning rörande utvecklingen i räntabilitetshänseende under tiden 1 juli 1929—1 juli lämnat full förräntning av allenast en del av det investerade kapitalet

	Kapitaltillgångar den 30 juni 1929		Lyftade belopp av vid ingången av budgetåret 1929/30 förefintliga reservationer		Sedermera anvisade kapitalökningsanslag					
					1929/30–1932/33		1933/34–1936/37		1937/38	
	Belopp	Lånemedelsdel (%)	Belopp	Lånemedelsdel (%)	Belopp	Lånemedelsdel (%)	Belopp	Lånemedelsdel (%)	Belopp	Lånemedelsdel (%)
Statens bosättningslånefond	—	—	—	—	—	—	—	—	2,000,000	**75**
Lånefonden för lantarbetarbostäder	—	—	—	—	—	—	550,000	**80**	400,000	**90**
Statens fjäderfälånefond	—	—	—	—	200,000	**90**	150,000	**90**	—	—
Gödselvårdslånefonden	1,350,000	**80**	—	—	200,000	**65**	[2] 1,075,828	**65**	1.000,000	**85**
Statens mejerilånefond	300,000	**100**	100,000	**100**	4,000,000	**90**	—	—	—	—
Spannmålslagerhusfonden	—	—	57,000	**100**	1,350,000	**80**	5,000,000	**85**	—	—
Egnahemslånefonden	[3] 170,416,342	**85**	5,600,000	**100**	35,000,000	**90**	33,000,000	**90**	[4] 5,500,000	**95**
Jordförmedlingsfonden	[5] 1,560,899	**80**	—	—	—	—	—	—	—	—
Västerbottens och Norrbottens nybygges- och bostadsförbättringslånefond	90,000	**100**	10,000	**100**	100,000	**90**	—	—	—	—
Statens avdikningslånefond	[7] 31,638,281	**70**	1,090,000 700,000	**100** **65**	250,000 5,300,000	**65** **70**	9,000,000	**80**	—	—
Täckdikningslånefonden	[8] 5,872,903	**55**	500,000	**100**	[9] 950,000	**55**	1,680,000	**55**	800,000	**75**
Allmänna nyodlingsfonden	[10] 869,587	**50**	—	—	—	—	—	—	—	—
Norrländska nyodlingsfonden	[11] 607,874	**40**	—	—	—	—	—	—	—	—
Fiskerilånefonden	[12] 4,126,217	**55**	100,000	**100**	400,000	**55**	1,000,000	**50**	300,000	**60**
Kommunskogslånefonden	—	—	—	—	—	—	75,000	**90**	—	—
Summa	**216,832,100**		**8,157,000**		**47,750,000**		**51,530,828**		**10,000,000**	

[1] Efter återbetalning av 120,000 kr. lånemedel. — [2] I beloppet ingå från fonden för förlag till stats- 5,200,000 kr. lånemedel. — [5] Därav 1,250,899 kr. lånemedel. — [6] Efter återbetalning av 75,000 kr. lånelånemedel. — [10] Därav 420,000 kr. lånemedel. — [11] Beloppet, som till 245,768 kr. utgöres av lånemedel, har betalt belopp å 1,850,000 kr. — [12] Därav 2,265.402 kr. lånemedel.

1937 i fråga om de utlåningsfonder, vilka under åtminstone någon del av angivna tidsperiod samt i anledning härav i viss utsträckning finansierats med skattemedel.

Avskrivet skattemedelskapital	Kapitaltillgångar den 1 juli 1937			Räntabelt kapital				Icke räntabelt kapital		
	Lånemedel (*därav å anslag*)	Andra statsinkomster (*därav å anslag*)	Summa (*därav å anslag*)	Förräntningskvot (%)	Belopp: Lånemedel	Belopp: Andra statsinkomster	Belopp: Summa	Lånemedel	Andra statsinkomster	Summa
—	1,500,000 (*1,500,000*)	500,000 (*500,000*)	2,000,000 (*2,000,000*)	**87**.5	1,500,000	250,000	1,750,000	—	250,000	250,000
—	800,000 (*800,000*)	150,000 (*90,000*)	950,000 (*890,000*)	**90**	800,000	55,000	855,000	—	95,000	95,000
—	[1] 195,000 (*135,000*)	35,000 (*15.000*)	230,000 (*150,000*)	**100**	195,000	35,000	230,000	—	—	—
—	2,759,288 (*999,199*)	866,540 (*161,684*)	3,625,828 (*1,160,883*)	**73**.3	2,657,732	—	2,657,732	101,556	866,540	968,096
36,284	4,000,000 (*500,000*)	363,716	4,363,716 (*500,000*)	**100**	4,000,000	363,716	4,363,716	—	—	—
—	5,387,000 (*2,450,000*)	1,020,000	6,407,000 (*2,450,000*)	**85**.6	5,387,000	97.392	5,484,392	—	922,608	922,608
—	216,856,342 (*7,270,000*)	32,660,000 (*530,000*)	249,516,342 (*7,800,000*)	**93**.4	216,856,342	16,191,921	233,048,263	—	16,468,079	16,468,079
163,840	1,250,899	146,160	1,397,059	**100**	1,250,899	146,160	1.397,059	—	—	—
—	[6] 115,000	10,000	125,000	**100**	115,000	10,000	125,000	—	—	—
125,811	32,214,728 (*2,400,000*)	15,637,742	47,852,470 (*2,400,000*)	**77**.9	32,214,728	5,062,346	37,277,074	—	10,575,396	10,575,396
119,740	5,776,903 (*1,224,000*)	3,906,260 (*515,000*)	9,683,163 (*1,739,000*)	**68**.4	5,776,903	846,380	6,623,283	—	3,059,880	3,059,880
1,125	420,000	448,462	868,462	**62**.3	420,000	121,052	541,052	—	327,410	327,410
3,352	245,768	358,754	604,522	**49**.8	245,768	55,284	301,052	—	303,470	303,470
2,960	3,265,402 (*180,000*)	2,657,855 (*120,000*)	5,923,257 (*300,000*)	**55**	3,257,791	—	3,257,791	7,611	2,657,855	2,665,466
—	67,500 (*47,500*)	7,500 (*2,500*)	75,000 (*50,000*)	**100**	67,500	7,500	75,000	—	—	—
453,112	**274,853,830** (*17,505,699*)	**58,767,989** (*1,934,184*)	**333,621,819** (*19,439,883*)		**274,744,663**	**23,241,751**	**297,986,414**	**109,167**	**35,526,238**	**35,635,405**

verket överförda medel till ett belopp av 425,828 kr. — [3] Därav 144,856,342 kr. lånemedel. — [4] Därav medel. — [7] Därav 19,597,228 kr. lånemedel. — [8] Därav 3,232,903 kr. lånemedel. — [9] Därav 520,000 kr. framkommit genom avdrag från fondens behållning den 30 juni 1929 av ett under budgetåret 1933/34 åter-

räntefot, som fastställts skola gälla för under innevarande budgetår beviljade lån.[1]

I fråga om gödselvårdslånefonden, statens avdikningslånefond, täckdikningslånefonden och fiskerilånefonden, vilka fonders lånevillkor innefatta viss räntefrihet, har för varje fond särskild beräkning verkställts rörande den genomsnittliga räntefot, efter vilken ett från fonden utlämnat lån kan beräknas vara förräntat under lånets löptid, och denna räntefot har ansetts angiva fondens förräntning; härvid har, vad angår fiskerilånefonden, hänsyn icke tagits till det förhållandet, att från denna fond utlämnade lån kunna hava kortare löptid än den längst medgivna. Beträffande spannmålslagerhusfonden, allmänna nyodlingsfonden och norrländska nyodlingsfonden, vilka fonders lånevillkor också innefatta viss räntefrihet, har tillämpats enahanda förfarande, dock med de avvikelser, som betingas därav, att från de två sistnämnda fonderna utlämnas två olika slags lån, nyodlingslån och betesförbättringslån, vilka löpa med samma ränta men hava olika löptid, samt därav, att räntefriheten i fråga om spannmålslagerhusfonden icke avser lån för torkanläggningar utan endast lån för lagerhus.

I fråga om sist angivna tre fonder har, sedan den genomsnittliga räntefoten för varje lånetyp uträknats, beräkningen av vederbörande fonds förräntning skett med utgångspunkt från relationen mellan de den 30 juni 1937 utestående beloppen av de olika lånetyperna. Det nu sagda gäller även i tillämpliga delar för egnahemslånefonden, från vilken också utlämnas två olika slags lån.

De i enlighet med nu angivna grunder verkställda beräkningarna hava, såsom framgår av tabellen, givit vid handen, att samtliga i tabellen redovisade fonder med undantag av gödselvårdslånefonden och fiskerilånefonden numera kunna anses helt eller delvis förränta jämväl investerat skattemedelskapital. För den allmänna gången av den utveckling, som lett till detta resultat, har redogjorts i det föregående. I anslutning härtill må i fråga om resultatet av undersökningen för de olika fondernas vidkommande framhållas ytterligare följande.

Att gödselvårdslånefonden och fiskerilånefonden icke kommit att numera lämna förräntning av någon del av det investerade skattemedelskapitalet utan i stället uppvisa oräntabelt lånemedelskapital, sammanhänger huvudsakligen med beviljade lättnader med avseende å räntevillkoren. Beträffande övriga fonder, bortsett från egnahemslånefonden, hava räntesänkningar under den tid, varom nu är fråga, icke vidtagits i vidare mån, än att räntefoten i de fall, där den tidigare varit högre än 4 procent, nedsatts till detta procenttal. På grund härav har det investerade skattemedelskapitalet beträffande fem av ifrågavarande fonder, nämligen statens fjäderfälånefond, statens mejerilånefond, jordförmedlingsfonden, Västerbottens och Norrbottens nybygges- och bostadsförbättringslånefond och kommunskogslånefonden, kommit att i sin helhet erhålla karaktären av räntabelt kapital. Beträffande statens mejerilånefond, vars kapital vid utgången av budgetåret 1928/29 var att anse såsom fullt räntabelt, vidtogs sänkningen av räntefoten från 5 till 4.5 % redan under år 1930, vilket förklarar, varför denna fond överhuvud finansierats med skattemedel. Västerbottens och Norrbottens nybygges- och bostads-

[1] Lån från bosättningslånefonden förräntas efter en fast, vid lånets beviljande bestämd räntefot, vilken ej må understiga medelräntan för statens upplåning mot obligationer under de tre budgetåren närmast före det, varunder lånet beviljats.

förbättringslånefond, i fråga om vilken fond tillämpats samma räntevillkor som för lån för bostadslägenheter från egnahemslånefonden, utvisade däremot vid utgången av budgetåret 1928/29 ett mindre förräntningsunderskott, vilket emellertid på grund av sin obetydlighet icke föranledde något utbyte av lånemedel mot skattemedel vid den år 1930 verkställda nedskrivningen. Slutligen må, vad angår egnahemslånefonden, framhållas, att den med avseende å denna fond vidtagna räntesänkningen till en väsentlig del uppvägts därav, att före år 1920 utlämnade lån för bostadslägenheter numera i det närmaste slutamorterats.

Närmast efter nu behandlade fonder följa trenne fonder, vilka finansierats uteslutande med lånemedel men enligt de beräkningsgrunder, som tillämpats vid förevarande undersökning, lämna full förräntning av allenast en del av det investerade kapitalet. Lån från ifrågavarande fonder, vilka utgöras av lånefonden för bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer, spannmålskreditfonden och statens sekundärlånefond för jordbrukare, förräntas efter en fast, vid vederbörande låns beviljande bestämd räntefot, vilken fastställes i viss anslutning — olika för varje fond — till medelräntan för statens upplåning mot obligationer under det budgetår, som närmast föregått det, varunder lånet beviljats.

I enlighet med vad nyss sagts har räntefoten för lån, som beviljas under nu löpande budgetår, fastställts till respektive 3.3, 3.1 och 3.6 procent; motsvarande procenttal för budgetåret 1936/37 utgjorde för lånefonden för bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer 3.25 procent och för sekundärlånefonden för jordbrukare 3.6 procent, medan från sistnämnda fond under budgetåret 1935/36 beviljade lån förräntas efter en räntefot av 3.85 procent. Vid utgången av budgetåret 1936/37 redovisades inga utestående lån å spannmålskreditfonden; det utestående beloppet av de från lånefonden för bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer utlämnade lånen uppgick vid nämnda tidpunkt till 1,407,490 kronor, vilket belopp i sin helhet avsåg under budgetåret 1936/37 beviljade lån, och sekundärlånefonden för jordbrukare, vilken inrättades under budgetåret 1935/36, upptog vid samma tidpunkt utestående lån, utlämnade under dess första verksamhetsår, till i runt tal 2.8 miljoner kronor.

	Fondernas kapitalbehållningar Kronor	Ej lyftade anslagsmedel Kronor	Summa Kronor	Förräntningskvot(%)	Räntabelt kapital Kronor	Oräntabelt kapital Kronor
Lånefonden för bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer.....	1,487,000	28,500,000	29,987,000	82.5	24,739,275	5,247,725
Spannmålskreditfonden	—	1,500,000	1,500,000	77.5	1,162,500	337,500
Statens sekundärlånefond för jordbrukare	5,880,000	34,120.000	40,000,000	90	36,000,000	4,000,000
Summa	7,367,000	64,120,000	71,487,000		61,901,775	9,585,225

Den nu verkställda beräkningen av ifrågavarande fonders räntabilitet har, på sätt närmare framgår av föregående sammanställning, beträffande alla

tre fonderna skett med utgångspunkt från den räntefot, som fastställts att gälla för de lån, som beviljas från respektive fond under nu löpande budgetår.

Slutligen komma — såsom den sista och, vad angår antalet fonder, största gruppen — de fonder, vilkas kapital under hela den tid, undersökningen avser, varit och alltjämt är att anse såsom fullt räntabelt och vilka i anslutning härtill finansierats uteslutande med lånemedel. De till ifrågavarande fonder hänförliga kapitaltillgångarna uppgå till sammanlagt 98,321,577 kronor med följande fördelning på de olika fonderna.

	Fondernas kapitalbehållningar Kronor	Ej lyftade anslagsmedel Kronor	Summa Kronor
Statens bostadslånefond	17,375,162	—	17,375,162
Lånefonden för tjänstemannasamhället vid Mörby	2,490,000	—	2,490,000
Lånefonden för bostadsbyggande i städer och stadsliknande samhällen	7,320,422	3,800,000	11,120,422
Lånefonden för främjande av bostadsbyggande på landsbygden	5,775,576	4,800,000	10,575,576
Lånefonden för anskaffning av motorvagnar m. m. åt enskilda järnvägar	632,155	2,367,845	3,000,000
Vattenkraftslånefonden	9,172,137	—	9,172,137
Luftfartslånefonden	1,210,309	300,000	1,510,309
Statens kalkbrukslånefond	65,000	200,000	265,000
Statens fruktodlingslånefond	—	200,000	200,000
Statens slakterilånefond	300,000	500,000	800,000
Kraftledningslånefonden	12,871,566	—	12,871,566
Kolonisternas kreaturs- och redskapslånefond	48,532	—	48,532
Virkesmätningslånefonden	—	150,000	150,000
Lånefonden för inköp av gasgeneratorer för motordrift	200,000	—	200,000
Hemslöjdslånefonden	110.546	—	110,546
Industrilånefonden	4,474,001	—	4,474,001
Statens hantverkslånefond	1.648,800	—	1,648,800
Rederilånefonden	19,809,526	—	19,809,526
Statens sekundärlånefond för rederinäringen	2,500,000	—	2,500,000
Summa	86,003,732	12,317,845	98,321,577

Vad nyss sagts angående det i ifrågavarande fonder investerade kapitalets räntabilitet äger även tillämplighet å de kapitaltillgångar, som jämlikt beslut av 1935 och 1936 års riksdagar överflyttats eller komma att överflyttas från fonden för förlag till statsverket till lånefonden för bostadsbyggande i städer och stadsliknande samhällen, lånefonden för främjande av bostadsbyggande på landsbygden och lånefonden för anskaffning av motorvagnar m. m. åt enskilda järnvägar. I detta sammanhang torde därjämte böra framhållas, att förräntning sker efter högre räntefot än 4 procent dels beträffande

lån från förstnämnda lånefond under den amorteringsfria tiden, dels beträffande till icke statstjänstemän utlämnade lån från lånefonden för tjänstemannasamhället vid Mörby under hela löptiden, men att i anledning härav ej beräknats något förräntningsöverskott. I fråga om lån från lånefonden för bostadsbyggande i städer och stadsliknande samhällen är dessutom att märka, att annuiteterna å lånen, jämte ränta och amortering, innefatta jämväl viss avsättning till riskfond; till riskfond avsatta medel, vilka skola göras räntebärande samt tillgodoföras härigenom inflytande ränta, äro avsedda att användas i första hand till täckande av förluster å låneverksamheten och i andra hand till nedskrivning eller avskrivning av den sista eller de sista annuiteterna å de utlämnade lånen. Slutligen må erinras om, att från de å statens sekundärlånefond för rederinäringen inflytande inkomsterna täckas utgifterna för den nämnd, som handhar den med fonden avsedda lånerörelsen.

I tabellen å sid. 40 lämnas en sammanfattning av resultatet av den nu omförmälda undersökningen rörande räntabiliteten av det i statens utlåningsfonder investerade kapitalet.

De till statens utlåningsfonder hänförliga kapitaltillgångarna uppgå, såsom framgår av tabellen, till sammanlagt 601,547,502 kronor, av vilket belopp 508,113,640 kronor belöpa å lånemedel och 93,433,862 kronor å andra statsinkomster. Härav hänföra sig 47,220,553 kronor lånemedel och 4,867,507 kronor andra statsinkomster eller tillhopa 52,088,060 kronor till allmänna järnvägslånefonden, bibanelånefonden, allmänna byggnadslånefonden, lånefonden för inköp av renar och fonden för låneunderstöd, d. v. s. till fonder, beträffande vilka det befunnits icke lämpligen låta sig göra att fixera förhandenvarande förräntningsunderskott; av sistnämnda belopp avse 5,465,925 kronor lånemedel och 510,000 kronor andra statsinkomster eller sammanlagt 5,975,925 kronor ännu icke lyftade anslagsmedel.

De till övriga utlåningsfonder hänförliga kapitaltillgångarna, av vilka 95,593,544 kronor lånemedel och 13,135,184 kronor andra statsinkomster eller tillhopa 108,728,728 kronor ännu innestå å anslag, uppgå till sammanlagt 549,459,442 kronor. Av detta belopp, vilket fördelar sig med 460,893,087 kronor å lånemedel och 88,566,355 kronor å andra statsinkomster, beräknas 438,718,015 kronor lånemedel och 23,241,751 kronor andra statsinkomster eller sammanlagt 461,959,766 kronor utgöra räntabelt kapital. I enlighet härmed skulle 22,175,072 kronor lånemedel och 65,324,604 kronor andra statsinkomster eller tillhopa 87,499,676 kronor vara att anse såsom icke räntabelt kapital. Det icke räntabla lånemedelskapitalet, vilket således understiger det räntabla skattemedelskapitalet med i runt tal 1 miljon kronor, hänför sig, bortsett från ett belopp å i runt tal 100,000 kronor, till lånefonden för bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer, spannmålskreditfonden, statens sekundärlånefond för jordbrukare och arbetarsmåbrukslånefonden.

I enlighet med de principer, för vilka jag redogjort vid anmälan av finansplanen, torde jämväl frågan om beredande av täckning av de avskriv- *Departementschefen.*

Sammanfattning av den inom finansdepartementet verkställda undersökningen rörande räntabiliteten av det i statens utlåningsfonder investerade kapitalet.

	Kapitaltillgångar den 1 juli 1937			Räntabelt kapital			Icke räntabelt kapital		
	Lånemedel (*Därav å anslag*)	Andra statsinkomster (*Därav å anslag*)	Summa (*Därav å anslag*)	Lånemedel	Andra statsinkomster	Summa	Lånemedel	Andra statsinkomster	Summa
Fonder med helt oräntabelt kapital	12,480,680	25,257,266 (*10,651,000*)	37,737,946 (*10,651,000*)	—	—	—	[1] 12,480,680	25,257,266	37,737,946
Fonder, som under åtminstone någon del av tidsperioden 1/7 1929—1/7 1937 lämnat full förräntning av allenast en del av det investerade kapitalet samt i anledning härav i viss utsträckning finansierats med skattemedel (arrendeegnahemsfonden samt de i tabellen å sid. 34 och 35 upptagna fonderna)	278,603,830 (*19,155,699*)	63,309,089 (*2,484,184*)	341,912,919 (*21,639,883*)	278,494,663	23,241,751	301,736,414	109,167	40,067.338	40,176,505
Fonder som i sin helhet finansierats med lånemedel men enligt nu tillämpade beräkningsgrunder lämna full förräntning av allenast en del av det investerade kapitalet	71,487,000 (*64,120,000*)	—	71,487,000 (*64,120,000*)	61,901,775	—	61,901,775	9,585,225	—	9,585,225
Fonder, vilkas kapital under tidsperioden 1/7 1929—1/7 1937 alltid varit och alltjämt är att anse såsom fullt räntabelt och vilka i anslutning härtill finansierats uteslutande med lånemedel	98,321,577 (*12,317,845*)	—	98,321,577 (*12,317,845*)	98,321.577	—	98,321,577	—	—	—
Säger	460,893,087 (*95,593,544*)	88,566,355 (*13,135.184*)	549,459,442 (*108,728,728*)	438,718,015	23,241,751	461,959,766	22,175,072	65,324,604	87,499,676
Fonder, beträffande vilka det ansetts icke lämpligen låta sig göra att fixera förhandenvarande förräntningsunderskott	47,220,553 *5.465,925*	4,867,507 *510,000*	52,088,060 *5.975,925*						
Summa	**508,113,640** (***101,059,469***)	**93,433,862** (***13,645,184***)	**601,547,502** (***114,704,653***)						

[1] Till arbetarsmåbrukslånefonden från fonden för förlag till statsverket överfört kapital.

ningsbehov, som kunna visas föreligga å statens utlåningsfonder, i förevarande sammanhang böra upptagas till övervägande. Som den i det föregående berörda, inom finansdepartementet verkställda undersökningen givit vid handen utvisa enstaka utlåningsfonder avsevärda avskrivningsbehov. Betraktas utlåningsrörelsen såsom en ekonomisk enhet — och detta torde vara det mest rationella — föreligger emellertid, enligt vad jag närmare skall utveckla i det följande, full förräntning av det i denna rörelse investerade lånemedelskapitalet. Särskilda medel för avskrivningsändamål behöva därför icke ställas till förfogande.

En justering av de å enstaka fonder redovisade värdena i syfte att jämväl för statens utlåningsfonders vidkommande ernå en kapitalredovisning i rikshuvudboken, som ansluter sig till den ändrade uppställningen av riksstaten, kan under angivna omständigheter genomföras utan att riksstaten beröres därav. I fråga om själva avskrivningsförfarandet förutsätter jag liksom budgetsakkunniga, att de mot de olika fondernas kapital svarande tillgångarna — bortsett från de förändringar, som föranledas av uppkommande direkta kapitalförluster — skola i räkenskaperna bibehållas vid sina nuvarande värden samt att de belopp, som komma att avskrivas, skola bokföras å skuldsidan under särskilda för ändamålet uppförda avskrivningskonton.

Vid den inom finansdepartementet verkställda undersökningen rörande räntabiliteten av det i utlåningsfonderna investerade statskapitalet hava allmänna järnvägslånefonden, bibanelånefonden, allmänna byggnadslånefonden, lånefonden för inköp av renar och fonden för låneunderstöd lämnats helt åsido. Beträffande lånefonden för inköp av renar har detta kunnat ske redan av den anledningen, att det till denna fond hänförliga kapitalet, vilket för övrigt uppgår till ett mycket obetydligt belopp, kan antagas komma att inom en nära framtid antingen återbäras eller också avföras ur statsräkenskaperna i samband med avskrivning av utestående lån. Bedömandet av huru de fyra andra fonderna böra behandlas i nu förevarande avseende måste däremot ske från andra utgångspunkter.

Jag torde härvid, vad först angår fonden för låneunderstöd, få erinra om att denna fond alltid intagit en särställning i så måtto, att de kapitalmedel, som tid efter annan placerats i fonden, icke tillförts fonden för att användas i en fortgående lånerörelse utan redan vid investeringen förutsatts skola automatiskt återbäras i den mån från respektive medel utlämnade lån inbetalades. Till följd av angivna förhållande — vilket under tiden intill budgetåret 1932/33 kom till yttre uttryck däri, att fonden å riksstaten redovisades fristående från statens utlåningsfonder i egentlig mening — hava också de till fonden anvisade kapitalökningsanslagen tidvis ansetts kunna täckas av lånemedel även i sådana fall, där full förräntning av det investerade kapitalet icke varit att förvänta.

Med hänsyn till nu anförda omständigheter har jag ansett mig icke böra föreslå, att avskrivning verkställes av den del av det i fonden för låneunderstöd för närvarande investerade kapitalet, som kan vara att anse såsom

icke förräntat kapital; det nu sagda gäller också de skattemedel, som vid utgången av budgetåret 1937/38 kunna komma att kvarstå såsom reservationer å de till fonden anvisade kapitalökningsanslagen. Vad jag sålunda förordat torde även böra föra med sig, att någon avskrivning icke heller sker av det icke räntabla kapital, som framdeles kan komma att tillföras fonden för låneunderstöd. Härigenom kommer fondens kapitalredovisning att erhålla en utformning, som nära ansluter sig till den särställning fonden intar i jämförelse med statens övriga utlåningsfonder. Till frågan om den budgettekniska behandlingen av det oräntabla lånemedelskapital, som sålunda kommer att ingå i de å fonden för låneunderstöd redovisade tillgångarna, samt redovisningen av den häremot svarande räntebristen återkommer jag i det följande.

Av det av mig med avseende å fonden för låneunderstöd nu förordade förfarandet, vilket ifråga om fondens redovisning å riksstaten torde böra föranleda en återgång till vad som tillämpades före budgetåret 1932/33, följer, att någon avskrivning av oräntabelt kapital med åtföljande utbyte av lånemedel mot skattemedel icke behöver äga rum beträffande de i det föregående omförmälda lån, som jämlikt beslut av 1936 års riksdag överförts eller komma att överföras till fonden för låneunderstöd från fonden för förlag till statsverket. Detsamma gäller i tillämplig del de från anslag under nionde huvudtiteln utlämnade lån, vilka, enligt vad jag i annat sammanhang förordat, avses skola bliva upptagna till redovisning å fonden för låneunderstöd, ävensom det lån å 25,000 kronor, som jag, likaledes i annat sammanhang, föreslagit skola överföras till sistnämnda fond från statsverkets fond av rusdrycksmedel.

I fråga om fonden för låneunderstöd torde jag slutligen få erinra om, att å densamma för närvarande redovisas ett lån å 20,000 kronor till hantverksskolan i Kristinehamn för blinda män. Detta lån, som har karaktären av en riksgäldskontorets fordran hos statsverket för förskott, lärer i samband med övergången till den nya budgetordningen böra överföras till fonden för förlag till statsverket.

Vidkommande härefter allmänna järnvägslånefonden, bibanelånefonden och allmänna byggnadslånefonden må framhållas, att inga nya lån under senare år beviljats från någon av dessa fonder samt att inflytande avbetalningar å tidigare utlämnade lån i anslutning härtill städse plägat tagas i anspråk för vederbörande statsreglering. Ifrågavarande under avveckling varande utlåningsfonder kunna således numera också sägas hava karaktären av ett slags redovisningstitlar för diverse låneunderstöd samt synas därför i räntabilitetshänseende böra behandlas på samma sätt som fonden för låneunderstöd. Under sådana förhållanden måste det anses lämpligt, att samtliga till angivna tre utlåningsfonder hänförliga kapitaltillgångar överföras till sistnämnda fond. Jag förordar därför, att en sådan överflyttning genomföres i samband med övergången till den nya budgetordningen.

Den budgettekniska behandlingen av det oräntabla lånemedelskapital, som

enligt vad jag tidigare förordat kommer att kvarstå bland de å fonden för låneunderstöd redovisade tillgångarna, samt av den häremot svarande räntebristen kan självfallet utformas på olika sätt. Såsom en möjlig lösning skulle man kunna tänka sig en anordning, enligt vilken täckning för räntebristen bereddes genom anvisande av särskilda anslag för ändamålet å driftbudgeten under vederbörande departementshuvudtitlar. Jag utgår härvid från att de belopp, varmed dessa anslag under ett visst budgetår skulle belastas genom omföring till fonden, skulle fastställas av Kungl. Maj:t vid slutet av samma budgetår efter närmare utredning av riksgäldskontoret — vilket ämbetsverk kommer att handhava förvaltningen av den större delen av fonden och dessutom fortfarande ombesörja dess redovisning till rikshuvudboken — samt att vid bestämmandet av beloppen i fråga hänsyn skulle tagas endast till förräntningsunderskott, som föranledas därav, att utlämnade lån löpa utan ränta eller förräntas efter en lägre räntefot än den, vid vilken full förräntning antagits vara för handen. I enlighet härmed skulle, i överensstämmelse med vad som fortfarande avses skola tillämpas beträffande utlåningsfonderna i allmänhet, den förlust, som orsakas av att debiterade räntor icke bliva inbetalda, framträda såsom en minskning av fondens överskott. Inom finansdepartementet från nu angivna utgångspunkter verkställda överslagsberäkningar utvisa för nästkommande budgetår en räntebrist av i runt tal 600,000 kronor.

Genom den av mig nu skisserade anordningen skulle erhållas en fullt tillfredsställande redovisning av de med ifrågavarande understödsverksamhet förbundna kostnaderna för statsverket, vilka kostnader äro att betrakta såsom statsbidrag till de ändamål, som verksamheten är avsedd att tillgodose. I stort sett samma resultat skulle emellertid även ernås, därest räntebristen ersattes från fondens kapital och de på grund härav uppkommande kapitalmedelsförlusterna i sin ordning täcktes genom anvisande av anslag för ändamålet å driftbudgeten under en huvudtitel för avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster. Slutligen skulle man också kunna tänka sig en anordning, enligt vilken endast lämnades en redogörelse i statsverkspropositionen rörande den för varje budgetår föreliggande räntebristen med angivande av dess fördelning på olika låneunderstöd. Jag är emellertid icke beredd att nu definitivt taga ställning till förevarande spörsmål. Då frågan har betydelse endast i tekniskt och formellt hänseende, torde det ej vara erforderligt att taga ställning till den i detta sammanhang.

Ifråga om statens övriga utlåningsfonder har den inom finansdepartementet verkställda undersökningen givit vid handen, att de till dessa fonder hänförliga kapitaltillgångarna — vilka inklusive å anslag innestående medel utgöras av 460.9 miljoner kronor lånemedel och 88.5 miljoner kronor andra statsinkomster samt sålunda uppgå till sammanlagt 549.4 miljoner kronor — äro att anse såsom icke räntabla till ett belopp av 87.5 miljoner kronor. Enligt angivna beräkning, vilken torde böra läggas till grund vid fastställandet i de särskilda fallen av beloppet för den erforderliga av-

skrivningen, överstiger således det i fonderna investerade skattemedelskapitalet fondernas icke räntabla tillgångar med 1 miljon kronor. Ifrågavarande fonder kunna alltså, som jag inledningsvis framhållit, tillsammantagna anses lämna full förräntning av samtliga i fonderna placerade lånemedel.

Under angivna omständigheter kommer tydligen den vid övergången till den nya riksstatsuppställningen önskvärda justeringen av de i rikshuvudboken redovisade kapitalvärdena för de berörda fondernas vidkommande att, schematiskt sett, inskränka sig till en bokföringsmässig nedsättning genom indirekt avskrivning av det i varje fond investerade kapitalet till belopp, som motsvarar fondens räntabla kapital. I den mån reservationer kvarstå å de till fonderna anvisade kapitalökningsanslagen vid utgången av budgetåret 1937/38, måste emellertid omföring från lånemedel till skattemedel eller från skattemedel till lånemedel i viss utsträckning ske mellan fonderna och de kvarstående reservationerna, innan själva avskrivningen kan äga rum. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda närmare anvisningar härom ävensom att meddela de föreskrifter i övrigt, som erfordras för genomförandet av avskrivningen.

I anslutning till vad jag föreslagit i statsverkspropositionen rörande redovisningen å riksstaten av anslagen under kapitalbudgeten samt de å driftbudgeten till avskrivning av nya kapitalinvesteringar anvisade anslagsmedlen böra nyssnämnda reservationer — efter omförmälda omföringar samt i den mån de icke under budgetåret 1937/38 överföras till vederbörlig inkomsttitel — i budgetredovisningen för budgetåret 1938/39 i sin helhet upptagas såsom tillgång å kapitalbudgeten. Samtidigt böra mot reservationernas skattemedelsdelar svarande belopp uppföras såsom ingående reservationer å driftbudgeten under huvudtiteln B III, Avskrivning av nya kapitalinvesteringar. De å sistnämnda reservationer sålunda redovisade medlen skola sedan — allt eftersom utbetalning sker av korresponderande anslag å kapitalbudgeten — lyftas av riksgäldskontoret, i samband varmed avskrivning till motsvarande belopp skall verkställas å fonderna av de till dem utbetalade kapitalmedlen. I enlighet härmed kommer det överskott av avskrivningsmedel, som uppstår i den mån de å kapitalbudgeten vid ingången av budgetåret 1938/39 redovisade reservationerna icke överföras till vederbörande fonder, att uppsamlas å budgetutjämningsfonden.

Den marginal, som — på grund av att uppkommande direkta kapitalförluster enligt den nya budgetordningen skola hänföras till det räntabla kapitalet och överföras till fonden för oreglerade kapitalmedelsförluster — tillskapas i samma mån som dylika förluster bokföras å fonderna, kommer däremot fonderna till godo. Ett slags dold reserv kan också sägas tillskapad därigenom, att fondernas kontanta behållningar, ehuru de såsom innestående å statsverkets checkräkning i riksbanken torde få anses vara fullt förräntade, vid beräkningen av fondernas räntabla kapital genomgående likställts med de från fonderna utlånade medlen.

I detta sammanhang torde slutligen böra framhållas, att de kapitaliserade räntor, som redovisas å vissa fonder, vid beräkningen av avskrivningsbeho-

vet icke inräknats i det av fonderna disponerade kapitalet. Jag förutsätter, att dylika räntefordringar, i den mån avbetalningar å dem verkställas, skola tillföras statsregleringen samt att härvid skall tillämpas samma förfarande, som i anslutning till vad jag uttalade i 1936 års statsverksproposition numera föreskrivits beträffande de kapitaliserade räntor, som redovisas å statens avdikningslånefond.

Vad jag nu förordat med avseende å statens utlåningsfonder i allmänhet bör självfallet i erforderlig utsträckning tillämpas jämväl beträffande de från anslag under nionde huvudtiteln utlämnade lån, som enligt vad jag i annat sammanhang förordat avses skola bliva upptagna till redovisning å tvenne nya utlåningsfonder, nämligen statens kaninavelslånefond och statens fiskredskapslånefond. Det torde emellertid, såsom jag i angivna sammanhang framhållit, få ankomma på Kungl. Maj:t att i samband med överflyttningen till dessa fonder bestämma, till vilket belopp ifrågavarande tillgångar skola bokföras å de nya fonderna.

I samband med frågan om avskrivning av utlåningsfondernas icke räntabla kapital torde jag även få beröra tvenne spörsmål av mera speciell karaktär, avseende det ena redovisningen av vissa förvaltningskostnader för arrendeegnahemsfonden och statens sekundärlånefond för rederinäringen samt det andra den i fråga om lånefonden för bostadsbyggande i städer och stadsliknande samhällen tillämpade anordningen med avsättning till riskfond.

Såsom redan framhållits i det föregående, skola kostnaderna för statens jordnämnd, vilken myndighet handhar den närmaste förvaltningen av arrendeegnahemsfonden, för närvarande bestridas av denna fonds kapital, medan utgifterna för den nämnd, som handhar den med statens sekundärlånefond för rederinäringen avsedda lånerörelsen, skola täckas från å sistnämnda fond inflytande inkomster. Jag finner mig nu böra förorda, att ifrågavarande förvaltningskostnader, i överensstämmelse med vad som tillämpas i andra liknande fall, från och med budgetåret 1938/39 anvisas att utgå från anslag å driftbudgeten. Härvid har jag, vad angår arrendeegnahemsfonden, utgått från att den nuvarande provisoriska anordningen i fråga om denna fonds redovisning å riksstaten skall tills vidare bibehållas. Framställningar i nu berörda anslagsfrågor göras i statsverkspropositionen under nionde och tionde huvudtitlarna.

Vad härefter beträffar lånefonden för bostadsbyggande i städer och stadsliknande samhällen, vid vilken tillämpas en anordning med avsättning till riskfond som närmare skildrats i det föregående, synes giltig anledning saknas att i budgettekniskt avseende behandla denna fond annorlunda än andra liknande fonder. I överensstämmelse med vad som i allmänhet avses skola tillämpas torde sålunda å fonden uppkommande direkta kapitalförluster framdeles få överföras till fonden för oreglerade kapitalmedelsförluster. Jag förordar med hänsyn härtill, att de för fonden gällande utlåningsvillkoren från och med budgetåret 1938/39 ändras sålunda, att annuiteterna å lån från fonden, vilka för närvarande innefatta en avsättning till riskfond av 1 pro-

cent å det ursprungliga lånebeloppet, komma att avse allenast ränta och amortering. I gengäld bör räntan under amorteringstiden, vilken nu beräknas efter 4 procent, undergå viss höjning. Denna höjning torde skäligen kunna bestämmas till 0.75 procent, varigenom räntefoten under amorteringstiden blir densamma som under den amorteringsfria tiden.

De sålunda ändrade lånevillkoren böra tillämpas beträffande alla efter ingången av budgetåret 1938/39 slutligt beviljade lån, dock att lån, som preliminärt beviljats före nämnda tidpunkt, skall, där låntagaren så påyrkar, vara underkastat nuvarande bestämmelser. Vidare bör den myndighet, som handhar lånerörelsen, äga att efter framställning härom av vederbörande låntagare förklara, att de nya bestämmelserna skola vara tillämpliga beträffande före ingången av budgetåret 1938/39 slutligt beviljade lån, för vilka amorteringsskyldighet ännu icke inträtt.

Framställning rörande den av mig nu förordade ändringen med avseende å utlåningsvillkoren för lånefonden för bostadsbyggande i städer och stadsliknande samhällen göres av chefen för socialdepartementet i årets statsverksproposition. I anslutning härtill framlägges av samme departementschef förslag om motsvarande ändring av de utlåningsvillkor, som föreskrivits skola gälla för det å riksstaten för innevarande budgetår under fonden för låneunderstöd anvisade anslaget till tertiärlån till viss bostadsbyggnadsverksamhet.

Vissa förslag avseende reglering av ställningen å statsverkets kassafond m. m.

5. Återbäring av royalty tillfallen Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund enligt 1927 års malmavtal. Med en den 22 mars 1927 dagtecknad proposition, nr 241, framlade Kungl. Maj:t för riksdagen förslag till överenskommelse mellan staten, å ena, samt Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag (här nedan kallat malmbolaget eller LKAB) och Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund (här nedan kallat trafikbolaget eller TGO) m. fl., å andra sidan.

Detta förslag innebar i huvudsak, att staten, vilken såsom preferensaktieägare disponerade över halva aktiekapitalet i malmbolaget, skulle från och med den 1 oktober 1927 principiellt behandlas såsom hälftendelägare i bolaget d. v. s. komma i åtnjutande av samma rättigheter och vara underkastad samma skyldigheter, som förefunnos för trafikbolaget, vilket i egenskap av stamaktieägare disponerade över den andra hälften av malmbolagets aktiekapital. Under det att statens rätt till utdelning dittills varit begränsad till en viss avgift å hälften av den brutna malmen och stamaktieägarna ägt uppbära nettovinsten i övrigt, skulle enligt förslaget staten under tiden från och med den 1 oktober 1927 till och med den 30 september 1947 i princip vara berättigad att för sina aktier åtnjuta lika stor inkomst från malmbolaget som den vilken tillfölle ägarna av stamaktierna. Inom ramen för den här angivna principen för vinstfördelningen erhöll

staten i så måtto en prioriterad ställning, som staten intill den 30 september 1947, liksom förut, berättigades att uppbära viss royalty å den malm, som bortfraktades från gruvorna, vilken royalty skulle fastställas till 1 krona 50 öre per ton bortfraktad malm samt utgå innan vinstfördelning skedde men avräknas från staten därefter tillfallande vinst.

Principen om den lika vinstfördelningen föreslogs i propositionen jämkad så till vida, att trafikbolaget skulle få uppbära en royalty med en krona för varje ton malm, bortfraktad under tiden 1 oktober 1927—30 september 1931, och med 50 öre för varje ton malm, som bortfraktades under det därpå följande bokslutsåret, samt att denna royalty icke skulle medtagas vid beräkning av vinstfördelningen. Då trafikbolaget såsom stamaktieägare skulle erhålla hälften av malmbolagets vinst, innebar denna rätt till royalty i själva verket endast, att trafikbolaget under angivna tidsperioder erhöll 50 respektive 25 öre mer per ton än bolaget skulle hava fått, om denna undantagsbestämmelse ej funnits.

I skrivelse den 8 juni 1927, nr 312, i anledning av propositionen anförde riksdagen — som i huvudsak anslöt sig till avtalsförslaget — bland annat, att det vid en jämförelse mellan de fördelar staten genom tillämpning av förslagets bestämmelser kunde antagas vinna samt dem, som kunde beräknas komma de enskilda aktieägarna till godo, synts riksdagen med fog kunna ifrågasättas, att vissa jämkningar gjordes till förmån för staten. I sådant avseende hade riksdagen uppmärksammat att i förslaget, som byggde på principen om likställighet mellan preferens- och stamaktier beträffande rätt till utdelning, så till vida gjordes undantag från denna princip, att trafikbolaget, innan vinstfördelning skedde, skulle äga uppbära en royalty med en krona för varje ton malm bortfraktad under tiden 1 oktober 1927—30 september 1931 och med 50 öre för varje ton malm, som bortfraktades under det därpå följande bokslutsåret. Enligt riksdagens mening vore det förklarligt, att trafikbolaget icke ansåge sig kunna gå med på att redan från och med bokslutsåret 1 oktober 1927—30 september 1928 helt tillämpa det nya vinstfördelningssystemet. Den minskning av utdelningen å trafikbolagets aktier, som i sådant fall antagligen icke skulle kunna undgås, kunde nämligen beräknas lända de dåvarande aktieägarna till så stort men, att de icke skulle vilja godkänna en dylik anordning. Med hänsyn till de fördelar, som i framtiden komme trafikbolaget och dess aktieägare till del enligt förslaget, syntes det emellertid riksdagen icke vara obilligt, att trafikbolaget efter tio år, d. v. s. under tiden den 1 oktober 1937—30 september 1942, årligen till staten utbetalade så stor del av vad trafikbolaget under tiden den 1 oktober 1927—den 30 september 1932 uppburit i royalty, som vid fullt genomfört hälftenbruk bort tillkomma staten. Såsom förutsättning för ett godkännande av förslaget ansåge sig riksdagen därför böra uppställa, att trafikbolaget förbunde sig att den 30 september 1938 till staten erlägga ett belopp motsvarande hälften av den royalty bolaget uppburit för bokslutsåret den 1 oktober 1927—den 30 september 1928 samt att sedermera den 30 september ett vart av åren 1939, 1940, 1941 och

1942 utbetala halva beloppet av royaltyn under de respektive bokslutsår, som följde närmast efter den 30 september 1928.

I det den 29 juni 1927 träffade malmavtalet erhöll bestämmelsen om den staten och trafikbolaget tillkommande royaltyn följande lydelse:

För varje ton järnmalm, som LKAB — — — bortfraktar, skall LKAB erlägga royalty dels till staten med en krona femtio öre för under tiden 1 oktober 1927—30 september 1947 bortfraktad malm dels till TGO med en krona för under tiden 1 oktober 1927—30 september 1931 bortfraktad malm och med femtio öre för malm, som bortfraktas under tiden 1 oktober 1931—30 september 1932.

Den 30 september varje år skall approximativ likvid av ifrågavarande royalty erläggas för den kvantitet malm, som enligt kungl. järnvägsstyrelsens ungefärliga beräkningar under bokslutsåret fraktats på järnvägen Svartön—Riksgränsen på grund av bestämmelserna i detta kontrakt; och skall den slutliga regleringen av likviden äga rum i samband med den fördelning av LKAB:s vinst, som enligt § 5 här nedan skall äga rum.

TGO förbinder sig att den 30 september 1938 till staten erlägga ett belopp motsvarande hälften av den royalty TGO enligt denna paragraf uppburit för bokslutsåret den 1 oktober 1927—den 30 september 1928 samt att sedermera den 30 september ett vart av åren 1939, 1940, 1941 och 1942 utbetala halva beloppet av royaltyn för ett vart av de respektive bokslutsåren 1928—1929, 1929—1930, 1930—1931 och 1931—1932.

Enligt det den 12 maj 1932 träffade malmavtalet har trafikbolaget — med hänsyn därtill att staten enligt samma avtal under viss förutsättning medgivit räntefritt anstånd med gäldande av royalty — avstått från den royalty, som enligt nyss anförda bestämmelse i 1927 års malmavtal skulle tillkommit bolaget för tiden från och med den 1 oktober 1931.

Av malmbolagets förvaltningsberättelser för nedan angivna bokslutsår framgår, att den trafikbolaget tillfallna royaltyn utgjort:

för tiden	1/10 1927—30/9 1928	kronor	3,117,237: 50
» »	1/10 1928—30/9 1929	»	8,064,139: —
» »	1/10 1929—30/9 1930	»	8,190,536: 60
» »	1/10 1930—30/9 1931	»	5,107,018: 90,

eller sammanlagt 24,478,932 kronor.

Hälften av detta belopp, eller 12,239,466 kronor, skall trafikbolaget erlägga till staten under åren 1938—1941 i enlighet med anförda bestämmelser i 1927 års malmavtal, första gången den 30 september 1938 med 1,558,618 kronor 75 öre.

I skrivelse den 23 november 1937 har nu *Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund* bekräftat ett muntligen framfört anbud att på en gång förskottsvis fullgöra ifrågavarande betalningsskyldighet samt förklarat sig villigt att göra detta per den 30 juni 1938 under förutsättning av en räntediskontering på så sätt, att

det belopp, som förfaller den	30/9 1938,	diskonteras efter	0.75 %
» » » » »	30/9 1939,	» »	1.25 »
» » » » »	30/9 1940,	» »	1.50 »
» » » » »	30/9 1941,	» »	1.75 ».

Det belopp, som i så fall skulle komma att av bolaget till staten inbetalas den 30 juni 1938, skulle uppgå till 11,899,306 kronor 15 öre.

Ur rent ekonomisk synpunkt är det givetvis utan betydelse för statsverket, om den royaltyskuld som jämlikt 1927 års malmavtal åvilar Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund gäldas tidigare eller senare, om det blott iakttages, att den diskontering, som bör ske vid förtidsbetalning av de successivt förfallande skuldbeloppen, är anpassad efter rådande ränteläge på marknaden. *Departementschefen.*

Vid övervägande av den diskonteringsplan, som framlägges i bolagets skrivelse, har jag funnit denna ge ett i genomsnitt riktigt uttryck åt de räntesatser, varmed från statens sida bör räknas vid upplåning av motsvarande belopp för tiden mellan den ifrågasatta återbetalningen och de enligt malmavtalet gällande förfallodagarna. Om de återbetalade medlen disponeras på sådant sätt, att de medföra en motsvarande minskning i det eljest föreliggande statliga upplåningsbehovet, finnes därför ekonomiskt sett intet att invända mot antagande av bolagets anbud.

Den i statsverkspropositionen framlagda finansplanen förutsätter en fullständig reglering av statens förmögenhetsställning under innevarande budgetår, vilken ställer krav på avskrivningsmedel till stora belopp. Då denna reglering, såsom närmare utretts vid anmälan av den nya riksstatsuppställningen, är ägnad att begränsa lånebehovet och då den engångsinkomst, som ställts i utsikt genom trafikbolagets erbjudande, därför nu kan disponeras på ett med hänsyn till dess natur ur finansiell synpunkt ändamålsenligt sätt, har jag ansett mig böra tillstyrka, att bolagets anbud om gäldande av dess royaltyskuld på en gång genom inbetalning den 30 juni 1938 av 11,899,306 kronor 15 öre accepteras. Härtill erfordras emellertid riksdagens medgivande.

Jag hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

> att den jämlikt 1927 års malmavtal Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund åvilande förbindelsen att i särskilda poster till staten erlägga ett belopp motsvarande viss del av bolaget tillfallen royalty må fullgöras genom inbetalning till statsverket den 30 juni 1938 av ett belopp av 11,899,306 kronor 15 öre.

6. Redovisning i rikshuvudboken av riksbankens tillgångar m. m. Enligt lagen den 30 juni 1934 (nr 437) för Sveriges riksbank utgör bankens grundfond 50 miljoner kronor och dess reservfond 20 miljoner kronor. Därest reservfonden nedgår under sistnämnda belopp, skall till densamma avsättas minst 10 procent av riksbankens behållna årliga vinst, intill dess reservfonden åter uppnått föreskrivet belopp. Över riksbankens behållna årliga vinst äger riksdagen att förfoga, dock med iakttagande av vad nyss nämnts i fråga om reservfonden.

Riksbanken förvaltar dessutom en särskild avbetalningslånefond med ett

kapital av 44 miljoner kronor. Bestämmelser rörande denna fond återfinnas i reglementet för bankens styrelse och förvaltning. Den vinst, som uppstår för avbetalningslånefonden, skall inräknas i riksbankens vinst för året, dock med iakttagande av att, därest till följd av lidna förluster fonden skulle hava nedgått under det fastställda beloppet, fondens följande årsvinster främst skola användas för dess uppbringande till samma belopp.

Före tillkomsten av nu gällande riksbankslag voro bestämmelser om riksbankens avbetalningslån meddelade i den då gällande riksbankslagen av år 1897. Enligt den ursprungliga lydelsen av 1897 års lag innefattades avbetalningslånerörelsen i riksbankens egen rörelse. Dessa lån fingo dock ej stiga till högre sammanräknat belopp än 25 procent av riksbankens grundfond, 50 miljoner kronor, eller alltså till 12.5 miljoner kronor. I anledning av väckta motioner beslöt 1902 års riksdag, att för avbetalningslånerörelsen skulle till en särskild fond under riksbankens förvaltning, avbetalningslånefonden, från riksbankens till framtida förfogande ställda medel överföras ett belopp av 12.5 miljoner kronor. I anslutning härtill vidtogos erforderliga ändringar i riksbankslagen. Åren 1918—30 har fonden därefter genom årliga tillskott från reserverade medel ökats med sammanlagt 31.5 miljoner kronor till 44 miljoner kronor.

Riksbankens vinstmedel hava hittills redovisats under särskild huvudrubrik, i riksstaten införd närmast efter huvudrubriken för statens produktiva fonder. Denna anordning sammanhänger med att riksbankens tillgångar icke finnas uppförda bland statens i rikshuvudboken redovisade kapitaltillgångar.

I en reservation till det år 1910 av särskilt tillkallade sakkunniga avgivna betänkandet med förslag rörande riksstatens uppställning m. m. hade två av de sakkunniga påyrkat, att rikshuvudboken skulle upptaga jämväl en fond för riksbanken och att riksbankens för varje år redovisade vinst skulle omföras från nämnda fond till statsregleringsfonden. Enligt detta förslag skulle riksbanken i riksstaten komma att erhålla väsentligen samma ställning som ett statens affärsdrivande verk. Till den särställning riksbanken intoge i konstitutionellt hänseende skulle emellertid så till vida hänsyn tagas, att riksbanken icke sammanfördes med de affärsdrivande verken utan uppfördes å riksstaten under särskild titel, jämställd med statens affärsverksamhet.

I principiell anslutning till den i berörda reservation framförda uppfattningen förordade *budgetsakkunniga,* att riksbankens tillgångar skulle upptagas till redovisning i rikshuvudboken under en särskild kapitalfond, benämnd riksbankens fond. I överensstämmelse härmed hade de sakkunniga i det framlagda förslaget till riksstatsuppställning uppfört titeln »riksbankens fond» under huvudrubriken »inkomster av statens kapitalfonder». De sakkunniga förutsatte, likaledes i principiell anslutning till i reservationen uttalad uppfattning, att å nämnda inkomsttitel skulle redovisas riksbankens vinst i dess helhet. I samband därmed borde den av riksbanken förvaltade avbetalningslånefonden upptagas bland statens utlåningsfonder.

Budgetsakkunniga erinrade i detta sammanhang om att, sedan 1908 års statsrevisorer uttalat önskvärdheten av att rikshuvudboken fullständigades

med bl. a. riksbankens fonder, 1909 års riksdag hos Kungl. Maj:t hemställt om övervägande, huruvida icke i rikshuvudboken kunde intagas en fullständig sammanfattning av statsverkets tillgångar och skulder. Den komplettering av rikshuvudboken, som ägde rum i samband med 1911 års riksstatsreform, upptog emellertid icke riksbanken. Riksdagens grundlagsenliga bestämmanderätt över riksbanken skulle enligt de sakkunnigas mening icke rubbas av att riksbanksvinsten direkt överfördes till statsregleringsfonden, då nämligen riksdagen komme att äga full frihet att genom kapitalökningsanslag bereda riksbanken den medelsförstärkning, varav den kunde vara i behov.

I sitt yttrande över budgetsakkunnigas promemoria förordade *bankofullmäktige* ett par smärre modifikationer i där framlagda förslag med avseende å redovisningen av riksbanksvinsten m. m. Sålunda föreslogo de, att under »tillgångar» i rikshuvudboken, exempelvis närmast före »statens övriga aktier», skulle uppföras en särskild rubrik »riksbanksfonden» eller »riksbankens grundfond», vilken då borde uppföras med 50 miljoner kronor. Riksbanksvinsten förutsattes därvid skola å riksstaten redovisas såsom utdelning å det i rikshuvudboken bokförda fondkapitalet. Vidare borde enligt fullmäktiges mening avbetalningslånefonden behandlas efter ensartade principer som riksbankens egna fonder och alltså redovisas bland riksbankens tillgångar och skulder. Till fullmäktiges förslag, som icke i mera väsentliga avseenden avveko från budgetsakkunnigas ståndpunkt i frågan, anslöt sig *riksräkenskapsverket* med den modifikationen att bland riksbankens i rikshuvudboken redovisade kapitaltillgångar ansågs böra ingå utom riksbankens grundfond även riksbankens reservfond och riksbankens avbetalningslånefond. Den nya kapitalfondens namn syntes därvid lämpligen böra fastställas till riksbanksfonden och den däremot svarande inkomsttiteln å riksstaten uppföras närmast före inkomsttiteln fonden för statens aktier.

Vid anmälan inför Kungl. Maj:t av *fjolårets proposition* angående riksstatens omläggning uttalade jag min anslutning till bankofullmäktiges förslag med av riksräkenskapsverket förordade modifikationer. Häremot gjordes under riksdagsbehandlingen ingen erinran.

Departementschefen.

Enligt ställningstagandet vid 1937 års riksdag skulle såsom riksbanksfond i rikshuvudboken uppföras kapitaltillgångar motsvarande det bokförda värdet av riksbankens grundfond, 50 miljoner kronor, och reservfond, 20 miljoner kronor, ävensom avbetalningslånefonden, 44 miljoner kronor. Sammanlagt skulle alltså riksbanksfonden bokföras till 114 miljoner kronor. Samtliga berörda fonder ha bildats genom avsättning av vinstmedel.

Vid förnyat övervägande av frågan om upptagande till redovisning i rikshuvudboken av riksbankens kapitaltillgångar har jag funnit anledning till vissa modifikationer i det tidigare förslaget.

Jag vill sålunda till en början förorda, att för reservfondens del ingen ändring sker i nuvarande redovisnings- och dispositionsbestämmelser. Fonden skulle alltså icke upptagas till redovisning i rikshuvudboken såsom en

del av riksbanksfonden utan kvarstå såsom en reserv avsedd för täckande av eventuellt uppkommande förluster å riksbankens rörelse. Det synes ändamålsenligt att sådana förluster i viss utsträckning kunna mötas av riksbanken utan att dess i rikshuvudboken redovisade tillgångar påverkas därav.

Med hänsyn till att inkomsten å avbetalningslånerörelsen är att betrakta som en del av riksbankens vinst, vilken enligt bankofullmäktiges förslag bör redovisas som utdelning å det i rikshuvudboken bokförda fondkapitalet, torde en motsvarande utbrytning ej böra ske av riksbankens avbetalningslånefond. Däremot synes det lämpligt att denna fond och grundfonden redovisas såsom skilda delfonder av riksbanksfonden.

Med avseende å den nya kapitalfonden Riksbanksfonden vill jag föreslå, dels att den täckes av vinstmedel blott till ett belopp motsvarande behållningen i den nuvarande grundfonden, dels att vid den anvisning av lånemedel, som vid denna omläggning blir nödvändig, anslaget utmätes så, att fondens behållning uppbringas till jämnt 100 miljoner kronor. I enlighet härmed hemställer jag i det följande, att till riksbanksfonden, som torde böra upprättas per den 30 juni 1938, å övergångsstaten för innevarande budgetår anvisas ett kapitalökningsanslag av 50 miljoner kronor att utgå av lånemedel. Detta belopp torde böra i sin helhet tillföras delfonden riksbankens avbetalningslånefond, vilken därigenom ökas med 6 miljoner kronor, en förändring som motiveras av lånerörelsens stigande omfattning.

Vid bifall till vad jag sålunda föreslagit torde den nuvarande avbetalningslånefondens behållning, som består av reserverade vinstmedel, böra inlevereras till statsverket. Alternativt kunde tänkas att behållningen överfördes till reservfonden. Tillräcklig anledning härtill synes emellertid ej föreligga. Därest å riksbankens rörelse uppstår en större förlust, vilken ej kan bäras av reservfonden eller balanseras av en möjlig uppskrivning av bankens tillgodohavanden i guld och utländska valutor utan bör täckas genom ianspråktagande av riksbanksfonden, torde kapitalmedel i erforderlig utsträckning få anvisas över riksstaten för återställande av fondens värde.

Den inkomst som erhålles vid inleverans av avbetalningslånefondens behållning bör självfallet ej få disponeras annat än för avskrivningsändamål. Det synes därför lämpligt att den under innevarande budgetår överföres till kassafonden för att möjliggöra att denna i motsvarande utsträckning tages i anspråk å övergångsstaten för täckande av därå upptagna avskrivningsanslag.

I förevarande sammanhang torde jag få något beröra frågan om förvaltningen av två statliga utlåningsfonder, för vilka lånerörelsen enligt särskilda bestämmelser omhänderhaves av riksbanken.

Enligt beslut vid fjolårets riksdag har från ingången av innevarande kalenderår för utlämnande av bosättningslån inrättats en statlig utlåningsfond, benämnd statens bosättningslånefond. I den proposition, varigenom frågan om fondens inrättande förelades riksdagen, föreslog Kungl. Maj:t att en särskild organisation skulle tillskapas för handhavandet av denna utlåningsrörelse. Riksdagen ifrågasatte emellertid, utan att för egen del taga

definitiv ståndpunkt till frågan, huruvida icke låneverksamheten borde förläggas till riksbanken. I enlighet med detta riksdagens uttalande samt ett av riksräkenskapsverket i avgivet yttrande framlagt förslag har Kungl. Maj:t sedermera förordnat, att lånefonden skulle förvaltas av riksbanken, samt meddelat därav betingade bestämmelser med avseende å redovisningen av fonden till rikshuvudboken.

Vad angår sättet för bosättningslånefondens redovisning till rikshuvudboken övervägdes av riksräkenskapsverket i nyssnämnda yttrande tre alternativa anordningar, nämligen att denna redovisning skulle ombesörjas antingen av statskontoret eller av riksgäldskontoret eller slutligen av riksbanken. Ämbetsverket framhöll därvid bland annat, att utformningen av fondens redovisning till rikshuvudboken vore av betydelse allenast i formellt bokföringstekniskt hänseende. Frågan om sättet för denna redovisnings anordning borde följaktligen bedömas uteslutande med hänsyn till de krav, som kunde uppställas på en rationell organisation av statens räkenskapsväsen. Enligt riksräkenskapsverkets mening skulle överlåtandet av fondens redovisning till rikshuvudboken åt riksbanken medföra väsentliga fördelar i angivna avseende. Härigenom skulle nämligen vinnas, att fonden — reellt såväl som formellt — odelat skulle stå under en enda myndighets förvaltning. Till följd härav skulle lånerörelsen komma att redovisas direkt å fonden och fondens redovisning till rikshuvudboken ombesörjas av samma myndighet, som handhade själva lånerörelsen. Den splittring av redovisningen, som vid överlåtande av fondens redovisning till rikshuvudboken åt statskontoret eller riksgäldskontoret bleve ofrånkomlig, skulle undvikas, om förvaltningen av fonden finge helt ombesörjas av riksbanken. Den under sistangivna förutsättning vunna förenklingen av redovisningen skulle underlätta såväl vederbörande förvaltningsmyndigheters bokföring som riksbokföringen inom riksräkenskapsverket. Ämbetsverket framhöll vidare att, därest redovisningen av statens bosättningslånefond till rikshuvudboken anförtroddes åt riksbanken, för denna myndighet särskilt konto i rikshuvudboken måste uppläggas. Med hänsyn till att efter budgetomläggningens genomförande riksbanken komme att erhålla eget konto i rikshuvudboken, syntes uppläggandet av ett sådant konto redan vid ingången av kalenderåret 1938 icke behöva framkalla någon som helst betänklighet.

Jämväl beträffande den år 1930 inrättade spannmålskreditfonden förordnades vid dess tillkomst, att fonden skulle förvaltas av riksbanken. Då enahanda redovisningsbestämmelser, som nu, i enlighet med riksräkenskapsverkets här refererade förslag, meddelats för bosättningslånefondens del, ej fastställdes vid inrättandet av spannmålskreditfonden, har denna föreskrift likväl blott fått den innebörden, att låneverksamheten å lånefonden varit anförtrodd åt riksbanken, medan det däremot ankommit på riksgäldskontoret att redovisa fonden till rikshuvudboken. Riksgäldskontoret har sålunda att utbetala de för lånerörelsen erforderliga medlen från fonden till riksbanken. De vinstmedel som erhållas å lånerörelsen inlevereras av riksbanken till riksgäldskontoret, som därefter har att från fonden omföra över-

skottet till vederbörlig inkomsttitel å riksstaten. Riksgäldskontoret erhåller från riksbanken den redovisning över användningen av mottagna medel samt över lånerörelsens inkomster och utgifter, som erfordras för myndighetens egen redovisning av fonden till rikshuvudboken.

Då det icke synes mig förefinnas någon anledning att i redovisningshänseende skilja mellan de båda statliga utlåningsfonder, som administreras av riksbanken i vad avser utlåningsverksamheten, torde även för spannmålskreditfondens del sådana bestämmelser böra meddelas, att redovisningen av denna fond till rikshuvudboken ombesörjes av riksbanken och sålunda bringas i överensstämmelse med gällande föreskrift om fondens förvaltning. Riksgäldskontorets befattning med denna fond skulle alltså upphöra. Denna förändring med avseende å spannmålskreditfondens förvaltning torde få genomföras vid ingången av nästkommande budgetår.

De ändringar i för riksbankens förvaltning gällande föreskrifter, som må befinnas påkallade vid bifall till vad här förordats, torde få ankomma på vidare åtgärder av bankofullmäktige.

Under åberopande av vad i det föregående anförts hemställer jag här, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

> *dels* besluta, att riksbankens grundfond samt avbetalningslånefonden skola, på sätt i det föregående förordats, per den 30 juni 1938 upptagas till redovisning i rikshuvudboken såsom delfonder under huvudrubriken »Riksbanksfonden»,
>
> *dels ock* besluta, att till avbetalningslånefonden överförda, reserverade vinstmedel skola under innevarande budgetår av riksbanken inlevereras till statsverket.

7. Statsverkets fond av rusdrycksmedel. Förordningen den 18 juli 1913 (nr 199) angående statsverkets fond av rusdrycksmedel tillkom i syfte att undanröja vad som framstod såsom ett allvarligt hinder för verksamma lagstiftnings- eller andra åtgärder till främjande av folknykterheten och hade alltså samma bakgrund som statsmakternas samtidiga beslut om kommunernas frigörande från beroende av rusdrycksmedel. Förordningen innebar, att statsverkets ifrågavarande inkomster finge användas för statsregleringen endast intill visst belopp, som skulle kunna successivt nedsättas, och att vad därutöver inflöte skulle tillgodoföras rusdrycksmedelsfonden, vilken i främsta rummet skulle användas för reglering av sådana ekonomiska förhållanden, som bleve en följd av mera ingripande åtgärder till rusdrycks-hanteringens inskränkning eller avveckling.

Den med 1913 års förordning åsyftade begränsningen av statsverkets beroende av rusdrycksmedlen kunde i stort sett icke vinnas. Anspråken på statskassan medförde anlitande i vidgad omfattning av såväl ökade rusdrycksinkomster som rusdrycksmedelsfondens tillgångar. Efter flera försök att mera ändamålsenligt reglera dispositionen av de rusdrycksmedel, som

erfordrades för budgetens finansiering, tillkommo år 1926 provisoriska bestämmelser i ämnet, vilka innefattades i en den 28 maj 1926 utfärdad förordning (nr 135). Dessa bestämmelser, som hänförde sig till budgetåren 1926/27—1931/32, åsyftade liksom de ursprungliga reglerna en successiv begränsning av statsverkets beroende av rusdrycksmedel, varjämte rusdrycksmedelsfondens kapitalökning reglerades. Vad som översteg en sålunda för budgetens finansiering i övrigt fixerad summa, skulle användas för täckande över fonden för statsskuldens amortering av förluster å statens lånemedelsplaceringar.

Den plan för dispositionen av rusdrycksmedlen, som kom till uttryck i 1926 års bestämmelser, blev under de fem första budgetåren av provisoriets giltighetstid i det stora hela förverkligad. Sålunda nedskrevs det för statsregleringen tillgängliga beloppet av rusdrycksmedel successivt från 85 till 77 miljoner kronor. Rusdrycksmedelsfonden erhöll den bestämda kapitalökningen, och ur fonden togos för åtgärder till nykterhetens främjande i anspråk endast relativt begränsade belopp. Mycket betydande avsättningar skedde till fonden för statsskuldens amortering, och denna fond användes i stor utsträckning till avskrivning av oräntabelt lånekapital och till täckande av lånemedelsförluster.

För budgetåret 1931/32 blevo likaledes 1926 års bestämmelser formellt iakttagna; användningen av rusdrycksmedel för löpande utgifter begränsades till 75 miljoner kronor, och föreskriven avsättning till rusdrycksmedelsfonden ägde rum. För finansiering av statsutgifterna togs emellertid ur amorteringsfonden i anspråk nästan hela det belopp, som författningsenligt dit överfördes, och vidare användes av rusdrycksmedelsfondens kapital ett belopp, som till och med översteg vad till fonden för samma budgetår avsattes, därvid jämväl förordningens bestämmelser om de ändamål, för vilka täckning kunde beredas ur fonden, gåvos en mera vidsträckt innebörd än förut.

För budgetåret 1932/33 beslötos nya provisoriska föreskrifter i ämnet, vilka inneburo en av det statsfinansiella läget betingad fullständig omläggning av de tidigare bestämmelserna. Enligt förordningen den 22 juni 1932 (nr 304) skulle sålunda till rusdrycksmedelsfonden avsättas dels ränteavkastningen från fonden, dels därutöver av inflytande rusdrycksmedel så stort belopp, att den totala avsättningen uppgick till 5 miljoner kronor. Därjämte skulle av rusdrycksmedlen ett belopp av 8 miljoner kronor användas för statsskuldens amortering. Återstoden av rusdrycksmedlen kunde alltså disponeras för allmänna budgeten.

Vid ingången av budgetåret 1932/33 utgjorde behållningen i rusdrycksmedelsfonden 103.15 miljoner kronor, och till ungefär detta belopp beräknades behållningen uppgå vid utgången av samma budgetår, i det att nästan hela det såsom kapitalökning för rusdrycksmedelsfonden anvisade beloppet togs i anspråk för att bereda täckning för statsutgifter.

Då giltighetstiden för det år 1932 beslutade provisoriet utgick med budgetåret 1932/33, måste vid framläggande av 1933 års statsverksproposition

ställning tagas till frågan, huru dispositionen av rusdrycksmedlen borde ordnas för tiden därefter.

Efter att hava redogjort för de bestämmelser, som under olika tider gällt i detta ämne, anförde jag i nämnda proposition, att denna redogörelse visade, att betydande svårigheter mött för genomförande av anordningar till budgetens frigörande från beroendet av rusdrycksmedlen, samt att den utsträckning, vari beslutade anordningar i sådant syfte över huvud kunnat förverkligas, i huvudsak betingats av de vid olika tider rådande statsfinansiella förhållandena. Vidare yttrade jag:

Så som förhållandena utvecklat sig, synas tillräckliga skäl icke föreligga att upprätthålla anordningen att för speciella ändamål reservera ifrågavarande statsinkomster. Erfarenheten från senare år ger vid handen, att det icke är möjligt, i varje fall icke utan en fullständig omläggning av vårt skattesystem, att finansiera statsutgifterna utan utnyttjande av dessa inkomster. Man synes ock hava anledning antaga, att den uppfattning rörande betydelsen för nykterhetssträvandena av budgetens successiva frigörande från rusdrycksmedel, som väsentligen föranlett 1913 års bestämmelser, numera icke med nödvändighet förutsätter en budgetär särställning för dessa medel och att en omläggning därför icke kommer att möta betänkligheter ur nykterhetssynpunkt. Jag vill under nuvarande förhållanden för min del tillstyrka, att inflytande rusdrycksmedel å riksstaten behandlas på samma sätt som statsinkomster i allmänhet samt alltså oavkortade tagas i anspråk för budgetära ändamål.

Icke heller torde tillräckliga skäl längre föreligga att bibehålla en särskild fond av rusdrycksmedelsfondens nuvarande storlek. Det ursprungligen avsedda syftet — att reglera sådana ekonomiska förhållanden, som skulle följa av framtida åtgärder för avveckling av rusdryckshanteringen — torde för sitt förverkligande icke vara beroende av tillvaron av en fond. Däremot har det synts mig önskvärt, att av redan fonderade rusdrycksmedel viss del reserveras för att säkerställa medelsanvisning till en del speciella nykterhetsändamål, i främsta rummet sådana, som icke äro av den karaktär, att de under alla förhållanden måste komma att tillgodoses såsom led i den egentliga statsverksamheten. Efter övervägande har jag ansett mig böra förorda, att av rusdrycksmedelsfondens kapital 20 miljoner kronor bibehållas för ifrågavarande syfte. — — —

Avkastningen av rusdrycksmedelsfonden bör alltjämt tillföras riksstaten och i första hand anses täcka de anslag på utgiftssidan, vilka äro av förenämnda art. Dessa anslag upptagas såsom vanliga riksstatsanslag med den anslagsnatur, som eljest skolat tillkomma dem. Besparing eller överskridande av ifrågavarande anslag kommer alltså för framtiden att regleras efter de för vederbörande anslagstyp eljest gällande allmänna reglerna.

Skulle vid riksstatens fastställande befinnas, att summan av de anslag, som sålunda anvisats, icke uppgår till fulla beloppet av vad i riksstaten beräknas i avkastning från rusdrycksmedelsfonden, bör bland utgifter för kapitalökning under rubrik statsverkets fond av rusdrycksmedel anvisas ett bestämt anslag för kapitalökning å rusdrycksmedelsfonden till belopp av skillnaden mellan den på budgetens inkomstsida beräknade avkastningen och förenämnda anslagssumma. Detta kapitalökningsanslag avses alltså skola tillfalla fonden, oavsett huru inkomsttiteln för avkastningen å fonden utfaller och oavsett belastningen å förenämnda specialanslag.

De medel, som för nästkommande budgetår kunna i den nu föreslagna ordningen ställas till förfogande för nykterhetens främjande, bliva själv-

fallet rätt begränsade. I den mån utvecklingen så medgiver, bör dock i framtiden anslag kunna anvisas för ytterligare kapitalökning å rusdrycksmedelsfonden, varav genom ökad ränteavkastning automatiskt följer större möjlighet till anvisande av årliga anslag för nykterhetens främjande. Någon direkt automatisk ökning av fonden avses däremot icke med den förordade ordningen, liksom det å andra sidan förutsättes, att fondens kapital icke till någon del skall tagas i anspråk för budgeten.

Grundläggande bestämmelser angående den nya rusdrycksmedelsfonden upptogos i ett i statsverkspropositionen framlagt författningsförslag. Riksdagen (skrivelse nr 35) biföll detta förslag och författning i ämnet utfärdades den 21 april 1933 (nr 138). Tillika anslöt sig riksdagen till förslaget om nedsättning av rusdrycksmedelsfondens kapitalbehållning till 20 miljoner kronor. Återstoden av fondens kapital eller cirka 83 miljoner kronor togs, likaledes i enlighet med Kungl. Maj:ts därom framlagda förslag, i anspråk för finansiering av tilläggsstaten för budgetåret 1932/33, främst till förstärkning av kassafonden.

Enligt 1 § i 1933 års förordning angående statsverkets fond av rusdrycksmedel skulle denna fond vara avsedd att bereda medel till åtgärder, ägnade att främja nykterheten, såsom undervisnings- och upplysningsverksamhet, understödjande av nykterhetsnämnder, uppdagande av olovlig tillverkning eller införsel av spritdrycker m. m. Vidare stadgade förordningen, att fonden för tillgodoseende av detta ändamål skulle göras räntebärande, att fondens avkastning skulle beräknas å riksstaten, samt att därest avkastningens å riksstaten beräknade belopp överstege sammanlagda beloppet av anslag till nyss nämnda ändamål, skillnaden skulle anvisas såsom kapitalökning å fonden. Förordningen trädde i kraft den 1 juli 1933, då 1913 års förordning i samma ämne upphörde att gälla.

Under det första budgetår, för vilket 1933 års författning ägde giltighet eller budgetåret 1933/34, beräknades avkastningen av rusdrycksmedelsfonden till 950,000 kronor. De anslag under de olika huvudtitlarna, vilka voro av den art som åsyftades i 1 § av förordningen, hade i riksstaten uppförts med följande belopp:

Främjande av nykterhetsnämndernas verksamhet m. m., *reservationsanslag*	kronor	78,000
Bidrag till erkända och enskilda alkoholistanstalters driftkostnader m. m., *förslagsanslag*	»	370,000
Särskild polisverksamhet för uppdagande av olovlig införsel av spritdrycker, lönnbränning m. m.	»	200,000
Undervisnings- och upplysningsverksamhet m. m. för nykterhetens främjande, *reservationsanslag*	»	281,000.

Summan av dessa anslag stannade vid 929,000 kronor. I enlighet med stadgande i förordningen anvisades å riksstaten för budgetåret 1933/34 skillnaden mellan rusdrycksmedelsfondens beräknade avkastning och denna summa eller 21,000 kronor såsom kapitalökning å rusdrycksmedelsfonden.

Å riksstaten för budgetåret 1934/35 var avkastningen av rusdrycksme-

delsfonden beräknad till 900,000 kronor. Nyss omförmälda anslag hade i riksstaten anvisats med följande belopp:

Främjande av nykterhetsnämndernas verksamhet m. m., *reservationsanslag*	kronor	75,000
Bidrag till erkända och enskilda alkoholistanstalters driftkostnader m. m., *förslagsanslag*	»	465,000
Särskild polisverksamhet för uppdagande av olovlig införsel av spritdrycker, lönnbränning m. m.	»	200,000
Undervisnings- och upplysningsverksamhet m. m. för nykterhetens främjande, *reservationsanslag*	»	284,000.

Summan av dessa anslag uppgick till 1,024,000 kronor. Något anslag till kapitalökning å rusdrycksmedelsfonden var icke upptaget i riksstaten för nämnda budgetår.

Då jag i 1935 års statsverksproposition anmälde frågan om anslag till kapitalökning för rusdrycksmedelsfonden, framhöll jag, att för budgetåret 1934/35 summan av ifrågavarande anslag överstigit rusdrycksmedelsfondens avkastning samt att denna utveckling hade sin grund förnämligast däri, att bland de anslag, som skulle täckas av fondens avkastning, inrymts bidrag till erkända och enskilda alkoholistanstalters driftkostnader m. m., för vilket ändamål medelsbehovet vore automatiskt stigande; anslaget ifråga hade i riksstaten för budgetåret 1933/34 upptagits med 370,000 kronor, för budgetåret 1934/35 höjts till 465,000 kronor och beräknades i riksstatsförslaget för budgetåret 1935/36 till 530,000 kronor. Då det icke ansetts skäligt att i motsvarande mån skära ned de övriga anslag för nykterhetsändamål, vilka skulle tillgodoses medelst rusdrycksmedelsfondens avkastning, hade denna automatiska utgiftsstegring medfört, att ramen för nykterhetsanslagens finansiering redan för budgetåret 1934/35 sprängts och att den år 1933 beslutade anordningen ej kunde oförändrad upprätthållas. Under sådana förhållanden hade jag funnit det böra tagas under övervägande, huruvida icke en jämkning borde ske i gällande bestämmelser för att bättre förverkliga den tankegång, som legat till grund för 1933 års beslut. I sådant syfte förordade jag, att en begränsning genomfördes av de utgiftsändamål, vilka förutsattes skola tillgodoses medelst rusdrycksmedelsfondens avkastning. Detta syntes mig lämpligen böra ske på det sätt, att till dylika utgifter hänfördes allenast kostnader, som kunde inrymmas under femte huvudtitelns anslag till främjande av nykterhetsnämndernas verksamhet m. m. samt åttonde huvudtitelns anslag för bidrag till undervisnings- och upplysningsverksamhet m. m. för nykterhetens främjande. För anslagen till bidrag till erkända och enskilda alkoholistanstalters driftkostnader m. m. samt till särskild polisverksamhet för uppdagande av olovlig införsel av spritdrycker, lönnbränning m. m. syntes däremot icke någon sådan särställning i förhållande till vanliga riksstatsanslag vara motiverad, som enligt 1933 års beslut skulle tillkomma dem; erforderlig medelsanvisning för dessa ändamål syntes få beredas å allmänna skattebudgeten utan hänsyn till rusdrycksmedelsfondens avkastning.

En omläggning i enlighet med vad jag sålunda angivit påkallade viss jämk-

ning i 1 § förordningen om rusdrycksmedelsfonden, vartill förslag framlades i statsverkspropositionen till 1935 års riksdag.

I berörda sammanhang anförde jag vidare, att därest de utgiftsändamål, för vilka medelstilldelningen skulle säkerställas medelst rusdrycksmedelsfondens avkastning, begränsades på sätt jag förordat, hela det belopp av 20 miljoner kronor, som enligt 1933 års beslut bibehölls i rusdrycksmedelsfonden, icke syntes bliva för framtiden behövligt. Även om fondens kapitalbehållning nedsattes till förslagsvis 12 miljoner kronor, syntes skälig medelsanvisning för ifrågavarande speciella nykterhetsändamål bliva vederbörligen tryggad. En minskning i detta sammanhang av fondens kapital syntes mig också sakligt motiverad. Ett bibehållande av fonden vid dess dåvarande storlek, samtidigt som utgiftsändamålen inskränktes, skulle nämligen innebära antingen att medelstilldelningen för ifrågavarande ändamål högst väsentligt stegrades eller ock att ej obetydliga belopp komme att i fortsättningen fonderas, vilket icke torde hava varit avsett vid 1933 års omläggning. Jag förordade därför, att rusdrycksmedelsfondens kapital nedsattes med 8 miljoner kronor, varvid behållningen skulle bliva omkring 12 miljoner kronor. Det belopp, varmed rusdrycksmedelsfondens behållning nedsattes, borde tagas i anspråk för förstärkning av fonden för mötande av förluster å aktiebolaget Kreditkassan av år 1922.

Riksdagen antog det av Kungl. Maj:t framlagda författningsförslaget och förordning i ämnet utfärdades den 3 maj 1935 (nr 147). Riksdagen biträdde jämväl förslagen om nedsättning av rusdrycksmedelsfondens kapital med 8 miljoner kronor samt rörande disposition för berörda avskrivningsändamål av det sålunda frigjorda beloppet.

I efterföljande tablå angivas *dels* de belopp, varmed anslag till de i nämnda förordning angående rusdrycksmedelsfonden åsyftade ändamålen uppförts i riksstaterna för budgetåren 1935/36—1937/38, *dels* de belopp, till vilka avkastningen av rusdrycksmedelsfonden och förekommande kapitalökning å fonden beräknats i samma riksstater:

	Budgetåret 1935/36 kronor	Budgetåret 1936/37 kronor	Budgetåret 1937/38 kronor
Främjande av nykterhetsnämndernas verksamhet m. m., *reservationsanslag*	93,000	123,000	150,000
Bidrag till undervisnings- och upplysningsverksamhet m. m. för nykterhetens främjande, *reservationsanslag*	301,200	319,000	333,500
Summa	394,200	442,000	483,500
Rusdrycksmedelsfondens avkastning	540,000	480,000	450,000
Kapitalökning för rusdrycksmedelsfonden	145,800	38,000	—

I riksstatsförslaget för budgetåret 1938/39 äro anslagen till de i förordningen angående rusdrycksmedelsfonden åsyftade ändamålen upptagna med respektive 165,000 kronor och 383,500 kronor eller med sammanlagt 548,500 kronor; avkastningen å rusdrycksmedelsfonden har under förutsättning av

nuvarande kapitalbehållning, 12,204,800 kronor, av statskontoret beräknats till 460,000 kronor. Det belopp, vartill nämnda anslag enligt riksstatsförslaget för nästföljande budgetår sammanlagt uppgå, överstiger alltså rusdrycksmedelsfondens beräknade avkastning med 88,500 kronor.

Departementschefen. Såsom framgår av den lämnade redogörelsen, ansågs det vid omläggning år 1933 av bestämmelserna angående statsverkets fond av rusdrycksmedel önskvärt, att av redan fonderade rusdrycksmedel viss del reserverades för att säkerställa medelsanvisning till en del speciella nykterhetsändamål. Detta förutsattes skola ske på så sätt, att avkastningen av rusdrycksmedelsfonden skulle tillföras riksstaten och i första hand anses täcka de anslag på utgiftssidan vilka voro av förenämnda art. I den mån avkastningen översteg anslagens belopp, skulle överskottet tillgodoföras fonden. Denna anordning har hittills i princip vidmakthållits. En viss jämkning har emellertid skett i dess praktiska utformning.

De i det föregående lämnade uppgifterna utvisa, att den för budgetåret 1937/38 beräknade avkastningen av rusdryckmedelsfonden med 33,500 kronor understiger sammanlagda beloppet av de anslag till ifrågavarande nykterhetsfrämjande ändamål, som upptagits i riksstaten. Ett ännu större underskott skulle framträda för budgetåret 1938/39, då rusdrycksmedelsfondens avkastning beräknas till 460,000 kronor och de ifrågavarande anslagen i riksstatsförslaget upptagits med sammanlagt 548,500 kronor. Att den här föreliggande speciella anordningen för säkerställande av medelsanvisning för vissa nykterhetsändamål sålunda visat sig icke hållbar, är endast ett uttryck för att ifrågavarande nykterhetsändamål kommit att ställas i linje med den egentliga statsverksamheten för nykterhetens främjande och sålunda numera anses böra tillgodoses å budgeten, även om den för ändamålet reserverade fondavkastningen ej förslår därtill. Rusdrycksmedelsfonden har därmed förlorat sitt berättigande som en från övriga finansfonder skild och produktivt investerad tillgång. Vid sådant förhållande föreslår jag, att de i ämnet gällande bestämmelserna sättas ur kraft med utgången av innevarande budgetår. Förslag till författning härom har upprättats inom finansdepartementet och torde böra föreläggas riksdagen till antagande. Behållningen i rusdrycksmedelsfonden torde böra över vederbörlig inkomsttitel tillföras statsverkets kassafond för att disponeras för den förmögenhetsreglering, som avses med övergångsstaten för budgetåret 1937/38. I fråga om de bokföringsmässiga åtgärder, som påkallas härför, torde jag få anföra följande.

Kapitaltillgångarna å rusdrycksmedelsfonden utgjorde den 30 juni 1937 12,204,800 kronor. Enligt uppgift från statskontoret voro dessa kapitaltillgångar placerade sålunda:

i inteckningslån	kronor	3,963,000: —
i obligationer	»	8,215,257: 76
räntefritt lån enligt kungl. brev den $^{13}/_{5}$ 1932	»	25,000: —
å bankräkningar	»	65: 14
innestående i riksbanken	»	1,477: 10
Summa	kronor	12,204,800: —.

Det bland tillgångarna ingående räntefria lånet är enligt riksdagens beslut (skrivelse den 23 april 1932, nr 142) utlämnat av rusdrycksmedelsfonden till frälsningsarméns förlagsaktiebolag att av bolaget användas till bestridande av kostnader för byggnadsarbeten vid frälsningsarméns alkoholistanstalt å Kurön. Lånet, som ursprungligen uppgick till 50,000 kronor, utlämnades enligt kungl. brev den 13 maj 1932 för en tid av 10 år, räknat från och med den 1 juli 1932, med skyldighet för bolaget att, intill dess lånet blivit till fullo guldet, årligen den 1 juli återbetala ett belopp av 5,000 kronor, därvid den första återbetalningen skulle verkställas den 1 juli 1933. Tillika föreskrevs, att därest alkoholistanstalten å Kurön under ifrågavarande 10-årsperiod skulle komma att användas till annat ändamål, nedläggas eller avyttras, bolaget skulle till statsverket omedelbart återbetala hela lånet eller den del därav, som återstode ogulden. Såsom av ovanstående sammanställning framgår, kvarstod enligt bokslutet för budgetåret 1936/37 en fordran på bolaget å 25,000 kronor, därvid bolaget den 30 juni 1937 guldit den avbetalning, som enligt lånevillkoren skolat erläggas sistlidna 1 juli.

Då rusdrycksmedelsfonden nu skall tagas i anspråk för avskrivningsändamål, torde ifrågavarande räntefria lån böra överföras från rusdrycksmedelsfonden till fonden för låneunderstöd. Denna omföring, som kan ske vid sidan av riksstaten, torde böra verkställas under innevarande budgetår. Till denna överflyttning torde emellertid riksdagens bemyndigande böra inhämtas. Rusdrycksmedelsfondens tillgångar i form av inteckningslån och obligationer torde kunna överflyttas till andra av statskontoret i förräntningssyfte förvaltade fonder.

För avskrivningsändamål tillgängliga medel av rusdrycksmedelsfonden belöpa sig under förutsättning av nämnda omföring och omplacering till (12,204,800 — 25,000 =) 12,179,800 kronor.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att förordna om överförande från statsverkets fond av rusdrycksmedel till fonden för låneunderstöd av ett enligt riksdagens i skrivelse den 23 april 1932, nr 142, anmälda beslut ur förstnämnda fond utlämnat lån till frälsningsarméns förlagsaktiebolag,

dels besluta, att efter nämnda överföring kvarstående behållning å statsverkets fond av rusdrycksmedel skall per den 30 juni 1938 över inkomsttiteln »I anspråk tagna kapitaltillgångar: Statens produktiva fonder» tillgodoföras statsverkets kassafond,

dels ock antaga följande

Förslag

till

förordning om upphävande av förordningen den 21 april 1933 (nr 138) angående statsverkets fond av rusdrycksmedel.

Härigenom förordnas, att förordningen den 21 april 1933 angående statsverkets fond av rusdrycksmedel skall upphöra att gälla med utgången av juni månad 1938.

Övergångsstaten.

Inkomster.

8. Beräkning av inkomsterna å övergångsstaten. Behållningen å statsverkets kassafond den 1 juli 1937 uppgick till i runt tal 139.7 miljoner kronor. Av denna behållning skall enligt riksstaten för innevarande budgetår ett belopp av 48 miljoner kronor tagas i anspråk för möjliggörande av slutlig avskrivning av lånekapital, anvisat åt svenska spannmålsföreningen. Med avseende å dispositionen av det förslagsanslag å 48.5 miljoner kronor som avsetts för sistberörda ändamål har riksdagen i skrivelse den 11 juni 1937 (nr 475) uttalat, bland annat, att riksdagen utginge ifrån att Kungl. Maj:t vid disposition av anslaget för en extraordinär avskrivning överstigande det i riksstaten för budgetåret 1936/37 anvisade beloppet skulle beakta, att behållningen å kassafonden borde uppgå till minst 70 miljoner kronor.

Enligt den av riksräkenskapsverket i skrivelse den 9 december 1937 framlagda beräkningen av budgetutfallet skulle i bokslutet för innevarande budgetår kassafonden tillföras ett överskott å riksstatens inkomsttitlar av i runt tal 43 miljoner kronor. Ämbetsverket framhåller, att detta gynnsamma resultat förutsätter, att någon mera avsevärd försämring i konjunkturläget icke inträder och att utvecklingen icke störes av mera omfattande arbetskonflikter under den återstående delen av budgetåret. För egen del skulle jag, med hänsyn till att endast ett par av de stora inkomstkällorna kunna väntas bli starkare påverkade av konjunkturutvecklingen under det närmaste halvåret, vara böjd för att icke vänta stora avvikelser från den av riksräkenskapsverket gjorda beräkningen. Om man för det ogynnsamma fallet sänker det beräknade beloppet till omkring 30 miljoner kronor och vid fortsatt gynnsam utveckling räknar med ett maximum av 50 miljoner kronor, torde den sannolika marginalen vara angiven.

Till följd av de inträffade prisstegringarna har man att räkna med starkt ökad belastning å vissa förslagsanslag. Under sistförflutna budgetår belastades kassafonden med en nettomerutgift å cirka 7.4 miljoner kronor. Även om man gör en låg uppskattning av den merutgift som är att påräkna under innevarande år, torde man icke komma under 10 miljoner kronor. Å andra sidan är det knappast sannolikt att siffran kan komma att stiga till 15 miljoner kronor. För att icke även här behöva införa alternativa belopp räknar jag med en merutgift på 12 miljoner kronor.

Vid nästa budgetårsskifte skulle kassafonden enligt här återgivna uppgifter och beräkningar komma att uppgå till i runt tal (139.7 — 48 + 30 — 12 =) 109.7 miljoner kronor enligt det lägre alternativet och till (139.7 — 48 + 50 — 12 =) 129.7 miljoner kronor enligt det högre. Emellertid kommer kassafonden vid bifall till förslag som jag framlagt i det föregående under punkterna 5, 6 och 7 att tillföras ytterligare inkomster. Enligt nämnda förslag

skulle kassafonden vid utgången av budgetåret erhålla tillskott å sammanlagt 68.1 miljoner kronor, eller 11.9 miljoner kronor i inlevererade royaltymedel från Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund, 44 miljoner kronor i inlevererade vinstmedel från riksbanken och 12.2 miljoner kronor i från rusdrycksmedelsfonden omförd behållning. Å andra sidan hemställes i propositionen nr 8 angående tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår om belastning av kassafonden med cirka 9.7 miljoner kronor för finansiering av i propositionen framlagda anslagsäskanden.

Det samlade resultatet av här angivna förslag till årets riksdag skulle för kassafondens del bli ett tillskott till fondens behållning vid budgetårsskiftet å i runt tal 58 miljoner kronor. Härtill kommer en större reservation å cirka 8 miljoner kronor, som erhålles vid slutlig sanering av förlagsfonden.

Med utgångspunkt från vad här anförts skulle kassafonden vid budgetårets slut komma att uppgå till mellan 175 och 195 miljoner kronor.

Jag har i det föregående framlagt en beräkning av det behov av täckningsmedel för avskrivning som gör sig gällande vid fullständig reglering av statens bokförda förmögenhet. Enligt denna uppskattning erfordras avskrivningsmedel å i runt tal 123.6 miljoner kronor; det exakta beloppet är, såsom framgår av vad jag i det följande anför, 123,620,400 kronor. Av skäl som jag närmare utvecklar vid anmälan av finansplanen i årets statsverksproposition förordar jag, att detta belopp i sin helhet bestrides av kassafondsmedel. Fondens behållning nedbringas därigenom till mellan 50 och 70 miljoner kronor.

Vid bifall till den disposition av kassafondsmedel, som jag här föreslagit, bör tydligen den begränsning med avseende å dispositionen av förslagsanslaget till avskrivning av lånekapital anvisat åt svenska spannmålsföreningen bortfalla, som, enligt vad tidigare erinrats, fastställts av riksdagen. Med åberopande av vad jag anfört i finansplanen rörande fondens framtida funktioner förordar jag att så sker.

Enligt vad jag under punkt 6 anfört torde å övergångsstaten, i samband med upprättandet per den 30 juni 1938 av riksbanksfonden, till fonden böra anvisas ett anslag av lånemedel av 50 miljoner kronor. Motsvarande belopp bör därför under inkomsthuvudtiteln Lånemedel upptagas å övergångsstatens inkomstsida.

Under åberopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att å övergångsstat för budgetåret 1937/38 upptaga följande inkomster sålunda:

D. I anspråk tagna kapitaltillgångar:

4. Statsverkets kassafond ..... kronor 123,620,400.

E. Lånemedel:

3. Övriga lånemedel ..... kronor 50,000,000.

Utgifter.

9. Reglering av vissa å statsregleringsfonden bokförda tillgångar. Enligt för statsbokföringen allmänt gällande principer skola kassor, värdehandlingar och utestående fordringar redovisas såsom tillgångar i bokföringen samt i riksbokslutet ingå i vederbörande fonder. Kostnader för anskaffning av annan lös egendom skola däremot, utom såvitt angår statens affärsverksamhet, mynt- och justeringsverkets behållning av metaller och det å fonden för förlag till statsverket redovisade stenlagret, omedelbart avföras å härför anvisade anslag, varför sådana tillgångar i regel icke förekomma i statsbokföringen.

För fångvården är bokföringen emellertid något annorlunda anordnad, så till vida som även viss lös egendom upptages såsom tillgång i bokföringen och därvid redovisas såsom en del av statsregleringsfondens behållning. Detta förhållande sammanhänger med den bokföringsmässiga redovisningen av arbetsdriften vid fångvårdsanstalterna.

Fångvårdens arbetsdrift är uppdelad på dels verkstadsdrift, dels jordbruksdrift, den senare bedriven vid Marieholms kungsgård och Singeshult. För arbetsdriften fastställer Kungl. Maj:t särskilda inkomst- och utgiftsstater, en för verkstadsdriften och en för jordbruksdriften. De överskott, som uppkomma vid verkstadsdriften och jordbruksdriften, tillgodoföras enligt av Kungl. Maj:t fastställd stat den under »Uppbörd i statens verksamhet» uppförda inkomsttiteln »Inkomster vid fångvården».

I fångvårdsstyrelsens huvudbok redovisas inkomster och utgifter vid arbetsdriften samt värdeförändringarna å till arbetsdriften hörande inventarier och materialier å ett konto för inventarier och förråd. Beträffande utvecklingen av detta konto under budgetåret 1936/37 torde få lämnas följande uppgifter:

Verkstadsdriften.

	Kr.		Kr.
Ingående behållning	1,149,417: 74		
Utgifter:		Inkomster:	
för utförda arbeten	21,152: 75	för utförda arbeten	1,811,196: 81
» arbetspremier	142,169: 59	» arbetspremier	1,936: 34
» inköp och underhåll av maskiner m. m.	65,963: 83	» inköp och underhåll av maskiner	495: 85
» material, frakt o. d.	1,269,965: 06	» material	49,719: 65
Saldo:			
Överskott att omföras till inkomsttiteln A II, 2	525,190: 62	Utgående behållning	1,310,510: 94
	3,173,859: 59		3,173,859: 59

Jordbruksdriften

Marieholms kungsgård.

Ingående behållning	75,198: 70	Inkomster	62,105: 82
Utgifter	43,951: 16	Utgående behållning	83,558: 43
Överskott	26,514: 39		
	145,664: 25		145,664: 25

Singeshult.

	Kr.		Kr.
Ingående behållning	24,157: —	Inkomster	19,078: 96
Utgifter	17,912: 07	Utgående behållning	24,161: 15
Överskott	1,171: 04		
	43,240: 11		43,240: 11

Den ingående (respektive utgående) behållningen å verkstadsdriftens konto för inventarier och förråd utgöres av för verkstadsdriften avsedda materialier. Värdet av detta förråd fastställes genom inventering. Såsom framgår av kontosammanställningen, beräknas överskottet av arbetsdriften till skillnaden mellan *å ena sidan* inkomsterna av arbetsdriften och värdet å den utgående behållningen av materialier och *å andra sidan* det ingående värdet av materialierna samt utgifterna för arbetsdriften. Härav följer, att i överskottet ingår den värdeökning, som under året uppkommit å materialier och som uppenbarligen icke är att anse såsom en likvid tillgång. Detta överskott är emellertid en inkomst för statsregleringsfonden och bokföres under riksstatens titel »Inkomster vid fångvården». Behållningen i statsregleringsfonden kommer sålunda att till visst belopp redovisas i berörda värdeökning å materialier vid fångvårdens arbetsdrift.

Beträffande jordbruksdriften är förhållandet detsamma som ifråga om verkstadsdriften, dock att i behållningen å kontot för inventarier och förråd ifråga om jordbruksdriften ingår även värdet av levande och döda inventarier.

I den utgående balansen den 30 juni 1937 redovisas ett sammanlagt belopp av 1,418,230 kronor 52 öre av statsregleringsfonden såsom inventarier och förråd vid fångvården.

I en inom finansdepartementet upprättad *promemoria* har, sedan en översikt lämnats av formerna för redovisning av inventarier och förråd vid fångvården, anförts i huvudsak följande:

I samband med den omläggning av riksstaten och kapitalredovisningen, som förutsättes skola ske från och med nästa budgetår, kommer statsregleringsfonden (frånsett reservationerna och debiterade statsmedel) att omvandlas till statens budgetutjämningsfond. Med hänsyn till de funktioner, som skola fyllas av denna fond, lärer fonden icke kunna redovisas med motvärde i vissa tillgångar. Den nuvarande behållningen av inventarier och förråd bör därför avskrivas. Detta torde lämpligen böra ske på så sätt, att för ändamålet anvisas ett särskilt anslag, vilket lärer böra täckas av kassafondsmedel.

Den nyssnämnda omläggningen av riksstaten och kapitalredovisningen påkallar även en ändring för framtiden i den bokföringsmässiga redovisningen av fångvårdens arbetsdrift. I sådant hänseende förordas, att, såsom riksräkenskapsverket föreslagit, inventarier och förråd vid fångvården redovisas å en vid sidan av bokföringen upplagd diversemedelstitel. Denna omläggning torde böra verkställas räknat från och med ingången av nu löpande budgetår. Om så sker, kan förutnämnda avskrivningsanslag fixeras till det ovan angivna beloppet av behållningen den 30 juni 1937, eller i helt hundratal kronor 1,418,300 kronor.

Jag torde här få till behandling upptaga även ett annat, besläktat problem. I fångvårdsstyrelsens huvudbok för år 1921 upptogs i den ingående balan-

sen under rubrik »tvångsarbetsanstalten å Svartsjö» såsom tillgångar ett belopp av 298,730 kronor 20 öre. Då denna anstalt under nämnda år avskildes från fångvården och överlämnades till förvaltning av särskild styrelse, blev denna post i fångvårdsstyrelsens räkenskaper för juni månad 1921 vid leverering till länsstyrelsen i Stockholms län i inkomstboken uppdebiterad å kontot »tvångsarbetsanstalten å Svartsjö» och i utgiftsboken avförd å kontot »likvider med särskilda ämbetsverk och myndigheter». Bokföringsrapport avsändes till länsstyrelsen den 29 juni 1921, men rapporten blev icke återställd med vederbörligt erkännande, då länsstyrelsen icke hade medel till förfogande för ersättande av ifrågavarande likvid. Bokföringsposten redovisades icke av fångvårdsstyrelsen under utgående balans 1921 och ej heller har sådan redovisning skett under följande år. Posten kvarstår emellertid alltjämt i rikshuvudboken, där den balanseras under titel »likvider med särskilda ämbetsverk och myndigheter».

I den nyss omförmälda *promemorian* har förordats, att ifrågavarande kostnader nu borde regleras, förslagsvis genom anvisande av särskilt anslag, som syntes böra täckas av kassafondsmedel.

Över departementspromemorian angående här berörda båda frågor har *riksräkenskapsverket* avgivit infordrat yttrande och därvid tillstyrkt vad i promemorian föreslagits.

Ehuru här berörda regleringsfrågor äro av mindre betydelse, torde dock övervägande skäl tala för att de nu vinna sin lösning. Detta torde lämpligen kunna ske genom att för ändamålet erforderliga medel anvisas att utgå av särskilt anslag under oförutsedda utgifter.

Med åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Reglering av vissa å statsregleringsfonden bokförda tillgångar* under Oförutsedda utgifter å övergångsstat för budgetåret 1937/38 anvisa ett anslag av .... kronor 1,717,000.

10. Avskrivning av till vissa engångskostnader för försvarsväsendets byggnader m. m. anvisat lånekapital. Under åberopande av vad jag denna dag vid anmälan av anslagen under utgiftshuvudtiteln B III Avskrivning av nya kapitalinvesteringar i statsverkspropositionen anfört, hemställer jag här, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Avskrivning av till vissa engångskostnader för försvarsväsendets byggnader m. m. anvisat lånekapital* å övergångsstat för budgetåret 1937/38 anvisa
ett anslag av ..... kronor 12,697,000.

11. Nedskrivning av statens järnvägars lånekapital. 1926 års riksdag uttalade i skrivelse den 27 februari 1926, nr 55, beträffande statens järnvägar och statens vattenfallsverk, att om det å ena sidan framstode som en faktor av stor betydelse för landets ekonomiska liv, att trafik- och krafttaxorna ej bleve onormalt betungande, man dock å andra sidan ur statsfinansiell synpunkt måste fasthålla kraven på förräntning av det nedlagda kapitalet, åtminstone i vad detta vore att hänföra till lånemedel. Ansvaret för att dessa båda betingelser uppfylldes finge i första hand anses åvila vederbörande verksstyrelser. I betraktande av senaste årtiondets enastående ekonomiska omkastningar syntes dock förklarligt, om härvid statsmakternas medverkan till genomförande av vissa nedskrivningsåtgärder påkallades.

I sin skrivelse den 8 juni 1927, nr 312, rörande det nya malmavtalet framhöll 1927 års riksdag under erinran om dessa uttalanden, att det vore önskligt, att en avsevärd del av statens inkomster från Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag årligen bleve använd till avbetalning av oräntabla delar av det lånekapital, som vore nedlagt i statens järnvägsanläggningar. Ett sådant förfarande skulle stå i överensstämmelse med den beaktansvärda grundsatsen, att inkomster, uppkomna genom exploatering av landets naturtillgångar, som innebure en konsumtion av själva kapitalet, icke borde i sin helhet tagas i anspråk för löpande utgifter.

I skrivelse den 1 juni 1928, nr 256, i anledning av Kungl. Maj:ts i 1928 års statsverksproposition framställda förslag angående beräkningen av inkomsten av statens aktier i Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag jämte i ämnet väckta motioner, gavs detta senare uttalande av riksdagen den innebörden, att merinkomsterna av en förökad exploatering av landets malmkapital borde givas en sådan användning, att själva kapitalet ej konsumerades. Detta syfte hade riksdagen avsett att vinna genom användning av en del av malminkomsterna dels till avbetalning av oräntabla delar av lånekapitalet i statsbanorna och dels för vidtagande av åtgärder i produktionsfrämjande syfte. Genom nedskrivningen av statens järnvägars lånekapital skulle en taxenedsättning vid statens järnvägar möjliggöras, dock utan eftergivande av kraven på förräntningen av statsbanekapitalet, åtminstone i vad detta vore att hänföra till lånemedel. Riksdagen hemställde i nämnda skrivelse om utredning rörande bland annat användningen av ifrågavarande malminkomster.

I anledning av denna skrivelse inhämtades utlåtanden från järnvägsstyrelsen, statskontoret, riksräkenskapsverket samt fullmäktige i riksgäldskontoret.

Järnvägsstyrelsen erinrade, att man vid bedömande av frågan, hur stort kapitalbelopp skäligen borde avföras från statens järnvägars lånekapital, kunde anlägga olika synpunkter. Utgående från ett teoretiskt betraktelsesätt kunde man sålunda önska få avförda medel, vilka nedlagts i bandelar, som icke lämnade någon avkastning, ävensom under krisåren i andra bandelar nedlagda medel, till den del desamma överstege, vad kostnaden för ifrågavarande arbeten dåmera skulle behöva uppgå till. Från nämnda utgångspunkt hade järnvägsstyrelsen beräknat, att kapital om tillsammans 240 mil-

joner kronor borde avlyftas från statens järnvägars kapitalskuld av lånemedel.

En avskrivning med detta belopp ansåg järnvägsstyrelsen böra genomföras även med utgångspunkt från praktiska synpunkter och behov. Styrelsen hade tänkt sig avskrivningen, med vilken följde ett minskat räntekrav på omkring 10 miljoner kronor, som ersättning för att statens järnvägar genom 1927 års malmavtal icke blivit tillgodosedda med den fraktökning för malm med likaledes omkring 10 miljoner kronor, vilken styrelsen med hänsyn till föreliggande omständigheter ansett hava varit skälig — såsom åvägabringande analogi med den ekonomiska innebörden för statens järnvägar av 1907 års malmavtal — och vilken fraktökning erfordrats, för att övriga trafikanters krav på fraktnedsättningar skulle kunna i skälig omfattning tillgodoses under samtidigt beaktande av riksdagens förräntningskrav.

Det djupast liggande motivet för en nedskrivning av statens järnvägars lånekapital syntes järnvägsstyrelsen i själva verket få anses vara, att riksdagens krav på förräntning av lånekapitalet i dess dåvarande storlek icke vore förenligt med önskemålet av en sänkt taxenivå. Anlades denna synpunkt på nedskrivningsfrågan, så borde en nedskrivning av statens järnvägars lånekapital göras med så stort belopp, som erfordrades, för att den genomsnittliga avkastningen av statens järnvägar, även efter genomförandet av en taxesänkning, skulle vid ekonomisk driftsledning kunna beräknas till belopp, minst svarande mot räntan å lånekapitalet.

Ifråga om avskrivningens genomförande anförde fullmäktige i riksgäldskontoret — utgående ifrån att järnvägsstyrelsens beräkning bleve godtagen — att av verkställda amorteringar å av riksgäldskontoret upptagna statslån ett belopp av 100 miljoner kronor kunde anses vara disponibelt för avskrivning av det i statens järnvägar nedlagda lånekapitalet, vilket belopp alltså omedelbart kunde avföras från statens järnvägars lånekapital. Beträffande återstående belopp, 140 miljoner kronor, förordade fullmäktige, att malminkomsterna toges i anspråk för förräntning och amortering under 30 år, för vilket ändamål erfordrades en annuitet av 8.59 miljoner kronor.

I statsverkspropositionen till 1929 års riksdag förordade departementschefen, vid anmälan av utredningens resultat, den förstnämnda amorteringen med ett belopp av 100 miljoner kronor, dock jämkat till att motsvara det belopp, vartill amorteringen uppginge vid slutet av budgetåret 1929/30. I fråga om malminkomsternas användande för avskrivning uttalade departementschefen — med betonande av ordalydelsen i riksdagens skrivelse av år 1928, däri krävdes viss användning av »merinkomsten av en förökad exploatering av landets malmkapital» — den uppfattningen, att avgörande för beräkningen av denna merinkomst borde vara ökningen av de brutna kvantiteterna. Enligt viss beräkning fastställde departementschefen den för budgetåret 1929/30 disponibla merinkomsten av malmbrytning till 1.8 miljon kronor. För följande år ansåg departementschefen på anförda grunder lämpligt att begränsa kalkylen till en period till och med år 1936, och det antagandet uttalades, att den intill den nämnda tidpunkten samlade merinkomsten kunde beräknas

till upp emot ett tjugutal miljoner kronor. I vidare mån än sålunda angivits, avvisade departementschefen användande av malminkomster för avskrivning av statens järnvägars lånekapital.

Beträffande formen för avskrivningens genomförande erinrade departementschefen, att omflyttning i statens järnvägars räkenskaper från lånekapital till kapital uppkommet av andra statsinkomster av belopp, motsvarande förutberörda amortering av statsskulden, syntes ankomma på Kungl. Maj:ts förfogande. I fråga om malminkomsterna avstyrkte departementschefen riksgäldsfullmäktiges liksom ock statskontorets förslag om uppläggande av särskild avskrivningsfond för statens järnvägar och förordade — i anslutning till förslag av riksräkenskapsverket — att avsättningarna skulle ingå i fonden för statsskuldens amortering samt att i statens järnvägars räkenskaper en uppdelning skulle ske av det investerade kapitalet i lånekapital och annat kapital.

I sin i ämnet avlåtna skrivelse den 5 juni 1929, nr 287, anförde riksdagen bland annat följande.

Riksdagen vill för sin del förorda, att en avskrivning av statens järnvägars lånekapital verkställes vid utgången av år 1929 med beloppet av gjorda amorteringar å statsskulden, vilket belopp i enlighet med riksgäldsfullmäktiges förslag synes böra fastställas till 100 miljoner kronor.

Vad därefter angår omfattningen av järnvägskapitalets avskrivning medelst användning för ändamålet av malminkomster, vill riksdagen ej förneka, att den av departementschefen återgivna satsen i 1928 års riksdagsskrivelse kan giva formellt stöd åt den framställda meningen. Men riksdagen vill hävda, att det varit riksdagens mening, att malminkomsten — såsom jämväl torde bestyrkas av 1927 års riksdagsskrivelse i malmavtalsfrågan — skulle, i vidsträcktare omfattning än som av departementschefen föreslås, användas till avskrivning av statens järnvägars oräntabla kapital. Det gäller då först att söka fastställa beloppet av detta oräntabla kapital. Järnvägsstyrelsen har från vissa utgångspunkter — — — kommit till en summa av 240 miljoner kronor. Riksdagen 1928 har i sin skrivelse i ämnet lämnat å sido frågan om skäligheten av denna beräkning, och de numera i ärendet hörda ämbetsverken hava utgått från antagandet, att beräkningen blev godtagen. Det vill synas riksdagen, som om — bortsett från tidigare från järnvägsstyrelsen åberopade skäl, som hänförde sig till att statens järnvägars intressen åsidosatts vid det nya malmavtalet — järnvägsstyrelsens beräkning vunne stöd av det nuvarande driftresultatet sammanställt med den inverkan, som måste förväntas av taxenedsättningen. Vid beräkning av ränta å hela det nuvarande lånekapitalet, 915 miljoner kronor, förefinnes enligt senaste driftresultat ett förräntningsunderskott av cirka 3 miljoner kronor. Taxenedsättningen beräknas av Eders Kungl. Maj:t till 8.5 miljoner kronor för år. Bristen skulle vid nuvarande driftresultat alltså komma att uppgå till omkring 11.5 miljoner kronor. Riksdagen, som ej finner skäl att frångå sitt tidigare framställda krav på järnvägskapitalets förräntning, anser alltså, att taxenedsättningens genomförande bör förbindas med en nedsättning av statens järnvägars lånekapital i vidare omfattning än departementschefen tillstyrkt. Enligt riksgäldskontorets beräkning skulle för förräntning och amortering under 30 år av 140 miljoner kronor erfordras en annuitet av 8.59 miljoner kronor — — —.

Ifrågavarande annuitet skulle ersätta den minskning i statens järnvägars

inkomster, som uppstår i följd av taxenedsättningen. En särskild beräkning av räntedelen av denna annuitet bör ej påkallas, enär ju räntan inrymmes under statsskuldsräntan. Endast avsättningen av respektive amorteringsbelopp skulle bliva synlig i budgeten. Riksdagen anser, att dylik avsättning bör framdeles beräknas, och föreslår alltså, att för budgetåret 1929/30 upptages en avsättning för ifrågavarande kapitalamortering, i runt tal beräknad till 2,300,000 kronor. Riksdagen vill i detta sammanhang vidare framhålla, att under nästa budgetår 1880 års statslån blir slutamorterat, varav följer, att utgiften för annuitet för detta lån, 5.6 miljoner kronor, kommer att utgå ur budgeten och sålunda bliva disponibel för annat amorteringssyfte.

I fråga om de skilda meningar, som yppats angående det tekniska genomförandet av avskrivningen, inskränker sig riksdagen till uttalande av önskemålet, att den blivande anordningen skall tillgodose behovet av det investerade kapitalets redovisning i full omfattning.

Riksdagen anmälde i nämnda skrivelse bland annat, att riksdagen i riksstaten för budgetåret 1929/30 under utgifter för kapitalökning och rubrik avbetalning å statsskulden anvisat ett anslag av 2,300,000 kronor till nedskrivning av statens järnvägars icke räntabla kapital.

I enlighet med riksdagens ståndpunkt fastställde Kungl. Maj:t genom brev den 5 juli 1929 följande grunder för redovisning av det av statens järnvägar disponerade kapitalet.

I räkenskaperna för statens järnvägar skulle den 31 december 1929 det investerade kapitalet uppdelas på två huvudkonton, lånekapital och annat kapital. Samma dag skulle från kontot för lånekapital till kontot för annat kapital omföras ett belopp av 100 miljoner kronor. I samband därmed skulle det under kontot lånekapital återstående beloppet uppdelas på två särskilda underrubriker, den ena: lånekapital att finansieras med trafikinkomster, och den andra: lånekapital att finansieras med andra medel än trafikinkomster, och skulle under den senare rubriken uppföras ett belopp av 140 miljoner kronor. Därjämte anbefallde Kungl. Maj:t järnvägsstyrelsen att varje den 31 december från och med år 1929 från det under rubriken lånekapital att finansieras med andra medel än trafikinkomster uppförda beloppet till kontot för annat kapital överföra ett belopp, motsvarande det anslag, som för löpande budgetår kunde vara anvisat för nedskrivning av statens järnvägars icke räntabla lånekapital.

Till klarläggande av de bokföringsåtgärder, som enligt berörda beslut vidtogos, torde här få lämnas uppgifter om sammansättningen av statens järnvägars kapital den 31 december 1929 *före* berörda omföringar; detta kapital skulle enligt förut gällande grunder hava redovisats sålunda:

Lånemedel	919.0	miljoner	kronor
Skattemedel	183.8	»	»
Trafikmedel	27.0	»	»
Överskottsmedel, som ännu ej inlevererats	2.7	»	»
Summa	1,132.5	miljoner	kronor.

Det under rubrik trafikmedel uppförda beloppet avser kapitaliserade trafikmedel, nedlagda

i nya byggnader och anläggningar åren 1863—1900 och 1911	8.9	miljoner kronor
i rullande materiel åren 1863—1911	6.0	» »
i inventarier åren 1856—1911	12.1	» »
Summa	27.0	miljoner kronor.

Efter bokföringens omläggning och sedan det av riksdagen för budgetåret 1929/30 anvisade anslaget till nedskrivning av statens järnvägars icke räntabla kapital å 2.3 miljoner kronor blivit disponerat, upptogs statens järnvägars kapital i utgående balansen den 31 december 1929 på följande sätt:

Lånekapital att finansieras med trafikinkomster (919.0—240.0=)	679.0	miljoner kronor
Lånekapital att finansieras med andra medel än trafikinkomster (140.0—2.3=)	137.7	» »
Annat kapital (183.8+27.0+100.0+2.3=)	313.1	» »
Överskottsmedel, som ännu ej inlevererats	2.7	» »
Summa	1,132.5	miljoner kronor.

Sedan alltså riksdagen för budgetåret 1929/30 för den beslutade nedskrivningen anvisat ett belopp av 2.3 miljoner kronor, upptogos anslag för ändamålet jämväl för budgetåren 1930/31 och 1931/32, varemot för budgetåret 1932/33 medel för den erforderliga nedskrivningen togos i anspråk av fonden för statsskuldens amortering utan anvisande av särskilt anslag å riksstaten. Den sålunda verkställda nedskrivningen uppgick till sammanlagt 9.8 miljoner kronor, motsvarande de amorteringsbelopp, som för de fyra första åren upptagits i en i riksdagens förenämnda skrivelse nr 287 år 1929 intagen plan.

För det femte året upptog amorteringsplanen ett belopp av 2,736,611 kronor. Vid anmälan i 1933 års statsverksproposition av fråga om anslag å riksstaten för budgetåret 1933/34 för denna amortering uttalade jag, att jag i dåvarande statsfinansiella läge ansett mig icke böra föreslå, att medel anvisades för ytterligare nedskrivning av statens järnvägars lånekapital. Jag fann ett tillfälligt avbrott i den vid 1929 års riksdag framlagda avskrivningsplanens fullföljande så mycket mera försvarligt som den särskilda inkomstkälla, med vilken tanken på en regelbunden årlig nedskrivning av ifrågavarande lånekapital förknippats, nämligen de statsverket tillflytande malminkomsterna, beräknades icke giva någon avkastning under budgetåret 1933/34. På enahanda grunder inställdes även de för budgetåren 1934/35 och 1935/36 beräknade amorteringarna å 2,859,758 respektive 2,988,447 kronor.

I samband med inlösen för statsverkets räkning av Ostkustbanan, varom beslut fattades vid 1933 års riksdag, har det av staten i sistnämnda bana investerade lånekapitalet, tillhopa omkring 32.28 miljoner kronor, omförts från fonden för statens aktier och fonden för låneunderstöd till statens järn-

vägars fond, där det tills vidare upptagits till redovisning å förenämnda konto »lånekapital att finansieras med andra medel än trafikinkomster». På samma konto hava bokförts de medel, som uttagits från de för budgetåren 1935/36 och 1936/37 anvisade lånemedelsanslagen å 7 respektive 3.43 miljoner kronor till elektrifiering av banorna Laxå—Charlottenberg, Södertälje södra—Eskilstuna med bilinjer och Uppsala—Gävle. Enligt vad i 1936 års statsverksproposition föreslogs hava slutligen å samma konto uppförts under fonden för förlag till statsverket disponerade anslagsmedel till statsbanan Malung—Vansbro med 1.13 miljon kronor och till elektrifieringsarbeten å 4 miljoner kronor, eller sammanlagt 5.13 miljoner kronor.

I 1936 års statsverksproposition uttalade jag, att redan den omständigheten, att det konstaterade nedskrivningsbehovet vid statens järnvägar då uppginge till ett betydligt högre belopp än det som låg till grund för 1929 års riksdags beslut, måste sägas i väsentlig mån rubba förutsättningarna för 1929 års amorteringsplan. Även andra förhållanden talade enligt min mening för att frågan om den plan, enligt vilken nedskrivningen borde genomföras, upptoges till omprövning i syfte att åvägabringa en snabbare amortering av det oräntabla lånekapitalet. Enligt vad jag erfarit avsåge nämligen järnvägsstyrelsen att i samband med anbefallt periodiskt och snart förestående framläggande av förslag till taxerevision även uttala sig om lämpliga avvägandet till storlek av det kapital, som numera kunde anses vara möjligt att förränta med trafikmedel samt alltså vara försvarbart att beteckna som räntepliktigt. Med hänsyn härtill syntes det böra tills vidare anstå med ett upptagande till behandling av frågan om en omläggning av amorteringsplanen i antydd riktning. Den först beslutade allmänna nedskrivningen syntes emellertid böra återupptagas. Det torde därvid icke få anses nödvändigt att följa amorteringsplanen; önskligt vore fastmer att med hänsyn till nyssnämnda underlåtna amorteringar däri upptagna belopp betraktades såsom en undre gräns. Vid finansplanens uppgörande för budgetåret 1936 37 hade jag ansett mig böra för ifrågavarande nedskrivning avse ett belopp av 4 miljoner kronor. Kungl. Maj:ts i enlighet härmed framlagda förslag blev av riksdagen bifallet.

Då jag i 1937 års statsverksproposition anmälde frågan om anslag till berörda nedskrivning för budgetåret 1937/38, anförde jag, att på de skäl, som föranlett anvisande för budgetåret 1936/37 av ett anslag till nedskrivning av statens järnvägars lånekapital, kunde övervägas, att även för därpå följande budgetår medel ställdes till förfogande för ändamålet. Jag erinrade emellertid om att frågan om nedskrivning av statens järnvägars lånekapital upptagits till behandling av inom finansdepartementet tillkallade sakkunniga för omläggning av riksstatens uppställning (budgetsakkunniga).

I den av dessa sakkunniga utarbetade promemorian hade framhållits, att det för ernående av en tillfredsställande kapitalredovisning i rikshuvudboken syntes nödvändigt att vid övergången till den av de sakkunniga föreslagna budgetordningen vidtaga vissa förändringar beträffande det i rikshuvudbo-

ken nu bokförda statskapitalet i syfte att ernå, att i rikshuvudboken komme att ingå allenast kapital av sådan art, som efter övergången skulle komma att tillföras kapitalfonderna, d. v. s. räntabelt kapital. De i rikshuvudboken bokförda icke räntabla kapitaltillgångarna borde därför i samband med övergången till det nya systemet avskrivas. Sådana kapitaltillgångar vore huvudsakligen att finna i statens järnvägars fond och vissa utlåningsfonder. Efter att ha erinrat om att i den mån det härvid vore fråga om skattemedelskapital särskilda medel givetvis ej behövde anvisas för täckande av avskrivningen, hade de sakkunniga vidare anfört:

Med hänsyn till det betydande räntabla skattemedelskapital, som disponeras av postverket, telegrafverket, statens vattenfallsverk och domänverket, hava de sakkunniga funnit sig böra ifrågasätta, huruvida det skall vara erforderligt att anvisa särskilda täckningsanslag för möjliggörande av avskrivning av statens järnvägars oräntabla lånemedelskapital. Enligt de sakkunnigas mening torde man i nu förevarande sammanhang vara berättigad att betrakta samtliga affärsverk såsom en enhet, och det må dessutom framhållas, att värdet av statens domäner otvivelaktigt ökats genom tillkomsten av de oräntabla statsjärnvägarna i Norrland. Under nu angivna förutsättningar skulle avskrivning för statens järnvägars del böra ske enbart genom bokföringsmässig nedsättning av det investerade kapitalet.

Med förmälan att jag senare skulle anmäla det av förenämnda sakkunniga utarbetade förslaget till ändrad budgetuppställning, vars principer borde underställas riksdagens prövning, uttalade jag slutligen, att ehuru ett godkännande av de sakkunnigas förslag otvivelaktigt skulle förändra förutsättningarna för bedömandet av frågan om fortsatt nedskrivning av statens järnvägars lånekapital, detta förhållande icke syntes mig utgöra en tillräcklig anledning att då avbryta berörda nedskrivning.

I enlighet härmed föreslogs i statsverkspropositionen att för budgetåret 1937/38 skulle för ändamålet anvisas enahanda belopp som för budgetåret 1936/37 eller 4 miljoner kronor. Detta Kungl. Maj:ts förslag blev av riksdagen bifallet.

I sitt yttrande över budgetsakkunnigas med propositionen nr 225 till fjolårets riksdag framlagda förslag har riksdagen lämnat utan erinran vad budgetsakkunniga anfört beträffande frågan om nedskrivning av statens järnvägars lånemedelskapital.

Sedan Kungl. Maj:t den 9 juli 1937 anbefallt järnvägsstyrelsen att, enligt de närmare riktlinjer som meddelades av chefen för finansdepartementet, verkställa utredning rörande storleken av statens järnvägars förräntningsbara kapital, vilket enligt de av budgetsakkunniga gjorda uttalandena borde upptagas i rikshuvudboken, har *järnvägsstyrelsen* i skrivelse den 28 oktober 1937 framlagt sådan utredning.

Järnvägsstyrelsen har därvid inledningsvis anfört följande:

Enligt de närmare riktlinjer för utredningens verkställande, vilka under hand meddelats styrelsen, hade icke avsetts att erhålla en *nybestämning* av statens järnvägars egentliga affärskapital, vilken skulle bättre än den nu

gällande — genom beslut vid 1929 års riksdag träffade — svara mot nuvarande och för den närmare framtiden förutsebara konkurrensläge å transportmarknaden samt föreliggande driftsekonomiska utsikter. Fastmer skulle sagda beslut antagas alltfortfarande hava oförändrad giltighet i sak, d. v. s. i vad angår storleken av det med trafikinkomster förräntningsbara kapitalet; vad som nu åsyftades vore blott en efter den beslutade nya uppställningen av riksstaten anpassad bokföringsmässig registrering av riksdagsbeslutet ifråga.

Styrelsen ville i detta sammanhang meddela, att de sedan längre tid tillbaka pågående utredningarna angående revidering av statens järnvägars godstaxa, syftande främst mot denna taxas anpassning efter de aktuella prisnivåerna å de allmänna transport- och varumarknaderna, nu framförts så långt, att ett preliminärt förslag till nya tariffer jämte beräkning angående de ekonomiska verkningarna av desammas införande nu föreläge och väntades bliva framlagt inom närmaste tiden. Beräkningen ifråga gåve vid handen att — i motsats mot vad tidigare befarats — taxerevideringen icke behövde leda till någon försämring på längre sikt av statens järnvägars affärsställning, utan fastmer vore ägnad att konservera densamma, varför spörsmålet om en eventuell framtida reduktion av statens järnvägars affärskapital icke behövde upptagas till dryftning i samband med behandlingen av taxereglerings-frågan.

De differenser man vid taxeutredningen kommit till vore nämligen av relativt ringa storlek jämfört med icke blott de förändringar å inkomstsidan, som inträdde i samband med konjunkturväxlingarna, utan ock med de utom styrelsens maktsfär fallande utgiftsvariationerna.

Vidkommande storleken av det statens järnvägars förräntningsbara kapital, som bör upptagas i rikshuvudboken, har järnvägsstyrelsen anfört följande:

I senaste årsbokslut är det mot statens järnvägars anläggningsvärden svarande statskapitalet fördelat sålunda (beloppen i runda tal).

	milj. kr.
a) Lånekapital att förräntas med trafikinkomster	837.1
b) Lånekapital att förräntas med andra medel än trafikinkomster	158.5
c) Annat kapital	356.3
Summa anläggningskapital	1,351.9

Åt förestående kapitaldel c) torde i detta sammanhang ej behöva ägnas någon mer ingående uppmärksamhet. Budgetsakkunniga ha utan närmare utredning konstaterat, att kapitalet ifråga är oräntabelt, och själva förekomsten av konto b) torde utgöra ett det mest påtagliga belägg för detta sakförhållande. — Det är väl också klart, att avförandet ur statsräkenskaperna av detta skattemedelskapital kan reduceras till en ren bokföringsoperation. — Närmast av historiskt intresse synes vara, att i berörda kapitaldel ingår en summa om 113.0 miljoner kronor av medel, vilka ursprungligen härröra från lånemedelsanslag men sedermera blivit täckta med skattemedel; ett förhållande, till vilket styrelsen återkommer i det följande.

Vad å andra sidan beträffar kapitaldel a), visar rubriken, att den skall betraktas såsom (företagsekonomiskt) räntabel. Framhållas må dock, att under de år, som förflutit sedan kontot ifråga infördes, den *faktiska* avkastningen av statens järnvägar varit i genomsnitt ej så litet lägre än på kapitaldelen belöpande statslåneräntor.

Exakta detaljerade sifferuppgifter torde alltså krävas enbart för konto b) Lånekapital att förräntas med andra medel än trafikinkomster. Av rubriken

framgår att kapitalet betraktas som företagsekonomiskt icke räntabelt. Erinras må emellertid, att rubrikens tillblivelse stod i nära samband med tillkomsten av nu gällande malmavtal, och att staten därvid torde ha betingat sig såsom inkomst av aktier redovisad kompensation för även i fortsättningen medgivna, vid gentemot förkrigstiden helt förändrade prisnivåer järnvägsekonomiskt mycket för djupt gående fraktnedsättningar.

Vad angår förenämnda 1929 års riksdagsbeslut, får styrelsen hänvisa till riksdagens skrivelse nr 287/1929 samt Kungl. Maj:ts brev den 5 juli 1929. Därur inhämtas bland annat, att det belopp, som vid 1929 års slut avlyftes från statens järnvägars egentliga affärskapital, uppgick till 240 miljoner kronor, ävensom att 100 miljoner kronor, motsvarande skedda amorteringar, omedelbart påfördes kontot för annat kapital, varför begynnelsebeloppet å nu förevarande konto uppgick till 140 miljoner kronor. — Enligt plan innehållen i nyssnämnda riksdagsskrivelse skulle sagda belopp förmedelst anslag å riksstaten amorteras under 30 år, och skulle efter nästkommande årsskifte ha kvarstått 115.2 miljoner kronor. Planenliga medelsanvisningar hittills skulle alltså ha utgjort tillhopa 24.8 miljoner kronor. De faktiska medelsanvisningarna ha emellertid uppgått till endast 17.8 miljoner kronor varför av det ursprungliga kapitalbeloppet kvarstå 122.2 miljoner kronor (exakt).

Efter år 1929 hava å kontot tillkommit följande poster

dels i samband med statens övertagande av Ostkustbanan 32,277,268 kronor 22 öre,

dels för elektrifiering av banorna Laxå—Charlottenberg m. fl. beviljade medel 14,430,000 kronor,

dels slutligen visst anslag till statsbanan Malung—Vansbro 1,130,000 kronor.

Summa efteråt påförda medel utgör alltså 47,937,268 kronor 22 öre, varför det sammanlagda kapitalbeloppet per den 31 december 1937 kommer att uppgå till 170,037,268 kronor 22 öre.

Förenämnda anslag till statsbanan Malung—Vansbro har på sin tid anvisats å Fonden för förlag till statsverket under rubrikerna

1933/34	Ufk IV.	21	kronor	800,000
1934/35	» IV. A.	11	»	700,000.

Analogt är förhållandet med 4 miljoner kronor av medlen till nyssnämnda elektrifieringar, rubrik 1934/35 IV A. 10. Återstående här ifrågakommande elektrifieringsmedel, 10,430,000 kronor, ha däremot alltifrån början tillhört statens järnvägars fond och jämlikt Kungl. Maj:ts beslut av den 15 mars 1935 och 27 mars 1936 påförts här förevarande kapitalkonto. — — —

Ovan omförmälda statskapital motsvaras helt av å balansräkningens tillgångssida upptagna anläggningsvärden. Emellertid finnes ingen direkt motsvarighet mellan tillgångsvärdena och angivna kapitaldelar, och det återstår alltså att träffa avgörande, på vad sätt *kapitalregleringen* skall komma till uttryck å balansräkningens tillgångssida. Järnvägsstyrelsen vill för sin del föreslå, att med nedan angivna undantag hela reduktionen lägges på samlingskonto *Bana och byggnader*.

Från styrelsens sida är heller i sak intet att erinra mot budgetsakkunnigas uttalande, att oavsett investeringens art, den föreslagna reduceringen bör hänföras till sådana tillgångar, som ej äro föremål för avsättning till förnyelsefond.

Styrelsen vill emellertid framhålla, att denna distinktion synes onödig, då intet naturligt eller logiskt samband finnes mellan här förevarande ändring i statskapitalets bokföring och avsättningen till förnyelsefonden, vilkens uppgift är att låta den automatiskt fortgående s. k. tekniska värdeminskningen

komma tillsynes i statens järnvägars driftsräkenskaper och därmed bereda nödiga medel för anläggningarnas vidmakthållande. Den väsentligen till förslitning och naturförhållanden hänförliga tekniska värdeminskningen å en viss anläggning är ju helt oavhängig av, om det däri investerade kapitalet förekommer i räkenskaperna eller icke. Göres åtskillnad mellan vad vid järnvägarna av ålder benämnts byggnadskostnaden och det bokförda värdet, bör förnyelsefondsavsättningen tydligen stå i relation till den förstnämnda.

Ovannämnda undantag gäller den jämlikt beslut av 1933 års riksdag numera nedlagda Svartälvs järnväg. Enligt riksräkenskapsverkets i Kungl. Maj:ts proposition nr 55/1933 återgivna förslag — till vilket föredragande departementschefen anslöt sig — skulle den del av sagda banas lånemedelskapital, vilken icke kunde täckas med banan tillhöriga förnyelsemedel jämte vid upprivningen erhållna inkomster, anses inräknad bland de medel, vilka överförts från lånekapital till annat kapital. Enär förverkligandet av nedläggningsbeslutet kommit att draga avsevärt ut på tiden, har sistnämnda restbelopp ännu ej kunnat exakt bestämmas. — Emellertid är väl frågan om sagda belopps storlek utan nämnvärd betydelse i förevarande sammanhang; av vikt är däremot att anläggningskostnaden för den nedlagda järnvägen försvinner ur räkenskaperna samtidigt med däremot svarande icke räntabelt statskapital.

En vid järnvägsstyrelsens utlåtande fogad promemoria, upptagande i kronologisk ordning de bokföringsoperationer som beröra kontot lånekapital att finansieras med andra medel än trafikinkomster, torde få såsom bilaga fogas vid statsrådsprotokollet *(bilaga C)*.

Med avseende å sättet för verkställande av den vid övergången till det nya budgetsystemet önskvärda regleringen av det bokförda värdet av statens järnvägars kapital har inom finansdepartementet utarbetats en *promemoria* av följande innehåll.

Såsom av budgetsakkunniga påpekats, bör i samband med övergången till den nya riksstatsuppställningen verkställas en avskrivning av i rikshuvudboken upptagna icke räntabla kapitaltillgångar. I rikshuvudbokens kapitalredovisning borde nämligen enligt de sakkunnigas mening ingå allenast kapital av sådan art som efter övergången skulle komma att tillföras kapitalfonderna, d. v. s. räntabelt kapital.

Bland de tillgångar som i enlighet härmed skulle avföras ur rikshuvudboken intager statens järnvägars oräntabla lånemedelskapital en särställning. Detta beror på att värdet av de äldre investeringarna i järnvägsväsendet icke kan anses riktigt återspeglat i statens järnvägars inkomstöverskott. Även bortsett från att järnvägsanläggningarna genom sin grundläggande betydelse för det svenska näringslivets utveckling med all säkerhet tillfört statsverket avsevärda inkomster genom en förbättring av skatteunderlaget, hava dessa anläggningar ur en vidare statsfinansiell synpunkt varit i högre grad produktiva, än den direkta avkastningen ger vid handen. Som budgetsakkunniga påpekat, har så t. ex. värdet av statens domäner otvivelaktigt ökats genom tillkomsten av de oräntabla statsjärnvägarna i Norrland.

Mot bakgrunden av dessa förhållanden och med utgångspunkt från uppfattningen, att man i detta sammanhang är berättigad att betrakta samtliga statliga affärsverk såsom en enhet, ha budgetsakkunniga funnit sig böra ifrågasätta, huruvida det skall vara erforderligt att anvisa särskilda täckningsanslag för möjliggörande av avskrivning av statens järnvägars orän-

tabla lånemedelskapital. Postverket, telegrafverket, statens vattenfallsverk och domänverket disponera nämligen betydande räntabla kapital vilka ej tillkommit genom lånemedelsinvestering.

De synpunkter och överväganden, som kunna föranleda, att nedskrivning av statens järnvägars oräntabla lånemedelskapital sker utan anvisande av särskilda anslag, torde få anses ha avseende blott å den del av föreliggande avskrivningsbehov, som hänför sig till 1929 års riksdags beslut om viss nedskrivning, och även detta blott i begränsad utsträckning. En annan ställning intaga samtliga de oräntabla lånemedelsinvesteringar vilka skett under tiden efter detta beslut och lika litet som vissa av detta omfattade investeringar kunna anses höra samman med uppbyggandet av landets näringsliv och utvecklingen av övriga grenar av statens affärsverksamhet på det intima sätt, som kan berättiga till en behandling skild från den som anses böra komma annat oräntabelt lånemedelskapital till del. Om de avskrivningsmedel som anvisats i anledning av 1929 års beslut förutsättas ungefärligen motsvara den del av det däri fastställda avskrivningsbehovet, som bör täckas i vanlig ordning, och om den här föreslagna avgränsningen i övrigt godtages, skulle lånemedelskapital till ett belopp av 122.20 miljoner kronor enligt de uppgifter, som av järnvägsstyrelsen lämnats i anledning av en verket anbefalld utredning, nu kunna ifrågasättas böra bli föremål för avskrivning i särskild ordning.

Av budgetsakkunnigas framställning synes närmast framgå, att de sakkunniga avsett, att en nedskrivning av statens järnvägars kapital skulle ske genom ianspråktagande av de avsevärda övervärden som föreligga å övriga affärsverksfonder. Man kan tänka sig detta ske i mera begränsad utsträckning genom disposition blott av det räntabla skattemedelskapitalet inom övriga affärsverk — i vilket fall emellertid full nedskrivning av järnvägskapitalet ej kan komma till stånd — eller genom ianspråktagande i vidare utsträckning av de övervärden vilka kunna framräknas med utgångspunkt från affärsverkens överskott över en längre tidsperiod.

Med den avskrivningsteknik som de sakkunniga förordat vinnes, att statens nettoförmögenhet vidmakthålles vid sitt tidigare i rikshuvudboken uppförda värde. Däremot erhålles självfallet icke genom disposition av övervärden eller räntabelt skattemedelskapital mera än en rent bokföringsmässig reglering. En förbättring av den reala förmögenhetsställningen inträder sålunda icke, vilket däremot blir fallet, om nedgången i de tidigare investerade lånemedlens förräntning balanseras genom en avskrivning av däremot svarande kapitalbelopp med hjälp av löpande inkomster.

Mot en reglering av statens järnvägars bokförda kapital i full utsträckning genom tillgodoräknande av föreliggande övervärden å övriga affärsverksfonder kunna invändningar riktas på grund av att det måste anses ovisst, i vilken utsträckning överskotten äro att betrakta såsom monopolvinster, och med hänsyn till att det ej torde vara lämpligt att tillgodoräkna sig eventuella värdestegringar å statens ursprungliga kapital, alltså närmast de statens naturtillgångar som redovisas under domänfonden eller från denna tillförts övriga affärsverksfonder.

Däremot torde ingen invändning ur principiella synpunkter kunna riktas mot att inom affärsverken förefintligt räntabelt skattemedelskapital disponeras för den ifrågasatta regleringen av vissa kapitalvärden. Som nyss påpekats, ernås emellertid på denna väg täckning blott av en del av det oräntabla lånemedelskapital inom statens järnvägar, som kan bli föremål för avskrivning i särskild ordning.

Då svårigheter sålunda möta att komma fram på den av de sakkunniga antydda vägen, inställer sig frågan, huruvida intresset för det vidmakthållande av den bokförda nettoförmögenhetens storlek, som skulle vinnas, är tillräckligt starkt för att man ändå skall lita till denna utväg. Om så ej är fallet kan nedskrivningen av statens järnvägars oräntabla lånemedelskapital från de sakkunnigas egna utgångspunkter lika väl tänkas genomförd utan omföring av räntabelt skattekapital från övriga fonder.

Om sistnämnda lösning anses böra väljas, betyder detta, att 1929 års riksdags ståndpunktstagande till frågan om det värde som bör åsättas statens järnvägars kapital visserligen blir avgörande för invärderingen av detta kapital i rikshuvudboken vid övergången till den nya riksstatsuppställningen men att man icke i vidare mån än redan skett fullföljer beslutet om avsättning av inkomster för ersättning av det lånemedelskapital som genom nedskrivningen konstateras vara förlorat. Enligt vad nyss visats, förutsättes jämväl av budgetsakkunniga — vilkas uttalande i denna del icke föranlett någon riksdagens erinran — att en sådan modifikation kan ske. I det särpräglade fall som här föreligger och som icke haft eller kan väntas få någon motsvarighet synes också kravet på ett vidmakthållande av statsfinansernas sundhet bäst tillgodosett, om samhällets skattekraft icke tages i anspråk för täckande av den bokföringsmässigt konstaterade förlusten av ifrågavarande del av det i statens järnvägar investerade lånemedelskapitalet.

Över denna promemoria har *riksräkenskapsverket* avgivit utlåtande av följande innehåll.

Enligt den nya riksstatsuppställningen skulle genom anvisande av anslag till avskrivning av dels nya kapitalinvesteringar, dels oreglerade kapitalmedelsförluster kapitalfondernas bokförda nettotillgångar så nedbringas, att på lång sikt normal avkastning av dessa tillgångar kan ernås. De för avskrivning av nya kapitalinvesteringar å driftbudgeten anvisade anslagsmedlen skulle härvid så avvägas, att kapitalfondernas genom anslag å kapitalbudgeten nytillkomna kapitaltillgångar alltid beräknades bliva räntabla. I den mån vissa kapitalfonder likväl på lång sikt icke lämna normal avkastning å det investerade kapitalet, anses mot bristen i avkastningen svarande kapitalförluster hava inträtt. De vid varje tidpunkt konstaterade kapitalförlusterna, vilka erhållit beteckningen oreglerade kapitalmedelsförluster, avses skola efter hand täckas genom anvisande å driftbudgeten av anslag till avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster. Vid ett strängt genomförande av den sålunda föreslagna ordningen skulle realvärdet av statens i kapitalfonderna redovisade nettoförmögenhet på lång sikt upprätthållas.

Med tillämpande från och med budgetåret 1938/39 av den nya riksstatsuppställningen följer, att vid ingången av samma budgetår konstaterade oreglerade kapitalmedelsförluster skola efter hand avskrivas genom anvisande för ändamålet av särskilda avskrivningsanslag å driftbudgeten.

Vad nu angår den i finansdepartementets promemoria omhandlade regleringen av statens järnvägars kapital, lärer avses, att avskrivningen av hittills konstaterade oreglerade kapitalmedelsförluster skall i ett sammanhang genomföras vid utgången av innevarande budgetår. Vid sådant förhållande borde enligt såväl nu gällande som för tiden efter den nya riksstatsuppställningens genomförande godtagna budgetprinciper ett för ändamålet erforderligt avskrivningsanslag att täckas av andra statsinkomster än lånemedel anvisas å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1937/38.

I den remitterade departementspromemorian har emellertid med hänsyn till de särskilda omständigheter, som äro förknippade med statens järnvä-

gars bristande avkastning, förordats, att av de för statens järnvägar enligt järnvägsstyrelsens beräkning konstaterade kapitalmedelsförlusterna huvudparten eller 122,20 miljoner kronor avskrives utan anvisande å skattebudgeten av särskilt täckningsanslag.

Riksräkenskapsverket, som funnit sig böra tillstyrka det i departementspromemorian framlagda förslaget angående sättet för genomförandet av den i promemorian omhandlade avskrivningen av statens järnvägars lånemedelskapital, vill rörande grunderna för sitt sålunda angivna ställningstagande framhålla följande.

De oreglerade kapitalmedelsförluster, om vilkas avskrivning här är fråga, hänföra sig till tiden för det egentliga utbyggandet av det statliga järnvägsnätet, särskilt i Norrland. Samtidigt med järnvägsnätets utbyggande och delvis därav beroende har en fortgående vidgad exploatering av statens skogar och vattenfall samt av järnmalmsfälten i Norrbotten kunnat genomföras. Därtill kommer, att järnvägsnätets utbyggande i avsevärd mån bidragit till en förbättring av underlaget för till staten inflytande direkta och indirekta skatter. Mot den brist i avkastningen, som det i statens järnvägar investerade lånemedelskapitalet i och för sig utvisar, står alltså den av järnvägsnätets utbyggande föranledda långt större sammanlagda ökningen av inkomsterna från statens övriga affärsverk och av statens malminkomster samt av statens intäkter av direkta och indirekta skatter. De oreglerade kapitalmedelsförluster, som med utgångspunkt från statens järnvägars avkastning beräknas ingå i det för detta affärsverk bokförda lånemedelskapitalet, kunna följaktligen icke sägas motsvaras av någon inträdd försämring av statens finansiella ställning.

Vid sådant förhållande är det enligt riksräkenskapsverkets uppfattning ur statsfinansiell synpunkt icke påkallat att för genomförandet av nu omhandlade avskrivning av statens järnvägars lånemedelskapital anvisa anslag å skattebudgeten. Därest likväl även för denna avskrivning täckning skulle beredas å skattebudgeten, måste ett sådant förfarande anses på lång sikt innebära, icke enbart ett upprätthållande utan i stället en verklig förbättring av statens finansiella ställning. Att för ernåendet av en dylik förbättring, som icke påfordras av allmänna finanspolitiska skäl, belasta folkhushållet med så avsevärda skattebelopp, som härför skulle åtgå, lärer icke stå i överensstämmelse med rationella beskattningsprinciper.

Departementschefen. Regeln, att nya investeringar skola täckas av skattemedel, i den mån de icke äro räntabla, och att förluster å tidigare investerat lånemedelskapital skola avskrivas, avser att garantera, att balansen mellan inkomster för statens kapitalfonder och utgifter för statsskuldens förräntning icke förskjutes i ofördelaktig riktning. Den är en rent finanspolitisk norm, vars tillämpning medför, att statens förmögenhetsställning med säkerhet vidmakthålles, men som i vissa fall kan leda till verkningar utöver sitt eget syfte och då bör bli föremål för en lämplighetsprövning ur allmänna statsfinansiella synpunkter.

I en inom finansdepartementet utarbetad promemoria och i riksräkenskapsverkets däröver avgivna utlåtande har nu — i anslutning till ett uttalande av budgetsakkunniga — hävdats, att en tillämpning av de vanliga avskrivningsreglerna på viss del av lånemedelsförlusten inom statens järnvägar skulle sakna berättigande ur de synpunkter som i regel motivera en avskrivning av sådana förluster. Grunden härtill skulle närmast vara, att ifrågavarande investeringar till följd av sin allmänna betydelse för näringslivets utveckling och

därmed indirekt även för statsfinanserna endast i bokföringsteknisk mening framstå som oräntabla. Avskrivning av ifrågavarande lånemedelskapital på skattebudgeten skulle under dessa omständigheter innebära icke ett upprätthållande av utan i stället en verklig förbättring i statens finansiella ställning, för vilken tillräckliga skäl icke syntes föreligga.

I nuvarande läge synes en täckning av äldre lånemedelsinvesteringar i statens järnvägar icke vara att likställa med en avskrivning av övriga, nu aktuella lånemedelsförluster, utan snarare få bedömas som en åtgärd ägnad att medföra en real förbättring av statens finansiella ställning. Det synes irrationellt att sammankoppla frågan om i vad mån en sådan förbättring bör ske — en fråga som bör bedömas fritt, med utgångspunkt från det i varje fall aktuella ekonomiska och finansiella läget — med kravet på en bokföringsmässig nedskrivning av statens järnvägars kapital.

Under erinran om att statens finansiella ställning enligt det framlagda budgetförslaget skulle förstärkas med ett överskott å cirka 19 miljoner kronor, som tillföres budgetutjämningsfonden, och om föreliggande möjligheter att, när så i en framtid anses lämpligt, verkställa en direkt avbetalning å statsskulden genom omföring av medel från nämnda fond, får jag under dessa omständigheter förorda, att nedskrivning av statens järnvägars oräntabla lånemedelskapital till viss del sker utan anvisande eller omföring av täckningsmedel.

Mot det förslag, som framlagts i departementspromemorian, att ett belopp av 122.20 miljoner kronor skall anses vara av sådan natur, att det kan få bli föremål för nedskrivning i här förordade särskilda ordning, har jag ej funnit anledning till erinran. Under sådana förhållanden erfordras, såsom i det föregående närmare utvecklats, för slutlig reglering av å statens järnvägars fond redovisat oräntabelt lånemedelskapital täckningsmedel till ett belopp av 48 miljoner kronor, motsvarande hela statens investering i Ostkustbanan jämte närmare 16 miljoner kronor för såsom oräntabla bokförda elektrifieringsarbeten m. m.

Under åberopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna av mig här förordade principer för regleringen av å statens järnvägars fond bokfört icke räntabelt lånemedelskapital,

dels ock till *Nedskrivning av statens järnvägars lånekapital* å övergångsstat för budgetåret 1937/38 anvisa ett anslag av ..... kronor 48,000,000.

12. Nedskrivning av lånekapital i luftfartsfonden. Jag har tidigare i dag i samband med anmälan av statsverkspropositionen förordat inrättandet av en särskild luftfartsfond, varigenom statens kostnader för den civila regelbundna luftfarten skulle sammanföras till en redovisningsenhet. Fondens förvaltning skulle anförtros åt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Jag torde få hänvisa till den redogörelse för denna frågas tidigare behandling, som i nyssnämnda sammanhang lämnats av chefen för kommunikationsdepartementet, ävensom till av sistnämnde departementschef och mig där gjorda uttalanden i ämnet.

I princip böra — enligt vad jag i angivet sammanhang anfört — samtliga investeringar å den nya fonden upptagas såsom helt avskrivna. Det synes dock lämpligt att göra ett undantag för bland annat den mark, som tillföres fonden, emedan denna besitter ett realisationsvärde. Enligt vad som framgår av chefens för kommunikationsdepartementet anförande skulle till fonden överföras bland annat vissa av kapitalökningsanslag av lånemedel under postverket uppkomna kapitaltillgångar. Dessa tillgångar utgöras dels av mark till landningsfält för flygplan, dels ock av belysningsanläggningar och flygfyrar.

Till sistnämnda ändamål har under utgifter för kapitalökning från och med budgetåret 1933/34 anvisats tillhopa 1,295,000 kronor. I konsekvens med vad jag anfört torde detta belopp, i samband med att anläggningarna överföras till luftfartsfonden, böra avskrivas.

I detta sammanhang torde jag även få ange min ställning till en annan fråga, som av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och riksräkenskapsverket berörts i de yttranden, som ligga till grund för förslaget om inrättande av en luftfartsfond. Enligt myndigheternas uppfattning bör omedelbar avskrivning äga rum av dels ett belopp av 44,747 kronor 83 öre, som använts till bestridande av vissa med markinköp sammanhängande kostnader för lagfart, servitut, värdering m. m. och som utgått från kapitalökningsanslag under postverket till förvärvande av mark till landningsfält för flygplan, dels ock ett likaledes å postverkets fond bokfört belopp å 6,322 kronor, som tagits i anspråk för värdering m. m. av viss domänfonden och arméförvaltningen tillhörig, till flygfält upplåten mark. Under hand har jag inhämtat, att förenämnda båda belopp kunna komma att ändras under innevarande budgetår. Enligt förslaget skola samtliga dessa markobjekt tillföras den nya fonden.

Jag har förut anfört, att enligt min mening i fonden ingående mark icke borde upptagas såsom avskriven. I enlighet härmed skola kapitalmedel motsvarande själva köpeskillingen vid ett markförvärv icke avskrivas. De kostnader, som i övrigt äro förknippade med genomförandet av ett markköp, exempelvis lagfarts-, servituts- och värderingskostnader, torde i detta hänseende i allmänhet böra behandlas på samma sätt som köpeskillingen, i den mån de icke i framtiden eventuellt befinnas lämpligen böra bestridas från fondens stat. Jag har därför icke i detta sammanhang ansett mig böra räkna

med någon avskrivning av de lånemedel, som hittills disponerats eller under återstoden av innevarande budgetår kunna komma att disponeras för med markinköp sammanhängande kostnader. Dessa kostnader torde i stället få medräknas vid invärderingen av markobjekten å fonden.

Vad angår det belopp, som motsvarar kostnaderna för vissa värderingar m. m. av staten tillhörig mark, synas mig medel böra ställas till förfogande för avskrivning härav, då dessa utgifter icke sammanhänga med någon ny statlig investering. Utgifter av denna art torde i framtiden böra bestridas från fondens stat.

I enlighet med vad jag sålunda anfört skulle för ifrågavarande ändamål erfordras ett avskrivningsanslag, som med utgångspunkt från av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen angivna belopp bör uppgå till (1,295,000 + 6,322 =) 1,301,322 kronor. Anslaget, som jag anser böra avjämnas till 1,300,000 kronor, torde få disponeras i första hand för avskrivning av förenämnda mot utgifter för värdering m. m. svarande kapitaltillgångar samt därefter för avskrivning av belysningsanläggningar och flygfyrar.

Denna engångsavskrivning synes lämpligen böra verkställas genom anslag å övergångsstaten för budgetåret 1937/38. I anslutning härtill finner jag mig böra föreslå, att den nya luftfartsfonden inrättas redan vid utgången av innevarande budgetår. Då chefen för kommunikationsdepartementet ännu icke tagit ställning till frågan om de belopp, med vilka tillgångarna böra invärderas å luftfartsfonden och bland annat på grund härav funnit sig icke nu kunna framlägga slutligt förslag rörande fonden, torde förevarande avskrivningsanslag i avbidan på särskild proposition i ämnet böra upptagas med allenast beräknat belopp.

Under åberopande av vad jag i det föregående under denna punkt och under luftfartsfonden vid anmälan av statsverkspropositionen anfört får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

dels att besluta om inrättande från och med den 30 juni 1938 av en särskild fond, benämnd »Luftfartsfonden», för redovisning av statens med den civila regelbundna luftfarten förenade tillgångar, inkomster och utgifter, i huvudsaklig överensstämmelse med de av mig i statsverkspropositionen angivna grunderna;

dels ock att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Nedskrivning av lånekapital i luftfartsfonden* å övergångsstat för budgetåret 1937/38 beräkna ett anslag av ..... kronor 1,300,000.

13. Nedskrivning av lånekapital i statens allmänna fastighetsfond. I annat sammanhang föreslår jag, att nya kapitalinvesteringar i statens allmänna fastighetsfond, i vad investeringarna avse byggnader, skola till viss del omedelbart avskrivas. Jag har därvid ansett mig böra räkna med en

omedelbar avskrivning av 50 procent av det för ändamålet anvisade beloppet, när ett extraordinärt förnyelsebehov kan anses föreligga, och av 20 procent i övriga fall. Avskrivningen skall enligt förslaget vara indirekt och de anvisade medlen tillföras fastighetsfondens förnyelsefond. Oberoende av detta förslag bör i övrigt framdeles liksom hittills gälla, att kapitalinvesteringsanslag på fastighetsfonden skola utgå helt av skattemedel — alltså omedelbart avskrivas med hela sitt belopp — när de avse sådana reparations- eller ändringsarbeten, vilka ej kunna anses berättiga till en höjning av den berörda fastighetens värde. I dessa fall bör, i motsats till vad som gäller de förut angivna, direkt och icke indirekt avskrivning ske och de anvisade skattemedlen alltså icke tillföras fastighetsfondens förnyelsefond.

De av mig föreslagna nya avskrivningsreglerna synas böra erhålla en i viss utsträckning retroaktiv tillämpning. Jag erinrar om att de förordade reglerna avse att tillgodose syftet med riksdagens uttalande, att investeringar i fastighetsfonden borde, när de finansiella förhållandena så medgåve, täckas helt av skattemedel. I stället för en sålunda med konjunkturerna växlande finansieringsform föreslås i anslutning till de nya budgettekniska anordningarna en genomgående tillämpad relativt hög begynnelseavskrivning, som utsträckes till att gälla jämväl det lånemedelskapital, som hittills anvisats till å fastighetsfonden numera redovisade byggnader. Reglerna böra sålunda retroaktivt tillämpas beträffande dels de lånemedelsanslag, som anvisats å fastighetsfonden sedan fondens inrättande, dels ock under fonden för förlag till statsverket under budgetåren 1933/34 och 1934/35 anvisade anslag till sådana statliga byggnader, som sedermera överförts till fastighetsfonden.

Jag har inom finansdepartementet låtit verkställa en utredning rörande det belopp som skulle erfordras för en sådan avskrivning. Vid bedömandet av avskrivningsbehovet har jag bortsett från de lånemedel, som anvisats till byggnadsarbeten, vilka enligt vad jag i annat sammanhang omnämner skola uppskjutas. Utredningen visar, att ett avskrivningsbehov å omkring 20 miljoner kronor föreligger. De kalkyler, som ligga till grund för den sålunda gjorda beräkningen, torde få tillställas riksdagens vederbörande utskott. Avskrivningsanslaget torde lämpligen kunna upptagas med avrundat belopp och beräknas till jämnt 20 miljoner kronor. Av skäl, som anförts vid anmälan av anslag till avskrivning av nya kapitalinvesteringar i fastighetsfonden för nästa budgetår, torde förevarande anslag nu icke äskas definitivt utan blott beräknas i avbidan på särskild proposition i ämnet.

Under åberopande av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Nedskrivning av lånekapital i statens allmänna fastighetsfond* å övergångsstat för budgetåret 1937/38 beräkna ett anslag av ..... kronor 20,000,000.

14. Nedskrivning av lånekapital i fonden för statens aktier. 1935 års riksdag anvisade för tecknande av aktier i svenska spannmålsaktiebolaget under utgifter för kapitalökning, fonden för statens aktier, ett reservationsanslag av 5 miljoner kronor att utgå av lånemedel. Av det anvisade beloppet ha 4,999,500 kronor tagits i anspråk för det med anslaget avsedda ändamålet. Bolagets hela aktiekapital uppgår till 5 miljoner kronor. Enligt mellan staten och bolaget upprättat avtal äger bolaget för bestridande av kostnaderna för sin verksamhet av staten uppbära ersättning, som Kungl. Maj:t bestämmer. Ersättningen bör enligt avtalet utgå med visst belopp för räkenskapsår samt bestämmas så, att skälig förräntning av bolagets aktiekapital möjliggöres.

Under dess första räkenskapsår, 22 augusti 1935—31 augusti 1936, redovisade bolaget förlust, men under det andra räkenskapsåret, 1 september 1936—31 augusti 1937, har bolaget redovisat vinst i sådan utsträckning, att skälig förräntning å aktiekapitalet möjliggjorts utan ianspråktagande av statsgarantien. Orsaken till det goda resultatet under bolagets andra verksamhetsår ligger däri, att bolaget under året fått från svenska spannmålsföreningen övertaga dess lager till bokföringsvärde, vilket sedermera till viss del av bolaget försålts till väsentligt högre dagspriser. Den inkomst, som sålunda kommit bolaget till godo, motsvaras tydligen av en belastning för statsverket, enär det avskrivningsbehov inom spannmålsföreningen, till vars täckande medel anvisats å riksstaten, till sin storlek påverkats av den låga värderingen av det å bolaget överlåtna spannmålslagret. Enligt gällande avtal mellan staten och bolaget har bolaget också förbundit sig att i enlighet med de föreskrifter, som Kungl. Maj:t meddelar, till statsverket inleverera vad som under ett vart av räkenskapsåren 1 september 1936—31 augusti 1937 samt 1 september 1937—31 augusti 1938 influtit genom bolagets försäljning av spannmål, i den mån dessa medel icke under ett vart av ifrågavarande räkenskapsår åtgått för vissa i avtalet angivna ändamål, bland annat för täckande av kostnaderna för bolagets verksamhet.

Den vinst, som bolaget på grund av nyssnämnda omständigheter redovisat och eventuellt i framtiden kommer att redovisa, kan med hänsyn till sitt ursprung icke jämställas med löpande vinst i vanlig bemärkelse. Av denna anledning anser jag, att man vid ett bedömande av, huruvida skälig förräntning är att förvänta å det av staten i bolaget investerade lånemedelskapitalet, icke bör taga hänsyn till denna vinst å försäljningen av det till lågt värde övertagna spannmålslagret. Resultatet torde då bli, att man med all sannolikhet med hänsyn till verksamhetens natur över huvud icke kan påräkna förräntning av kapitalet.

Under sådana förhållanden anser jag, i anslutning till vad jag i övrigt i samband med övergången till den nya riksstatsuppställningen finner mig böra föreslå, mest rationellt, att det anvisade lånemedelskapitalet helt avskrives och att i anslutning härtill staten befrias från den enligt avtalet med bolaget föreliggande förpliktelsen att lämna bolaget ersättning för ett belopp, som täcker skälig förräntning av bolagets aktiekapital. Jag har an-

ledning antaga, att ett sådant förslag icke skulle mötas av några invändningar från bolagets sida. Bolaget har nämligen vid upprepade tillfällen uttalat sig till förmån för ett avlyftande av statsgarantien beträffande aktiekapitalets förräntning. Även jordbruksnämnden har gjort uttalanden till förmån för en sådan ändring. Såsom skäl härför har åberopats önskvärdheten av en befrielse för bolaget från skattskyldighet för de ersättningsmedel, som avse täckande av förräntningen.

Med hänsyn till de förhandlingar med spannmålsbolaget om avtalsändring, som äro en förutsättning för den här förordade omläggningen, är jag icke nu beredd att taga slutlig ställning till frågan. Jag har dock på grund av vad i ärendet förekommit funnit mig redan nu böra föreslå, att medel å övergångsstaten beräknas för ifrågavarande avskrivning.

Under åberopande av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Nedskrivning av lånekapital i fonden för statens aktier* å övergångsstat för budgetåret 1937/38 beräkna
ett anslag av ..... kronor 5,000,000.

15. Täckande av lånemedelsförluster, bokförda å riksgäldskontorets avskrivningskonto. För reglering av direkta förluster å lånemedelsplaceringar under statskontorets och riksgäldskontorets förvaltning tillämpades före budgetåret 1935/36 det förfaringssättet, att statskontoret och riksgäldskontoret årligen före den 1 november till Kungl. Maj:t inkommo med särskilda redogörelser över sådana förluster å statens utlåningsfonder, låneunderstöd och andra lånemedelsplaceringar, vilka bokförts i statskontorets och riksgäldskontorets räkenskaper för det senast förflutna räkenskapsåret, varefter Kungl. Maj:t, i den mån sålunda rapporterade förluster hänförde sig till lånemedel, utverkade medgivande av riksdagen att för deras täckande disponera erforderliga medel av fonden för statsskuldens amortering.

Genom ianspråktagande i nu angiven ordning av fonden för statsskuldens amortering — vilket från och med budgetåret 1929/30 skedde vid sidan av riksstaten — täcktes samtliga i räkenskaperna intill den 1 juli 1932 bokförda lånemedelsförluster, uppgående till sammanlagt 11,611,431 kronor 39 öre. Av detta belopp hänförde sig 8,594,764 kronor 72 öre till lånemedelsförluster å statens utlåningsfonder, vilka förluster till en mindre del uppkommit genom utanordnande från fondernas lånekapital av förvaltningsbidrag till låneförmedlare, samt 3,016,666 kronor 67 öre till lånemedelsförluster å fonden för statens aktier. I samband med ifrågavarande förlusttäckningar bereddes även riksgäldskontoret till ett belopp av 1,923,124 kronor 3 öre ersättning för lånekapital, som tagits i anspråk från vissa utlåningsfonder för bestridande av löpande statsutgifter.

Sedan fonden för statsskuldens amortering under budgetåret 1933/34 disponerats för täckning av de under budgetåret 1931/32 bokförda förlusterna, inträdde ett avbrott i förlusttäckningen, sammanhängande därmed, att amorteringsfonden — av vilken betydande belopp under budgetåren 1931/32 och 1932/33 tagits i anspråk för sådana statsutgifter, som normalt plägat utgå av skattemedel — vid utgången av budgetåret 1933/34 utvisade en behållning av allenast 3,383,772 kronor 61 öre. Anslag till fonden anvisades sedermera av 1934 och 1935 års riksdagar med tillhopa 2 miljoner kronor, varefter fondens behållning steg till 5,383,772 kronor 61 öre. De bokförda förluster, d. v. s. från olika fonder såsom förluster avförda lånemedel, som på sätt nyss sagts kommo att kvarstå otäckta, uppgingo vid utgången av budgetåret 1934/35 till ett belopp av 11,964,919 kronor 79 öre.

Från och med budgetåret 1935/36 genomfördes jämlikt fullmäktiges i riksgäldskontoret under år 1935 fattade beslut viss omläggning av riksgäldskontorets bokföring. Omläggningen, vilken bland annat åsyftade en fullständig redovisning av de av staten upplånade medlen, innebar i sistnämnda avseende, att de i de olika statsfonderna placerade lånemedlen skulle redovisas såsom tillgångar i riksgäldskontorets huvudbok och alltså balansera mot nettoskulden å riksgäldsverkets fond. För ernående av ett sålunda balanserande bokslut blev det emellertid nödvändigt att upplägga ett särskilt konto, benämnt avskrivningskonto, under riksgäldsverkets fond. Härigenom möjliggjordes även, såsom närmare framgår av det följande, en mera rationell redovisning av uppkomna lånemedelsförluster ävensom ett förenklat förfarande för förlusttäckningen.

Avskrivningskontot belastades vid kontots uppläggande den 1 juli 1935 med de från olika fonder såsom förluster avförda lånemedel, som, på sätt i det föregående angivits, kommit att kvarstå otäckta, ävensom med de å fonderna inom linjen bokförda lånemedlen, därvid sammanlagda beloppet av inom linjen bokförda lånemedel beräknades till 811,069 kronor 83 öre. Av nu omförmälda lånemedelsförluster, vilka samtliga hänförde sig till statens utlåningsfonder, avsågo 1,985,724 kronor 5 öre belopp, som i samband med statens övertagande av vissa järnvägar överförts från allmänna järnvägslånefonden till statens järnvägars fond och därvid upptagits till redovisning å kontot för annat kapital än lånemedel. Avskrivningskontot belastades vidare med dels de kapitalrabatter och kursförluster efter avdrag av kursvinster, som riksgäldskontoret fått vidkännas å sin upplåning, dels vissa under tiden före den 1 juli 1924 för statsregleringen disponerade lånemedelsbelopp av kapitalavbetalningar å från allmänna järnvägslånefonden utlämnade lån, dels ock vissa till statens vattenfallsverk utbetalade, såsom verklig utgift avförda lånemedel; nu angivna tillgångsposter uppgingo till 120,771,756 kronor respektive 30,862,315 kronor 44 öre och 330,257 kronor. Å andra sidan gottskrevs avskrivningskontot med sammanlagda beloppet av å statsskulden verkställda amorteringar efter avdrag av det belopp å 100 miljoner kronor, som enligt beslut av 1929 års riksdag av dessa amorteringsmedel disponerats

för nedskrivning av statens järnvägars lånekapital, eller med 147,335,920 kronor 32 öre. Härjämte gottskrevs kontot med en utjämningspost å 1,203,522 kronor 6 öre, motsvarande en icke klarlagd differens mellan statsskulden och lånemedelstillgångarna, vilken enligt inom riksgäldskontoret verkställd utredning förelegat åtminstone sedan år 1916. I enlighet härmed redovisades å avskrivningskontot vid ingången av budgetåret 1935/36 tillgångar till ett sammanlagt belopp av 164,740,318 kronor 6 öre samt skulder till ett sammanlagt belopp av 148,539,442 kronor 38 öre. Skillnadsbeloppet, 16,200,875 kronor 68 öre, representerade den vid samma tidpunkt erforderliga förlusttäckningen.

Enligt det för riksgäldskontoret genomförda nya bokföringssystemet skulle avskrivningskontot i fortsättningen belastas med framdeles i räkenskaperna för vederbörande fonder såsom förluster avförda eller inom linjen bokförda lånemedel samt vidare med kapitalrabatter vid riksgäldskontorets upplåning och kursförluster i samband med upptagande och inlösen av statslån, medan kontot skulle gottskrivas med dels de belopp, med vilka statsskulden nedbringades genom anslag för amortering å vissa lån, dels uppgäld vid riksgäldskontorets upplåning, dels ock kursvinster i samband med upptagande och inlösen av statslån. I överensstämmelse härmed redovisades under budgetåret 1935/36 å avskrivningskontot utgifter till ett sammanlagt belopp av 9,729,059 kronor 54 öre, varav 1,081,783 kronor 41 öre avsågo i räkenskaperna för statens utlåningsfonder under angivna budgetår såsom förluster avförda eller inom linjen bokförda lånemedel samt 8,647,276 kronor 13 öre kursförlust vid konvertering och inlösen av 1924 års 5 $^1/_2$ % statslån. Såsom inkomster redovisades under samma budgetår å kontot dels ett belopp å 3,332,060 kronor 70 öre, motsvarande sammanlagda beloppet av de å riksstaten för budgetåret 1935/36 uppförda anslagen för amortering å vissa lån, dels ock uppgäld utöver kapitalrabatter å riksgäldskontorets upplåning till ett belopp av 495,228 kronor 61 öre. Till avskrivningskontot överfördes dessutom, jämlikt riksdagens i det följande närmare berörda beslut, den i det föregående omförmälda behållningen å fonden för statsskuldens amortering. I enlighet härmed utvisade kontot efter saldering den 30 juni 1936 en tillgång å 16,718,873 kronor 30 öre, motsvarande sammanlagda beloppet av då ännu icke reglerade lånemedelsförluster.

Före nyssnämnda saldering, vilken verkställdes utan iakttagande av någon särskild ordning för förlusttäckningen, inhämtade Kungl. Maj:t efter framställning från fullmäktige i riksgäldskontoret medgivande av 1936 års riksdag att för täckande av de å avskrivningskontot bokförda förlusterna disponera den 30 juni 1936 å kontot redovisade amorteringsmedel m. m. I samband härmed beslöt riksdagen — likaledes efter förslag av Kungl. Maj:t — *dels* att från och med budgetåret 1936/37 skulle för täckande av å avskrivningskontot bokförda förluster tagas i anspråk de belopp, varmed statsskulden nedbringades genom anslag för amortering å vissa lån, *dels ock,* såsom redan antytts, att behållningen å fonden för statsskuldens amortering skulle den 30 juni 1936 överföras till avskrivningskontot. Att fonden för statsskuldens amortering befanns kunna avvecklas sammanhängde därmed, att den

ändrade redovisningen av lånemedelsförluster ansågs böra föra med sig ett förenklat förfarande för förlusttäckningen i de fall, då särskilda medel ställdes till förfogande för detta ändamål utöver nyssnämnda anslag för amortering å vissa lån. Nu avsedda medel förutsattes sålunda skola anvisas direkt såsom anslag för reglering av de å avskrivningskontot samlade förlusterna. I anslutning härtill uppfördes också å riksstaten för budgetåret 1936/37 ett anslag av 1 miljon kronor till täckande av lånemedelsförluster, bokförda å riksgäldskontorets avskrivningskonto. Något motsvarande anslag har däremot icke uppförts å riksstaten för nu löpande budgetår.

Under det sistförflutna budgetåret har avskrivningskontots förlustsaldo stigit till 26,786,563 kronor 69 öre, i det att kontot belastats med utgifter till ett sammanlagt belopp av 13,490,337 kronor 13 öre, medan inkomsterna uppgått till allenast 3,422,646 kronor 74 öre. Av utgifterna avse 2,450,390 kronor 56 öre i räkenskaperna för statens utlåningsfonder samt fonden för förlag till statsverket (lån till främjande av enskild företagsamhet och lån till sammanslutningar av fiskare för främjandet av beredning och avsättning av fisk m. m., såsom förluster avförda eller inom linjen bokförda lånemedel, 18,362 kronor avskrivning å värdet av vissa å riksgäldsverkets fond redovisade fastigheter, 2,349,098 kronor 82 öre kapitalrabatter utöver uppgäld å riksgäldskontorets upplåning och 8,672,485 kronor 75 öre kursförluster vid konvertering och inlösen av obligationer. Inkomsterna utgöras till ett belopp av 6,605 kronor 44 öre av återflutna belopp å tidigare bokförda förluster. Det återstående inkomstbeloppet, 3,416,041 kronor 30 öre, motsvarar summan av de å riksstaten för budgetåret 1936/37 anvisade medlen till amortering å vissa lån och till täckande av förluster, bokförda å avskrivningskontot.

Rörande avskrivningskontots utveckling efter den 30 juni 1937 har jag under hand från riksgäldskontoret inhämtat, att i samband med numera verkställd reglering av de å bibanelånefonden den 30 juni 1937 utestående lånen uppkommit en lånemedelsförlust å 6,697,000 kronor, vilken överförts till avskrivningskontot. Kontot kommer vidare under nu löpande budgetår att belastas med förluster som uppkommit å allmänna järnvägslånefonden i samband med statens övertagande av järnvägarna Sala—Gysinge—Hagaström och Uppsala—Enköping samt de Östra centralbanans järnvägsaktiebolag tillhöriga järnvägarna Linköping—Vimmerby—Hultsfred och Åtvidaberg—Bjärka, till ett sammanlagt belopp av 3,910,355 kronor 49 öre. Å andra sidan kommer kontot att gottskrivas de å riksstaten för innevarande budgetår under rubriken avbetalning å statsskulden anvisade medlen till amortering å vissa lån om tillhopa 2,513,500 kronor. *Departementschefen.*

Sedan nu berörda utgifts- och inkomstposter bokförts å avskrivningskontot, kommer den erforderliga förlusttäckningen att uppgå till 34,880,419 kronor 18 öre. Härtill bör läggas ett belopp av 25,921 kronor 99 öre, motsvarande bokförda värdet av de å fonden för kontrollstationer för smör och ägg den 30 juni 1937 redovisade tillgångarna. Jag anser mig nämligen böra förorda, att det i angivna fond investerade kapitalet, vilket i sin helhet utgöres

av lånemedel men icke motsvaras av några verkliga kapitaltillgångar, genom direkt avskrivning avföres ur statsräkenskaperna före utgången av innevarande budgetår. Efter tillägg av den nu förordade avskrivningen erhålles å avskrivningskontot ett förlustsaldo av 34,906,341 kronor 17 öre.

Jag torde i detta sammanhang även få erinra om att Kungl. Maj:t i 1932 års statsverksproposition framlade förslag om avskrivning av det i fonden för anordnande av spannmålslagerhus och kylhus investerade statskapitalet, vilket då uppgick till 1,229,301 kronor 26 öre samt i sin helhet utgjordes av lånemedel. På grund av det vid ifrågavarande tidpunkt rådande statsfinansiella läget kom emellertid förslaget, vilket framlagts i anslutning till en av 1931 års lånemedelsrevision gjord framställning i ämnet, att icke föranleda till någon riksdagens åtgärd. Lånemedelsrevisionen hade till stöd för sin framställning, vilken endast avsåg ett utbyte av lånemedel mot skattemedel, anfört, att inkomsterna av de anläggningar, i vilka fondens kapital vore placerat, icke ens kunde täcka kostnaderna för driften vid dessa anläggningar.

Efter verkställda kapitalåterbetalningar i samband med försäljning av vissa till fonden hörande anläggningar uppgår fondens kapital numera till 1,048,903 kronor 49 öre. De till fonden hänförliga inkomsterna tillgodoföras den å riksstatens inkomstsida under uppbörd i statens verksamhet uppförda titeln »Inkomster vid statens lagerhus», medan förekommande utgifter bestridas från det under nionde huvudtiteln upptagna anslaget till statens lagerhus.

Enligt budgetredovisningarna för budgetåren 1932/33—1936/37 hava de å nämnda inkomsttitel under dessa budgetår redovisade inkomsterna icke blott täckt de utgifter, som under samma budgetår redovisats å det mot inkomsttiteln korresponderande anslaget, utan även lämnat full förräntning av det i fonden investerade kapitalet. Under sådana förhållanden torde någon avskrivning av fondens tillgångar icke för närvarande kunna anses erforderlig. I anslutning till de ändrade grunderna för riksstatens uppställning lärer emellertid från och med budgetåret 1938/39 böra vidtagas viss ändring med avseende å fondens redovisning å riksstaten. De utgifter, som för närvarande bestridas från det under nionde huvudtiteln uppförda anslaget till statens lagerhus, böra således framdeles täckas av de till fonden hänförliga inkomsterna. Det belopp åter, varmed inkomsterna för ett visst budgetår överstiga utgifterna under samma budgetår, bör tillgodoföras den å driftbudgeten upptagna inkomsthuvudtiteln »Övriga kapitalfonder». Förslag om den av mig nu förordade omläggningen framlägges i årets statsverksproposition.

Enligt de av mig i det föregående verkställda beräkningarna skulle således för täckning av de å riksgäldskontorets avskrivningskonto balanserade lånemedelsförlusterna erfordras en medelsanvisning av i avjämnat tal 34,906,400 kronor. Under hänvisning till vad jag inledningsvis anfört vid anmälan av förevarande proposition tillstyrker jag, att detta belopp nu anvisas. Det belopp, varmed avskrivningskontots förlustsaldo vid innevarande budgetårs utgång kan komma att överstiga nyssnämnda belopp, torde böra överföras

till den fond, som enligt de av 1937 års riksdag godkända principerna för riksstatens uppställning skall träda i stället för avskrivningskontot vid övergången till den nya budgetordningen, samt å denna fond — vilken avses skola erhålla benämningen fonden för oreglerade kapitalmedelsförluster — täckas i samma ordning, som övriga till fonden överförda förluster. Jag syftar härvid närmast på under nu löpande budgetår uppkommande lånemedelsförluster i form av kapitalrabatter vid riksgäldskontorets upplåning och kursförluster i samband med upptagande och inlösen av statslån ävensom på de ytterligare lånemedelsförluster, som under samma budgetår kunna komma att bokföras i räkenskaperna för statens utlåningsfonder och låneunderstöd.

Enligt budgetsakkunnigas förslag skola kursförluster och kapitalrabatter efter övergången till den nya budgetordningen normalt redovisas såsom utgifter å riksgäldsfonden och således årligen täckas i samband med avförandet av denna fonds underskott å den å driftbudgeten uppförda utgiftstiteln »Riksgäldsfonden». Å andra sidan skola motsvarande kursvinster och vinster i form av uppgäld redovisas såsom inkomster å samma fond. De sakkunniga hava emellertid förutsatt, att i särskilda fall, då kursförlusternas eller kapitalrabatternas storlek det påfordrar, en överflyttning av förlusterna till fonden för oreglerade kapitalmedelsförluster skall kunna av riksdagen medgivas, varigenom möjlighet beredes att fördela förlusttäckningen på ett flertal budgetår. För egen del är jag icke beredd att för närvarande definitivt taga ställning till vad de sakkunniga sålunda föreslagit. Jag vill emellertid redan nu framhålla, att det synes kunna ifrågasättas, huruvida icke för framtiden en reglering på längre sikt av ifrågavarande förluster bör övervägas och, i syfte att underlätta en sådan anordning, förlusterna och de mot desamma svarande vinsterna balanseras å ett särskilt konto under riksgäldsfonden.

I förevarande sammanhang torde även böra framläggas slutligt förslag om inrättande av den nyss berörda fonden för oreglerade kapitalmedelsförluster. Fonden torde böra inrättas från och med den 30 juni 1938. Beträffande fondens konstruktion och motiven för dess inrättande torde jag få hänvisa till den i propositionen nr 225 till 1937 års riksdag angående ändrad uppställning av riksstaten m. m. förebragta utredningen.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

dels att besluta om upprättande per den 30 juni 1938 av en fond för oreglerade kapitalmedelsförluster för redovisning av förluster uppkommande å statens kapitalfonder,

dels ock att till *Täckande av lånemedelsförluster, bokförda å riksgäldskontorets avskrivningskonto,* å övergångsstat för budgetåret 1937/38 anvisa ett anslag av . . kronor 34,906,400.

16. Kapitalökning för riksbanksfonden. Under åberopande av vad jag i det föregående under punkten 6 anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom kapitalökning för *Riksbanksfonden,* att tillföras delfonden Avbetalningslånefonden, å övergångsstat för budgetåret 1937/38 anvisa ett anslag av 50,000,000 kronor, att utgå av lånemedel.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt, behagar Hans Maj:t Konungen bifalla samt förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

P. J. Arrhenius.

i aga .

Ställningen den 30 september 1937 å vissa för budgetåren 1933/34 och 1934/35 under fonden för förlag till statsverket anvisade anslag till allmänna arbeten m. m.

Anslag	Reservation å anslaget	Anvisade, ej utbetalda medel	Odisponerad återstod	Av anvisade beloppen beräknas under budgetåret 1937/38 komma att utbetalas	Belopp av den 30/9 1937 meddelade anvisningar, som den 30 juni 1938 beräknas innestå och efter denna dag: anses erforderligt	anses icke erforderligt
Statsbeställningar	826,412: 17	825,413: 67	998: 50	824,300: —	—	1,113: 67
Statliga beredskapsarbeten	82,529: 75	82,113: 75	416: —	73,599: 17	—	8,514: 58
Bidrag till kommunala beredskapsarbeten	301,097: 42	325,333: 52	—	192,576: 07	103,530: —	29,227: 45
Främjande av bostadsbyggande	202,985: —	202,985: —	—	10,710: —	—	192,275: —
Skenfria korsningar	1,831,466: 68	1,827,391: 86	4,074: 82	1,453,052: 65	177,440: —	196,899: 21
Broar och hamnar	942,041: 74	953,676: 80	—	376,018: 41	266,800: —	[2]311,223: 89
Bidrag till gödselvårdsanläggningar	39,553: 25	3,500: —	36,053: 25	3,500: —	—	—
Torrläggningsföretag, ägnade att motverka arbetslösheten	1,740,419: 84	1,735,986: 48	4,433: 36	800,000: —	935,986: 48	—
Bidrag till täckdikningar	46,146: —	1,230: —	44,916: —	1,230: —	—	—
Byggande av nybyggesvägar	47,172: 67	47,172: 67	—	33,271: 67	13,901: —	—
Väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo	27,427: 40	—	27,427: 40	—	—	—
Vissa tillfälliga skogsvårdsåtgärder å enskildas skogar	57,833: 63	—	57,833: 63	—	—	—
Vissa åtgärder på skogshushållningens område m. m.	365,390: 85	265,539: —	99,851: 85	225,539: —	—	40,000: —
Byggnadsarbeten och vissa andra engångskostnader, avseende lantbrukshögskolan	30,700: —	—	30,700: —	—	—	—
Byggnadsarbeten vid Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut	1,838: —	1,838: —	—	1,838: —	—	—
Lån till kommunala beredskapsarbeten	1,340,463: 55	1,236,111: 10	104,352: 45	816,652: 50	412,450: —	7,008: 60
Lån till främjande av enskild företagsamhet	449,982: 39	107,000: —	342,982: 39	107,000: —	—	—
Vedeldningslånefonden	1,854,385: —	36,930: —	1,817,455: —	36,930: —	—	—
Subventioner till främjande av enskild företagsamhet	1,987,240: 22	270,340: 22	1,716,900: —	240,410: —	—	29,930: 22
	12,175,085: 56	**7,922,562: 07**	**[1]4,288,394: 65**	**5,196,627: 47**	**1,910,107: 48**	**[2]816,192: 62**

[1] Å vissa anslag överstiga de anvisade beloppen reservationen å anslaget. Summan av de sålunda överskjutande beloppen utgör 35,871: 16 kronor.
[2] Dessutom innestår hos länsstyrelsen i Västmanlands län ett belopp av 365: 50 kronor, utgörande återlevererat bidrag.

Bilaga B.

Redogörelse

för de under fonden för förlag till statsverket för budgetåren 1933/34 och 1934/35 anvisade anslag till allmänna arbeten m. m., å vilka meddelade anvisningar enligt i 1936 års statsverksproposition eller tidigare angivna riktlinjer helt eller delvis hänförts till »utgifter för kapitalökning» och beträffande vilka redovisning av utbetalade belopp har bestämts eller förutsatts äga rum under nedan angivna fonder.

Anslag	Anslagsbelopp[1]	Fond	Beslut om överföringar m. m. (vad angår de kursiverade anslagsbeloppen ha beslut angående redovisning av Kungl. Maj:t ännu icke meddelats)
Justitiedepartementet:			
Uppförande av en verkstadsbyggnad vid centralfängelset i Malmö (1934/35: B 1).....	150,000	Statens allmänna fastighetsfond	Hela anslagsbeloppet har utbetalats och är omfört till statens allmänna fastighetsfond enligt Kungl. Maj:ts beslut den 30 juni 1936.
Uppförande av en verkstadsbyggnad vid centralfängelset å Härlanda (1934/35: B 2).....	170,000	Statens allmänna fastighetsfond	— » —
Socialdepartementet:			
Utbyggnad av tvättinrättning vid statens tvångsarbetsanstalt i Landskrona (1933/34: 2).....	*40,000*	Fonden för förlag till statsverket	Hela anslagsbeloppet har utbetalats.
Byggnader för statens bakteriologiska laboratorium (1933/34: 3; 1934/35: B 5).....	700,000	Statens allmänna fastighetsfond	Hela anslagsbeloppet har utbetalats och är omfört till statens allmänna fastighetsfond enligt Kungl. Maj:ts beslut den 30 juni 1936.
Vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus (1933/34: 4; 1934/35: B 6)	9,253,300	Statens allmänna fastighetsfond	Jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 30 juni 1936 omfördes av anslagsbeloppet den 30 juni 1936 utbetalda 8,085,200 kronor till statens allmänna fastighetsfond, varjämte behållningen den 30 juni 1936 samma dag omförts till det för budgetåret 1935/36 under rubriken statens allmänna fastighetsfond för motsvarande ändamål anvisade reservationsanslaget.
Ny ladugård m. m. vid statens uppfostringsanstalt för sinnesslöa gossar (1933/34: 5).....	*48,000*	Fonden för förlag till statsverket	Hela anslagsbeloppet har utbetalats.

[1] Anslagsbeloppet är angivet i sin helhet även i det fall att vissa anvisningar från anslaget avsett »verkliga utgifter».

Anslag	Anslagsbelopp	Fond	Beslut om överföringar m. m. (vad angår de kursiverade anslagsbeloppen ha beslut angående redovisning av Kungl. Maj:t ännu icke meddelats)
Kommunala beredskapsarbeten (1933/34: 8).... Bidrag till kommunala beredskapsarbeten (1934/35: A 4) ..... Lån till kommunala beredskapsarbeten (1934/35: C 1)	*15,500,000*	Fonden för låneunderstöd	Den 30 september 1937 utestodo från anslagen beviljade lån å tillhopa 4,509,097: 55 kronor.
Främjande av bostadsbyggande (1933/34: 9; 1934/35: A 5).....	31,000,000	Lånefonden för bostadsbyggande i städer och stadsliknande samhällen och lånefonden för främjande av bostadsbyggande på landsbygden	Jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 26 februari 1937 hava av de lån, som t. o. m. den 1 april 1937 utlämnats, tillhopa utgörande 8,206,658: 53 kronor, lån å 4,630,422: 17 kronor överförts till lånefonden för bostadsbyggande i städer och stadsliknande samhällen och lån å 3,576,236: 36 kronor överförts till lånefonden för främjande av bostadsbyggande på landsbygden. De lån, som efter sistnämnda dag utlämnas från anslagen, skola enligt Kungl. Maj:ts förenämnda beslut för varje budgetår vid budgetårets slut överföras till nämnda fonder.
Lån till främjande av enskild företagsamhet (1933/34: 10; 1934/35: C 2) ..... Subventioner till främjande av enskild företagsamhet (1933/34: 11)	16,500,000	Fonden för låneunderstöd	Jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 25 juni 1937 hava de lån, som t. o. m. den 30 juni 1937 utlämnats — efter avdrag av verkställda återbetalningar, avskrivna lån och inom linjen förda osäkra fordringar uppgående till sammanlagt kronor 8,091,945: 83 — överförts till fonden för låneunderstöd. De lån, som efter sistnämnda dag utlämnas skola för varje budgetår vid budgetårets slut överföras till nämnda utlåningsfond.
Utvidgning av tvångsarbetsanstalten i Landskrona m. m. (1934/35: B 4)	*160,000*	Fonden för förlag till statsverket	Hela anslagsbeloppet har utbetalats.
Kommunikationsdepartementet:			
Tillbyggnad till och grundförstärkning av lantmäteristyrelsens hus i Stockholm m. m. (1933/34: 12; 1934/35: B 8).....	232,500	Statens allmänna fastighetsfond	Hela anslagsbeloppet har utbetalats och är omfört till statens allmänna fastighetsfond enligt Kungl. Maj:ts beslut den 30 juni 1936.
Om- och tillbyggnad av residensbyggnaden i Nyköping (1933/34: 13)....	200,000	Statens allmänna fastighetsfond	— » —

Anslag	Anslagsbelopp	Fond	Beslut om överföringar m. m. (vad angår de kursiverade anslagsbeloppen ha beslut angående redovisning av Kungl. Maj:t ännu icke meddelats)
Nybyggnad för lantmäterikontoret i Jönköpings län m. m. (1933/34: 14)..	198,000	Statens allmänna fastighetsfond	Hela anslagsbeloppet har utbetalats och är omfört till statens allmänna fastighetsfond enligt Kungl. Maj:ts beslut den 30 juni 1936.
Om- och tillbyggnad av landsstatshuset i Karlskrona (1933/34: 15; 1934/35: B 9).....	170,000	Statens allmänna fastighetsfond	— » —
Nybyggnad för lantmäterikontoret i Värmlands län m. m. (1933/34: 16; 1934/35: B 11).....	236,000	Statens allmänna fastighetsfond	— » —
Flygelbyggnad till landsstatshuset i Härnösand 1933/34:17;1934/35:B13)	145,000	Statens allmänna fastighetsfond	— » —
Om- och tillbyggnad av landsstatshuset i Umeå 1933/34:18;1934/35:B14)	238,000	Statens allmänna fastighetsfond	— » —
Beredande av utvidgade lokaler åt generaltullstyrelsen m. m. (1934/35: B 7).....	525,000	Statens allmänna fastighetsfond	Jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 30 juni 1936 omfördes av anslagsbeloppet den 30 juni 1936 utbetalda 500,000 kronor till statens allmänna fastighetsfond, varjämte behållningen den 30 juni 1936 samma dag omförts till det för motsvarande ändamål under fastighetsfonden anvisade reservationsanslaget.
Om- och tillbyggnad av länsresidenset i Kristianstad (1934/35: B 10)....	65,000	Statens allmänna fastighetsfond	Hela anslagsbeloppet har utbetalats och är omfört till statens allmänna fastighetsfond enligt Kungl. Maj:ts beslut den 30 juni 1936.
Nybyggnad för lantmäterikontoret i Västmanlands län m. m. (1934/35: B 12).....	179,000	Statens allmänna fastighetsfond	— » —
Statsbana Malung—Vansbro (1933/34: 21; 1934/35: A 11).....	*1,500,000*	Statens järnvägars fond	Av detta anslag har ett belopp av 370,000 kronor icke tagits i anspråk.
Förlag för understöd åt enskilda järnvägar (1933/34: 22.....	1,500,000	Lånefonden för anskaffning av motorvagnar m. m. åt enskilda järnvägar	Jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 28 juni 1935 har det belopp, kr. 1,452,960: —, som vid utgången av budgetåret 1934/35 återstod å detta anslag, överförts till det för budgetåret 1935/36 anvisade reservationsanslaget till lånefonden för anskaffning av motorvagnar m. m. åt enskilda järnvägar, varjämte det lån, kr. 47,040: —, som vid ingången av budgetåret 1935/36 utestod på förstnämnda anslag, överförts till nämnda utlåningsfond.

Anslag	Anslagsbelopp	Fond	Beslut om överföringar m. m. (vad angår de kursiverade anslagsbeloppen ha beslut angående redovisning av Kungl. Maj:t ännu icke meddelats)
Elektrifiering av banorna Laxå — Charlottenberg, Södertälje södra—Eskilstuna med bilinjer och Uppsala—Gävle (1934/35: A 10).....	*4,000,000*	Statens järnvägars fond	Hela anslagsbeloppet har utbetalats.
Tillverkning av vagnar m. m. för statens järnvägar (1934/35: A 12)...	*1,250,000*	Statens järnvägars fond	— » —
Ecklesiastikdepartementet:			
Uppförande av en byggnad för ett landsarkiv i Härnösand (1933/34: 23; 1934/35: B 15).....	230,000	Statens allmänna fastighetsfond	Hela anslagsbeloppet har utbetalats och är omfört till statens allmänna fastighetsfond enligt Kungl. Maj:ts beslut den 30 juni 1936.
Om- och nybyggnadsarbeten för statens historiska museum m. m. (1933/34: 24; 1934/35: B 16).....	930,000	Statens allmänna fastighetsfond	— » —
Uppförande och inredning av nybyggnad för de patologiska och hygieniskbakteriologiska institutionerna vid universitetet i Uppsala (1933/34: 25; 1934/35: B 17).....	720,000	Statens allmänna fastighetsfond	— » —
Om- och tillbyggnadsarbeten vid universitetsbiblioteket i Uppsala (1933/34: 26; 1934/35: B 20).....	*450,000*	Fonden för förlag till statsverket	Hela anslagsbeloppet har utbetalats.
Uppförande av en byggnad m. m. för kemiska institutionen vid universitetet i Lund (1933/34: 27).....	600,000	Statens allmänna fastighetsfond	Hela anslagsbeloppet har utbetalats och är omfört till statens allmänna fastighetsfond enligt Kungl. Maj:ts beslut den 30 juni 1936.
Om- och tillbyggnadsarbeten vid universitetsbiblioteket i Lund (1933/34: 28; 1934/35: B 21).....	*400,000*	Fonden för förlag till statsverket	Hela anslaget har utbetalats.
Uppförande av byggnader för karolinska sjukhuset i Stockholm m. m. (1933/34: 29; 1934/35: B 22)...	2,523,000	Statens allmänna fastighetsfond	Hela anslagsbeloppet har utbetalats och är omfört till statens allmänna fastighetsfond enligt Kungl. Maj:ts beslut den 30 juni 1936.

Anslag	Anslagsbelopp	Fond	Beslut om överföringar m. m. (vad angår de kursiverade anslagsbeloppen ha beslut angående redovisning av Kungl. Maj:t ännu icke meddelats)
Ändrings- och reparationsarbeten å seminariebyggnaderna i Skara (1933/34: 30)	75,000	Statens allmänna fastighetsfond	Hela anslagsbeloppet har utbetalats och är omfört till statens allmänna fastighetsfond enligt Kungl. Maj:ts beslut den 30 juni 1936.
Ombyggnads- och reparationsarbeten å seminariebyggnaderna i Strängnäs (1933/34: 31)	65,800	Statens allmänna fastighetsfond	— » —
Uppförande och inredning av nybyggnad för kvinnokliniken vid akademiska sjukhuset i Uppsala (1934/35: B 18)	*316,375*	Fonden för förlag till statsverket	Hela anslagsbeloppet har utbetalats.
Uppförande av en växthusbyggnad för den botaniska institutionen vid universitetet i Uppsala (1934/35: B 19)	192,625	Statens allmänna fastighetsfond	Hela anslagsbeloppet har utbetalats och är omfört till statens allmänna fastighetsfond enligt Kungl. Maj:ts beslut den 30 juni 1936.
Uppförande och inredning av byggnad för tekniska högskolans kansli samt dess laboratorier för byggnadsstatik och svetsningsteknik m. m. (1934/35: B 23)	394,600	Statens allmänna fastighetsfond	— » —
Ombyggnad av förskolans för blinda å Tomteboda fastighet samt inredning m. m. (1934/35: B 24)	221,650	Statens allmänna fastighetsfond	— » —
Reparations- och ändringsarbeten å den för hantverksskolan i Växjö för blinda kvinnor avsedda fastigheten samt inredning m. m. (1934/35: B 25)	61,500	Statens allmänna fastighetsfond	— » —
Jordbruksdepartementet:			
Reparations- och omändringsarbeten i en bostadsvilla vid statens växtskyddsanstalt (1933/34: 32)	*14,800*	Fonden för förlag till statsverket	Hela anslagsbeloppet har utbetalats.

Anslag	Anslagsbelopp	Fond	Beslut om överföringar m. m. (vad angår de kursiverade anslagsbeloppen ha beslut angående redovisning av Kungl. Maj:t ännu icke meddelats)
Byggnadsarbeten vid Offers försöksgård i Västernorrlands län (1933/34: 33)	*112,000*	Fonden för förlag till statsverket	Hela anslagsbeloppet har utbetalats.
Byggnadsarbeten och vissa andra engångskostnader avseende lantbrukshögskolan (1933/34: 34; 1934/35: B 26)	*641,500*	Fonden för förlag till statsverket	Av anslagsbeloppet har endast anvisats 610,800 kronor, vilket belopp utbetalats. Återstående medel torde enligt uppgift från byggnadsstyrelsen ej komma att tagas i anspråk.
Byggnadsarbeten vid Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut (1933/34: 35; 1934/35: B 27)	*600,000*	Fonden för förlag till statsverket	Hela anslagsbeloppet har anvisats. Ej utbetalda medel uppgå till 1,838 kronor.
Lån till gödselvårdsanläggningar (1933/34: 37)	500,000	Gödselvårdslånefonden	Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 25 juni 1937 hava de lån, som utlämnats från anslaget — efter avdrag av återbetalda belopp uppgående till kr. 392,444: 50 — omförts till gödselvårdslånefonden, varjämte den 30 juni 1937 förefintlig behållning å anslaget sistnämnda dag omförts till det å riksstaten för budgetåret 1936/37 anvisade reservationsanslaget till gödselvårdslånefonden. I samband med nämnda omföringar ersattes 35 procent av de omförda beloppen med skattemedel med anlitande av de medel, som anvisats för avskrivning av till allmänna arbeten m. m. anvisat lånekapital.
Vissa åtgärder på skogshushållningens område m. m. (1933/34: 42; 1934/35: A 21)	[1] 88,666	Fonden för låneunderstöd	Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 25 juni 1937 hava de från anslaget intill den 30 juni 1937 utlämnade lånen, tillhopa 88,666 kronor, omförts till fonden för låneunderstöd. Den 21 maj 1937 har beviljats ännu ett lån å 10,000 kronor, vilket lån av statskontoret utbetalats den 16 sept. 1937.
Arbetarsmåbrukslånefonden (1933/34: 44; 1934/35: C 5)	12,500,000	Arbetarsmåbruks-lånefonden	Jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 17 maj 1935 har av anslaget, vilket i sin helhet utbetalats, sedan å utlämnade lån återbetalats 19,320 kronor, återstoden, eller 12,480,680 kronor, överförts till arbetarsmåbrukslånefonden.
Lån till sammanslutningar av fiskare för främjandet av beredning och avsättning av fisk m. m. (1934/35: C 3)	700,000	Fonden för låneunderstöd	Hela anslagsbeloppet har anvisats. Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 25 juni 1937 hava utestående lån per den 30 juni 1937 omförts till fonden för låneunderstöd.
Vedeldningslånefonden (1934/35: C 4)	*2,000,000*	Fonden för låneunderstöd	Den 30 september 1937 utestående lån uppgingo till sammanlagt 124,478 kronor.

[1] I detta fall har endast angivits summan av från anslaget beviljade lån, beträffande vilka beslut om överföring skett.

Bilaga C.

P. M.

angående under statens järnvägars fond redovisat "Lånekapital att förräntas med andra medel än trafikinkomster".

31/12 1929	Jämlikt kungl. brev 5/7 1929 uppdelades det i statens järnvägar investerade kapitalet på två huvudkonton.		*Lånekapital*	*Annat kapital*
	och omfördes från kontot för lånekapital till kontot för annat kapital			100,000,000: —
	I samband härmed uppdelades kontot för lånekapital på två underrubriker	att finanseras med		
		Trafikinkomster	*Andra medel än trafikinkomster*	
	och uppfördes under den senare rubriken		140,000,000: —	
»	Omfördes jämlikt förenämnda brev å riksstat 1929/30, Ufk VII D 1 anvisat belopp för nedskrivning av statens järnvägars icke räntabla kapital		— 2,300,000: —	2,300,000: —
31/12 1930	Omfördes å riksstat 1930/31, Ufk VIII C 1 anvisat belopp för nedskrivning av statens järnvägars lånekapital		— 2,400,000: —	2,400,000: —
31/12 1931	D:o d:o 1931/32, Ufk VIII B 1		— 2,500,000: —	2,500,000: —
31/12 1932	D:o d:o 1932/33, Ufk VII B 1.....		— 2,600,000: —	2,600,000: —
1/8 1933	Överfördes till statens järnvägars fond i samband med statens övertagande av Ostkustbanan		32,277,268: 22	
31/12 1936	Omfördes å riksstat 1936 37, Ufk VIII B 1 anvisat belopp för nedskrivning av statens järnvägars lånekapital		— 4,000,000: —	4,000,000: —
	31/12 1936		158,477,268: 22	
1937 Maj	Lyftade medel till elektrifiering av banorna Laxå—Charlottenberg m. fl.....		2.000,000: —	
Juni	D:o d:o		5,000,000: —	
	30/6 1937		165,477,268: 22	
Juli–dec. 1937	D:o d:o		3,430,000: —	
—	Under fonden för förlag till statsverket anvisade anslag till statsbanan Malung—Vansbro ..... 1,130,000: — och till elektrifiering av banorna Laxå—Charlottenberg m. fl. ..... 4,000,000: — äro avsedda att uppföras å kontot, sammanlagt		5,130,000: —	
	(se bil. E till »Bilaga till 1937 års statsverksproposition, inkomsterna», jämf. med riksdagens skrivelse nr 386/1936.)			
31/12 1937	Omföres å riksstat 1937/38, Ufk VI B 2 anvisat belopp för nedskrivning av statens järnvägars lånekapital.....		— 4,000,000: —	4,000,000: —
	Summa kronor		170,037,268: 22	

Innehållsförteckning.

Sid.

Reglering av statens förmögenhetsställning 7

Allmänna spörsmål 7

1. Behandlingen av avskrivningsfrågor vid övergången till den nya riksstatsuppställningen 7
2. Översikt över föreliggande regleringsbehov och för avskrivningsändamål disponibla tillgångar 10

Reglering utan medelsanvisning å övergångsstaten 14

3. Slutlig redovisning av till allmänna arbeten m. m. under fonden för förlag till statsverket anvisade anslag 14
4. Avskrivning av statens utlåningsfonders icke räntabla kapital 28

Vissa förslag avseende reglering av ställningen å statsverkets kassafond m. m. 46

5. Återbäring av royalty tillfallen Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund enligt 1927 års malmavtal 46
6. Redovisning i rikshuvudboken av riksbankens tillgångar m. m. 49
7. Statsverkets fond av rusdrycksmedel 54

Övergångsstaten 63

Inkomster 63

8. Beräkning av inkomsterna å övergångsstaten 63

Utgifter 65

9. Reglering av vissa å statsregleringsfonden bokförda tillgångar 65
10. Avskrivning av till vissa engångskostnader för försvarsväsendets byggnader m. m. anvisat lånekapital 67
11. Nedskrivning av statens järnvägars lånekapital 68
12. Nedskrivning av lånekapital i luftfartsfonden 82
13. Nedskrivning av lånekapital i statens allmänna fastighetsfond 83
14. Nedskrivning av lånekapital i fonden för statens aktier 85
15. Täckande av lånemedelsförluster, bokförda å riksgäldskontorets avskrivningskonto 86
16. Kapitalökning för riksbanksfonden 92

Bilagor 93

A. Ställningen den 30 september 1937 å vissa för budgetåren 1933/34 och 1934/35 under fonden för förlag till statsverket anvisade anslag till allmänna arbeten m. m. 93

B. Redogörelse för vissa under fonden för förlag till statsverket för budgetåren 1933/34 och 1934/35 anvisade anslag till allmänna arbeten m. m. 94

C. P. M. angående under statens järnvägars fond redovisat »Lånekapital att förräntas med andra medel än trafikinkomster» 100